

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Taloustieteiden tiedekunta

**MAAHANMUUTTO RATKAISUNA EUROOPAN
UNIONIN IKÄÄNTYMISONGELMAAN -
EU:hun kohdistuvaan maahanmuuttoon vaikuttavat
tekijät**

Kansantaloustiede,
Pro gradu -tutkielma
21.1.2010

Laatija: Elina Tolonen

Ohjaaja: professori Kari Heimonen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO TALOUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Tekijä Elina Tolonen	
Työn nimi Maahanmuutto ratkaisuna Euroopan unionin ikääntymisongelmaan - EU:hun kohdistuvaan maahanmuuttoon vaikuttavat tekijät	
Oppiaine Kansantaloustiede	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika 21.1.2010	Sivumäärä 62
Tiivistelmä - Abstract	
<p>Tulevina vuosina EU:n väestö alkaa ikääntyä, ja tällä tulee olemaan suuria vaikutuksia EU:n talouteen. Työkäisten osuus väestöstä alkaa laskea vuodesta 2010 alkaen. Ikääntymisen takia BKT:n kasvu hidastuu ja iästä johtuva julkinen kulutus tulee kasvamaan. Euroopan komissio pitää maahanmuuttoa eräänä ratkaisuna EU:n ikääntymisongelmaan. Tutkimuksessa tehdään katsaus EU:n väestönkasvun ja maahanmuuttoliikkeiden kehitykseen, sekä tarkastellaan erilaisten taloudellisten ja demografisten tekijöiden vaikutuksia maahanmuuton suuruuteen. Tuloksien pohjalta pohditaan EU:n tulevaisuutta maahanmuuttokohteena.</p> <p>Tutkimuksessa käytetään satunnaisvaikutusten regressiomallia, jonka avulla maahanmuuttoliikkeitä EU:hun selitetään erilaisilla tekijöillä. Tarkastelussa on paneeliaineisto vuosilta 2002-2007 ja mukana on 17 EU-maata. Regression mukaan esimerkiksi väestönkasvu tuhannella kasvattaa maahanmuuttoliikettä noin 0.006 prosentilla ja odotetun eliniän kasvu yhdellä vuodella kasvattaa maahanmuuttoliikettä 13-33 prosenttia. Työttömyys, inflaatio ja huoltosuhte ovat sen sijaan negatiivisessa suhteessa maahanmuuttoliikkeeseen. Työttömyyden kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä maahanmuuttoliike vähenee 6-7 prosenttia, inflaation kasvaessa prosenttiyksiköllä maahanmuuttoliike vähenee noin kuusi prosenttia ja huoltosuhteen kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike laskee noin 14 prosenttia.</p> <p>Regressioanalyysin tulosten pohjalta arvioidaan tulevia maahanmuuttoliikkeitä EU:hun. Aiempien tutkimusten mukaan, nettomaahanmuuttoliikkeen EU:hun tulisi vuosien 2008-2060 aikana olla vuosittain 1-3 miljoonaa, jotta työikäinen väestö saataisiin pysymään nykyisellä tasolla. Tutkimuksen mukaan esimerkiksi odotetun eliniän kasvu tulee kasvattamaan maahanmuuttoliikettä yhteensä vuosina 2008-2060 noin kolmella miljoonalla maahanmuuttajalla ja väestönkasvun aiheuttama lisäys on 917 000. Kuitenkin tekijät, jotka houkuttelevat maahanmuuttoa saavat aikaan vain pienen lisäyksen muuttoliikkeeseen verrattuna tekijöihin, jotka vähentävät maahanmuuttoa. Esimerkiksi huoltosuhteen kasvu vuosina 2008-2060 aiheuttaa maahanmuuttoliikkeen pienentymisen miltei seitsemällä miljoonalla maahanmuuttajalla. Näin ollen voidaan olettaa, ettei EU tulevaisuudessa ole enää yhtä houkutteleva maahanmuuttokohde kuin nykyään. EU:n tulisikin kiinnittää yhä enemmän huomiota aktiivisiin toimiin, joilla maahanmuuttoa saataisiin houkutelua lisää.</p>	
Asiasanat Euroopan unioni, ikääntyminen, väestönkehitys, maahanmuutto, muuttoliike	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Taloustieteiden tiedekunta	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 MAAHANMUUTTOTEORIOITA	6
2.1 Neoklassinen malli maahanmuutosta	6
2.2 Harris ja Todaro -malli	8
2.3 Inhimillisen pääoman maahanmuuttomalli.....	8
2.4 "The new economics of migration"	9
2.5 Verkostomaahanmuutto	10
2.6 Työntö- ja vetomaahanmuutto	11
3 EUROOPAN UNIONIN VÄESTÖKEHITYS JA VÄESTÖRAKENTEEN VAIKUTUKSET TALOUSKASVUUN	13
3.1 Euroopan unionin maiden väestökehitys	13
3.2 Väestörakenteen muutosten vaikutukset talouskasvuun.....	19
4 MAAHANMUUTTO EUROOPAN UNIONISSA.....	22
4.1 Euroopan unionin yhteinen maahanmuuttopolitiikka ja sen kehitys..	22
4.2 Maahanmuutto Euroopan unioniin	24
4.2.1 Maahanmuuttoliikkeiden kehitys	24
4.2.2 Muuttoliikkeiden suuruus ja tärkeimmät kohdemaat	25
4.2.3 Syitä maahanmuuton sallimiselle.....	29
4.2.4 Maahanmuuttajien koulutus ja työllisyys	30
4.2.5 Tulevan maahanmuuton mahdollisia lähteitä.....	33
5 MAAHANMUUTTO IKÄÄNTYMISONGELMAN RATKAISUNA JA MAAHANMUUTON VETOVAIKUTUKSET EUROOPAN UNIONISSA...	34
5.1 Maahanmuutto ikääntymisongelman ratkaisuna.....	34
5.2 Maahanmuuton vetovaikutukset EU:ssa (Euroopan komissio 2000)	38
6 MAAHANMUUTTOON VAIKUTTAVAT TEKIJÄT EUROOPAN UNIONISSA JA EU:N TULEVAISUUS MAAHANMUUTTOALUEENA....	41
6.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmä.....	41
6.1.1 Aineiston kuvaus.....	41
6.1.2 Aineiston muuttajat	41
6.1.3 Käytetty menetelmä.....	45
6.2 Regression tulokset.....	47
6.3 EU:n tulevaisuus maahanmuuttoalueena	50
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	54
LÄHTEET	56
LIITTEET.....	60

1 JOHDANTO

Euroopassa on viime vuosina keskusteltu paljon väestön ikääntymisestä ja sen vaikutuksista talouskehitykseen. Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina suurimmassa osassa Euroopan unionin maita syntyvyys oli korkealla tasolla, sekä samaan aikaan kuolleisuus lähti laskuun ja odotettu elinikä kasvoi. Tämän väestökehityksen myötä useat maat kokivat positiivisen taloudellisen kehityksen, kun sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat siirtyivät työmarkkinoille (Bloom, Canning & Sevilla 2001). Tulevina vuosina nämä suuret ikäluokat tulevat jäämään eläkkeelle ja tällä tulee olemaan suuria vaikutuksia Euroopan unionin talouteen.

Euroopan unionin ikääntymisen ratkaisemiseksi on ehdotettu useita erilaisia poliittisia toimenpiteitä, kuten eläkeiän ja työhön osallistumisasteen nostoa, sekä syntyvyyden kasvattamista. Suosittuna ratkaisuna ikääntymiseen on nähty myös maahanmuuton lisääminen. Aihe on kuitenkin poliittisesti arka ja saa osakseen usein laajaa vastustusta. (Bloom & Canning 2005, 40.) Yleisesti ajatellaan, että maahanmuuton lisääminen heikentäisi EU-kansalaisten oloja, eikä huomata työperäisen maahanmuuton mahdollisia positiivisia vaikutuksia koko taloudelle. Vähitellen Euroopan komissio on yrittänyt muuttaa rajoittuneita käsityksiä työperäisestä maahanmuutosta, koska työn maahanmuutto tulee tulevaisuudessa olemaan väistämätöntä (Malmberg, Tamas, Bloom, Munz & Canning 2006, 197).

Vaikka maahanmuutolla ei todennäköisesti voida ratkaista kokonaan väestön ikääntymisen aiheuttamia ongelmia talouskasvulle, tullaan jatkuvia maahanmuuttovirtoja tarvitsemaan. Maahanmuutto voi auttaa täyttämään EU:n työmarkkinoiden tarpeita ja varmistamaan kilpailukyvyn säilymisen. Tämän lisäksi maahanmuuttajien merkitys yrittäjien keskuudessa kasvaa koko ajan. (Euroopan komissio 2005, 4.) Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tehdä katsaus Euroopan unionin väestönkasvun ja maahanmuuttoliikkeiden kehitykseen, sekä tarkastella erilaisten taloudellisten ja demografisten tekijöiden vaikutuksia maahanmuuton suuruuteen. Tutkimuksessa katsotaan väestön ikääntymisen ennustettuja vaikutuksia EU:n taloudelle ja sitä, kuinka paljon maahanmuuttoa tulevaisuudessa tarvitaan, jotta työikäinen väestö saadaan pysymään nykyisellä tasolla. Tutkimuksen empiirisessä osiossa pyritään selvittämään tärkeimmät vetovaikutukset EU:n ulkopuolelta EU:hun kohdistuvan maahanmuuton takana, ja tämän jälkeen pohditaan EU:n tulevaisuutta maahanmuuttajien kohdealueena. Regressiotarkastelussa on mukana 17 EU:n jäsenmaata, joista löytyy tarpeeksi tilastotietoa maahanmuuttoliikkeistä.

EU:ssa alle 15-vuotiaiden määrän ennustetaan laskevan 19 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Samalla eliniän odotetaan nousevan yli vuodella jokaista vuosikymmentä kohden. Iäkkäiden, eli yli 65-vuotiaiden, osuus tulee kasvamaan samassa ajassa jopa 77 prosenttia. Työikäinen väestö, joka luokitellaan 15-64-vuotiaisiin, alkaa vähentyä vuonna 2010 ja vähentyy 16

prosenttia vuoteen 2050 mennessä. (Carone, Costello, Diez Guardia, Mourre, Przywara & Salomäki 2005, 23.) Jos maahanmuuttovirrat säilyvät ennallaan, Euroopan unionin jäsenmaiden työikäinen väestö supistuu ja palkkatyössä olevien henkilöiden lukumäärä vähenee noin 20 miljoonalla vuosina 2010–2030. Tällaisella kehityksellä on valtava vaikutus yleiseen talouskasvuun, sisämarkkinoiden toimintaan sekä EU:n yritysten kilpailukykyyn. (Euroopan komissio 2005, 3–4.) Vuosina 2004–2010 Euroopan unionin viidellätoista vanhimmalla jäsenmaalla (EU15) bruttokansantuotteen keskimääräinen kasvu on 2.2 prosenttia, mutta tästä eteenpäin kasvun ennustetaan hidastuvan. Vuosina 2011–2030 BKT:n kasvu tulee olemaan 1.8 prosenttia ja vuosina 2031–2050 enää vain 1.3 prosenttia. EU:n uusimmille jäsenmaille BKT:n kasvun hidastuminen tulee olemaan vielä suurempi, kun vuosien 2004–2010 4.7 prosentista päädytään 3.0 prosentin kasvuun vuosina 2011–2030 ja vuosina 2031–2050 päästään vain 0.9 prosentin kasvuun. (Carone ym. 2005, 32.)

Nettomaahanmuutto Eurooppaan on ollut suhteellisen hidasta viimeisen vuosikymmenen ajan, kun taas esimerkiksi Yhdysvalloissa maahanmuutto on kasvattanut väestöä tuntuvasti (Bloom & Canning 2005, 13). Euroopan komission (2008, 76) mukaan vuosina 2000–2005 EU15:n keskimääräisen bruttokansantuotteen kasvusta 21 prosenttia on tullut maahanmuutosta. EU15:n keskimääräinen vuosittainen BKT:n kasvu samalla ajalla on ollut noin 2 prosenttia, jota nettomaahanmuutto on kasvattanut 0.4 prosenttiyksikköä. Näin ollen maahanmuutolla on ollut selkeästi suurempi vaikutus talouskasvuun kuin esimerkiksi nuorten tai naisten työvoimaan osallistumisasteiden kasvattamisella. (Euroopan komission 2008, 76.) Nämä tulokset vahvistavat näkemystä, että maahanmuutolla on merkittäviä vaikutuksia EU:n talouskasvuun ja että maahanmuuton lisäämisellä voitaisiin helpottaa väestön ikääntymisestä aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia. Tässä työssä tarkastellaan ainoastaan maahanmuuttoa vastaanottavan alueen, eli Euroopan unionin kokemia vaikutuksia. Näin ollen työ ei ota kantaa maastamuuttomaiden mahdollisesti kokemiin haittoihin, kuten esimerkiksi aivovuotoon.

Ensimmäiseksi työssä käydään läpi maahanmuuttoteorioita. Millaiset ihmiset maahanmuuttavat ja miksi maahanmuuttoa ylipäättään aiheutuu? Tämän jälkeen katsotaan Euroopan unionin yleistä demografista kehitystä historialliselta kannalta ja katsotaan tulevaisuuden näkymiä. Neljännessä luvussa tarkastellaan Euroopan unionin yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehitystä, EU:n maahanmuuttoliikkeitä sekä maahanmuuttajien ominaisuuksia. Tämän jälkeen tehdään lyhyt katsaus aiempiin empiirisiin tutkimuksiin, joissa tarkastellaan maahanmuuton vetovaikutuksia Euroopan unionissa ja sitä, kuinka paljon maahanmuuttoa tarvitaan, jotta työikäinen väestö saataisiin pysymään nykyisellä tasolla. Kuudennessa luvussa tehdään oma empiirinen tutkimus, jossa tarkastellaan syitä, joiden takia maahanmuuttoa EU-maihin muodostuu. Tämän jälkeen pohditaan EU:hun kohdistuvan maahanmuuton tulevaisuutta EU:n kehitysennusteiden valossa.

2 MAAHANMUUTTOTEORIOITA

Maahanmuuton syyt ja seuraukset ovat jo kauan olleet tärkeä kansantaloustieteellinen tarkastelukohde. Tässä luvussa käydään läpi tärkeimpiä maahanmuuttoteorioita, jotta saadaan käsitys miksi ja millaiset ihmiset maahanmuuttavat, sekä minne he muuttavat.

2.1 Neoklassinen malli maahanmuutosta

Neoklassisen mallin perusoletuksena on, että yksilöt maksimoivat omaa hyötyään. Tarkastelu keskittyy palkkojen ympärille ja työmarkkinoille oletetaan täystyöllisyys. Muuttoliikettä muodostuu pääasiassa työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan alueellisten erojen takia. Mallin mukaan alueilla, joilla on pulaa työvoimasta suhteessa pääomaan, on tyypillisesti korkea tasapainopalkka. Toisaalta alueilla, joilla on paljon työvoiman tarjontaa suhteessa pääoman määrään, on alhainen tasapainopalkka. Tämä alueiden välinen palkkaero aiheuttaa muuttovirran alhaisen palkan alueilta korkean palkan alueille. Kun muuttovirta kasvaa, työn tarjonta korkea palkan alueella kasvaa ja ajan myötä palkka kyseisellä alueella laskee. Toisaalta, kun työn tarjonta alhaisen palkan alueella laskee, niin kyseisen alueen palkat alkavat nousta. Muuttovirta loppuu kun palkkaero alueiden välillä heijastaa alhaisen palkan alueelta korkean palkan alueelle liikkumisen kustannuksia. Mitä suurempi palkkaero alueiden välillä on, sitä suurempi muuttovirta on. (Bauer & Zimmermann 1999, 13.)

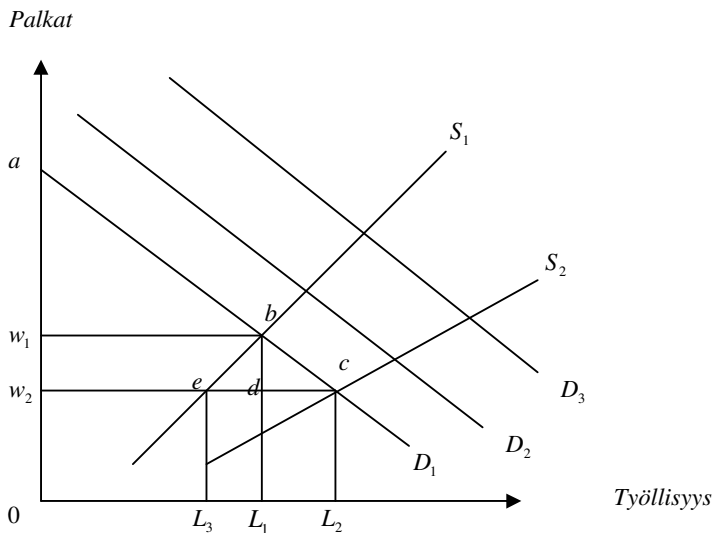
Neoklassisen mallin mukaiset vaikutukset palkkoihin ja työllisyyteen maahanmuuttajia vastaanottavassa maassa voidaan esittää yksinkertaisesti kuvion 1 mukaan. Ennen maahanmuuttoa ollaan tasapainotilanteessa pisteessä b , jossa palkat ovat tasolla w_1 ja työllisyys tasolla L_1 . Maahanmuutto aiheuttaa kuviossa työn tarjontakäyrän siirtymisen S_1 :stä S_2 :teen. Näin ollen päästään uuteen tasapainopisteeseen (c), jossa palkat ovat laskeneet tasolle w_2 ja kokonaistyöllisyys on noussut tasolle L_2 . Vaikka kokonaistyöllisyys on noussut, on paikallisten työllisyys laskenut L_3 :een. Neoklassisen mallin mukaan maahanmuuton lisääminen siis aiheuttaa palkkojen laskun ja paikallisten työllisyyden alentumisen. Näiden muutosten suuruudet riippuvat kysyntä- ja tarjontakäyrien jyrkkyydestä. (Bauer & Zimmermann 1999, 48–49.)

Neoklassisessa maahanmuuttomallissa kasvu ulkomaalaisessa työvoimassa laskee paikallisten palkkaa ja työllisyyttä ja nostaa kokonaistyöllisyyttä. Vaikka mallin mukaan maahanmuutolla on negatiivinen vaikutus paikalliseen työvoimaan, on olemassa useita syitä, jonka takia nämä palkka- ja työllisyysvaikutukset voivat olla pieniä tai jopa positiivisia. Paikalliset ja ulkomaalaiset työntekijät voivat olla toisiaan täydentäviä, jolloin maahanmuutto ei aiheuttaisi palkkatason laskua. Malli ei myöskään välttämättä kuvaa kaikkia työmarkkinoiden ominaisuuksia oikein. (Pischke &

Velling 1997, 2.) Esimerkiksi jos työmarkkinoilla on ammattiliitoista tai minimipalkoista johtuvat jäykät palkat, maahanmuutto voisi johtaa myös työttömyyden kasvuun kohdemaassa. Jos kohdemaassa olisivat sekä laskevat palkat että kasvava työttömyys, saattaisi yksilölle olla kannattavinta muuttaa eri alueelle tai palata kotimaahan. (Bauer & Zimmermann 1999, 16.)

Kuviosta 1 voidaan tarkastella myös maahanmuuton vaikutuksia tulonjakoon. Ennen maahanmuuttoa maan kokonaistuotanto vastaa aluetta abL_10 , josta alue w_1bL_10 kuvaa paikallisen työvoiman tuloja ja alue abw_1 pääomanomistajien tuottoja. Maahanmuutto aiheuttaa tuotannon kasvun, ja alueesta abL_10 päästään alueeseen acL_20 . Tässä uudessa tilanteessa alue ecL_2L_3 kuvaa maahanmuuttajien tuloja ja näin ollen paikallisten työntekijöiden tulot ovat laskeneet alueeseen w_2eL_30 ja pääomanomistajien tulot ovat kasvaneet alueeseen acw_2 . Maahanmuutto kasvattaa siis tuotantoa, mutta samalla osa paikallisen työvoiman tuloista siirtyy pääoman omistajille. (Bauer & Zimmermann 1999, 49-50.)

Neoklassinen malli korostaa maahanmuutosta aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia, eikä se ota huomioon esimerkiksi maahanmuuton epäsuoria työn kysyntävaikutuksia. Maahanmuuttajat myös kuluttavat hyödykkeitä, jonka takia hyödykkeiden kysyntä kasvaa, ja tämä johtaa työn kysynnän kasvuun. Kuviossa 1 tämä tarkoittaa kysyntäkäyrän siirtymistä oikealle ($D_1 \rightarrow D_2 \rightarrow D_3$), jolloin paikallisten palkat sekä työllisyys kasvaa. Se kuinka paljon kysyntäkäyrä siirtyy vaikuttaa siihen, voiko maahanmuuton epäsuorat vaikutukset korvata maahanmuuton suorat negatiiviset vaikutukset paikallisille työntekijöille. Esimerkiksi, jos maahanmuutto aiheuttaa kysyntäkäyrän siirtymisen kohtaan D_3 , paikalliset saavat korkeampaa palkkaa ja heidän työllisyytensä on kasvanut. (Bauer & Zimmermann 1999, 50.)

KUVIO 1 Maahanmuuton vaikutukset palkkatasoon ja työllisyyteen neoklassisessa mallissa.

2.2 Harris ja Todaro -malli

Selittääkseen muuttoliikkeitä maaseudulta kaupunkeihin vähemmän kehittyneissä maissa, Harris ja Todaro (1970) jättivät tarkastelusta pois neoklassisen mallin oletuksen täystyöllisyydestä ja ottivat malliin mukaan mahdollisuuden työttömyyteen muuttajien kohdealueella. Tämän laajennuksen myötä voidaan selittää havaittuja suuria muuttoliikkeitä maaseutualueilta kaupunkeihin, vaikka kaupunkialueilla olisikin pulaa työpaikoista. Mahdollisuus löytää korkeapalkkainen työ kaupungista saa aikaan työperäistä muuttoa pois maaseudulta, vaikka tämä muuttoliike saattaa johtaa työttömyyteen. Tärkeimpänä oletuksena mallissa on, että muuttoliike maaseudulta kaupunkeihin jatkuu niin kauan kun odotetut reaaliset rajatulot kaupungissa ovat suuremmat kuin maaseudulta saadut reaaliset tuotot. Mahdolliset maaseudulta muuttajat maksimoivat siis odotettuja, eivätkö toteutuneita, tulojaan. Avainmuuttuja muutolle on tulot painotettuna todennäköisyydellä löytää työpaikka kohdealueelta. (Harris & Todaro 1970, 1-2.)

Harris-Todaro -mallin paikkansapitävyyttä, eli sitä ovatko odotetut tulohyödyt tärkein syy muuttoliikkeelle, on usein testattu ottamalla mallinnukseen mukaan palkat painotettuna työttömyysasteen käänteisluvulla. Bauer & Zimmermannin (1999, 24) mukaan useat tällaiset tutkimukset ovat löytäneet tilastollisesti merkitsevän vaikutuksen odotettujen tulohyötyjen ja maahanmuuttovirtojen välillä, ja näin ollen Harris-Todaro -malli on saanut paljon kannatusta myös empiirisellä tasolla.

2.3 Inhimillisen pääoman maahanmuuttomalli

Inhimillisen pääoman teorian mukaan yksilö muuttaa paikasta toiseen maksimoidakseen taitotasostaan saatavat hyödyt (Malmberg ym. 2006, 92). Inhimillisen pääoman maahanmuuttomalli kohtelee muuttoa siis yksilön investointipäätöksenä. Taitotasosta riippuen, yksilöt laskevat diskontatun arvon odotetuille tuloille inhimillisestä pääomastaan jokaisella alueella, mukaan lukien kotialueellaan. Muuttoa tapahtuu, jos inhimillisen pääoman tuotot vähennettynä muuton kustannuksilla, ovat suuremmat mahdollisella kohdealueella, kuin tuotot kotimaassa. Muuton kustannuksiin kuuluu matkakustannusten, asumiskustannusten erojen ja muuton aikana menetettyjen tulojen lisäksi myös psykologisia kustannuksia, kuten esimerkiksi perheestä ja ystävistä erossaolemisen kustannukset. Tulee huomioida, että jokainen yksilö arvioi tuotot ja kustannukset eri tavalla, riippuen esimerkiksi iästä, sukupuolesta ja koulutuksesta. (Bauer & Zimmermann 1999, 15.) Nuorille (25-29-vuotiaat) monien vuosien työskentely mielekkäämmässä työpaikassa voi tasapainottaa muutosta aiheutuvat kustannukset, kun taas vanhemmille

nettohyödyt ovat pienemmät tai jopa negatiiviset. Nuoremmilla on yleisesti ottaen korkeampi muuttoalttius kuin vanhemmilla. (Schwartz 1976, 16–18.)

Inhimillisen pääoman teorian mukaan todennäköisyys saada työ kohdemaassa riippuu maahanmuuttajan taitotasosta ja investoinneista kohdemaassa kysytyyn inhimilliseen pääomaan (Bauer & Zimmermann 1999, 16). Kun maahanmuuttajat saapuvat maahan, he saattavat huomata, että heidän mukanaan tuomansa inhimillinen pääoma ei ole tarpeellinen työmarkkinoilla. Koska maahanmuuttajien taidot eivät ole täysin siirrettävissä kohdemaahan, heillä on usein enemmän koulutusvuosia kuin paikallisilla, jotka ovat samassa työssä. (Chiswick & Miller 2007, 2–6.) Useiden tutkimusten mukaan maahanmuuttajat ovat osaavampia ja motivoituneempia kuin paikalliset, ja maahanmuuttajat työskentelevät pidempään ja ahkerammin kuin paikalliset (Borjas 1994, 5–6).

Tulokset, jotka keskimääräisen koulutuksen ja koko väestön iän vaikutuksesta maahanmuuttovirtaan on löydetty, ovat pääasiassa linjassa inhimillisen pääoman teorian kanssa. Maahanmuutto kasvaa korkeammalla keskimääräisellä koulutuksella ja laskee lähtömaan väestön keski-ian kanssa. Näihin tuloksiin tulisi kuitenkin suhtautua kriittisesti. (Bauer & Zimmermann 1999, 26.)

2.4 "The new economics of migration"

"The new economics of migration" lähestyy muuttoliikkeitä kotitalouksien riskin jakamiskäyttäytymisen kautta. Tärkein näkökohta mallissa on, että muuttopäätöstä eivät tee vain yksittäiset ihmiset, vaan perheet ja kotitaloudet. Näissä yksiköissä yksilöt toimivat yhdessä sekä maksimoidakseen odotettuja tulojaan, että minimoidakseen perheen tulojen menetyksen riskiä ja päästäkseen yli työmarkkinoiden rajoituksista alkuperäalueella. Tärkeänä oletuksena mallissa on, että tulot eivät ole homogeeninen hyödyke, kuten neoklassinen malli olettaa. Tulojen lähteellä on merkitys ja kotitaloudet haluavat investoida vähäiset panoksensa erilaisiin toimintoihin, jotta kotitaloudet pääsevät käsiksi mahdollisimman erilaisiin tulolähteisiin, vaikka näin ollen ei välttämättä saataisikaan lisätuloja. (Massey, Arango, Hugo, Kouaouci, Pellegrino & Taylor 1993, 7–8.)

Toisin kuin yksilöt, kotitaloudet voivat jakaa resurssinsa (työvoimansa) niin, että he minimoivat riskit perheen tuloille. Tämä tulos saavutetaan kun lähetetään joitain perheenjäseniä työskentelemään vieraille työmarkkinoille, jossa palkat ja työolot ovat negatiivisesti tai heikosti korreloituneita vastaaviin palkkoihin ja työoloihin kotimaassa. Jos taloudellinen tilanne heikkenee kotimaan työmarkkinoilla, new economics of migrationin mukaan, perhe voi turvata taloudellisen hyvinvointinsa ulkomailla työskentelevien perheenjäsenten rahalähetysten kautta. Tämä malli selittää maahanmuuttovirtojen olemassaolon, vaikka palkkaeroa ei olisikaan. (Bauer & Zimmermann 1999, 18.)

Kotitaloudet lähettävät työntekijöitä ulkomaille parantaakseen tulojaan absoluuttisesti, mutta myös kasvattaakseen tulojaan suhteessa toisiin kotitalouksiin. Näin ollen kotitaloudet saavat alennettua suhteellisia tuloerojaan verrattuna tiettyyn viiteryhmään. Toisin sanoen alueiden välisten tuloerojen lisäksi myös tulojen jako lähtöalueella vaikuttaa muuttopäätökseen. Vertailut yksikön ja viiteryhmän välillä aiheuttavat psykologisia kustannuksia tai hyötyjä, eli yksiköt kokevat suhteellista puutetta tai tyydytystä verratessaan omia tulojaan tiettyyn viiteryhmään. Jos tuloerot kotimaassa ovat suuret, johtaa se teorian mukaan vahvempaan suhteelliseen puutetilaan, joka itsessään aiheuttaa korkeamman muuttoasteen. Yksilö muuttaa, koska haluaa parantaa sijoitustaan suhteessa omaan viiteryhmäänsä. (Stark & Bloom 1985, 1-2.)

2.5 Verkostomaahanmuutto

Verkostomuuttomalli antaa dynaamisen näkökulman muuttoliikkeille. Tämän mallin mukaan, muutosta saattaa tulla itseään kasvattava prosessi, koska maahanmuuton kustannukset ja riskit alenevat kun on olemassa sosiaalisia- ja informaatioverkostoja, jotka yhdistävät maahanmuuttajat, aiemmat maahanmuuttajat ja ei-maahanmuuttajat lähtö- ja kohdemaassa erilaisten perhe-, ystävyys- ja yhteisösiteiden kautta. Tällaiset yhteydet ja verkostojen kasvaminen laskee muuton kustannuksia ja muutosta aiheutuvia riskejä, joka kasvattaa maahanmuuton todennäköisyyttä, joka lisää muuttoliikettä, joka taas kasvattaa verkostoa ja niin edelleen. (Massey ym. 1993, 18-19.)

Koska uuden kohdemaan työmarkkinoista ei ole tarpeeksi informaatiota, ensimmäinen alueelle muuttava kohtaa korkeat muuttokustannukset. Ensimmäisen henkilön muuton jälkeen, muuton rahalliset ja psykologiset kustannukset ovat alentuneet huomattavasti muuttajan sukulaisille ja ystäville lähtömaassa. Toisena tärkeänä tekijänä verkostomaahanmuuttomallissa nähdään riskin alentuminen. Olemassa olevat verkostositeet alentavat maahanmuuttoon yhdistettyä riskiä, koska yksilöt voivat odottaa apua aiemmin muuttaneilta löytääkseen työtä kohdemaassa. Jokainen maahanmuuttaja laajentaa verkostoa ja alentaa muuttoriskiä omille sukulaisille ja ystävilleen, ja näin ollen lopulta maahanmuutosta tulee kotitalouksille riskitön tapa allokoita työvoimansa. Yhdessä kustannusten ja riskin aleneminen johtaa korkeampaan liikkumisen nettotuottoon ja näin ollen korkeampaan mahdolliseen maahanmuuttoon. (Massey ym. 1993, 19.)

Painottamalla kasvavia verkostosuhteita ja sen kustannuksien ja riskin alentavaa vaikutusta, verkostomaahanmuuttomallissa on neoklassista mallia pienempi korrelaatio palkkaerojen, työllisyysnäkömien ja maahanmuuttopäätöksen välillä. Verkostomaahanmuuttomalli ei nojaa ainoastaan yksilöiden tai kotitalouksien maahanmuuttopäätökseen tietyissä ajassa, vaan se ottaa huomioon myös sen, miten jokainen yksilön maahanmuuttopäätös muuttaa taloudellista ja sosiaalista tilannetta, jossa päätökset tehdään. Täytyy kuitenkin huomioda, että lähtömaan nousevat

palkat ja kohdemaan laskevat palkat heikentävät verkostomallin itseensä vahvistavaa muuttoprosessia ja näin ollen muuttamisen mahdolliset hyödyt laskevat. Nämä alenevat vaikutukset ovat tärkeitä mallin tasapainolle, koska muuten oletettaisiin epärealistisesti, että kokonaiset maat muuttaisivat. (Bauer & Zimmermann 1999, 19.)

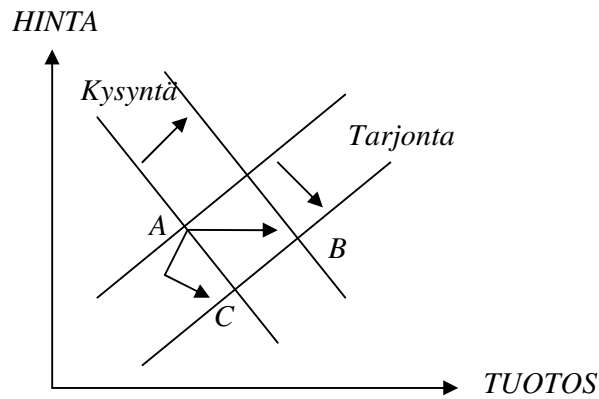
2.6 Työntö- ja vetomaahanmuutto

Työn maahanmuuton yleinen näkemys voidaan kuvata työntö- ja vetomaahanmuuttomallilla (push and pull migration), joka on yhdistelmä erilaisia teorioita. Työn kysynnästä aiheutuva vetomaahanmuutto ja työn tarjonnasta aiheutuva työntömaahanmuutto ovat samassa linjassa maahanmuuttajia vastaanottavan maan kokonaistarjonta- ja kokonaiskysyntäkäyrien liikkumisen kanssa. Oletetaan tavallinen hinta-tuotokehikko, jossa tarjontakäyrä on ylöspäin kallellaan (kuvio 2). Jos kokonaiskysyntä kasvaa, tuotanto ja hinnat kasvavat. Kun palkat kasvavat, maahanmuuton salliminen tulee hyödylliseksi, koska näin ollen inflaatio pysyy kurissa ja saadaan lisää tuotantoa. Näin ollen tarjontakäyrä laskee ja $A \rightarrow B$ kuviossa 2 kuvaa vetomaahanmuuton vaikutusta. Vetomaahanmuutolla tarkoitetaan maahanmuuttoa, joka aiheutuu kohdemaan vahvan talouden vetovoimasta ja usein myös aktiivisesta maahanmuuttopolitiikasta. (Zimmermann 1995, 2.)

Jos maahanmuuttajilla ei ole vaikutusta kysyntään, siirtyy tarjontakäyrää alaspäin ja hinnat laskevat sekä tuotanto kasvaa. Näin ollen $A \rightarrow C$ kuvaa työntömaahanmuuttoa (kuvio 2), eli maahanmuuttoa, joka aiheutuu kotimaan olojen maahanmuuttoon rohkaisevista (työntävistä) tekijöistä. Työntömaahanmuutto vaikuttaa yksin vastaanottavan maan kokonaistarjontakäyrään, kun taas vetomaahanmuutto käsittelee maahanmuuttoa (ja näin ollen tarjontakäyrän siirtymistä), joka johtuu kysyntäkäyrän siirtymisestä. Kaikki vastaanottavan maan sisäiset tekijät, jotka vaikuttavat kokonaiskysyntään, otetaan huomioon vetomaahanmuuton muuttujina. Sen sijaan työntömaahanmuuton tekijöinä ovat kaikki sisäiset ja ulkoiset tekijät, jotka vaikuttavat kokonaistarjontaan, ja näin ollen vaikuttavat myös maahanmuuttoon. Näin määritelty maahanmuuton työntö- ja vetovaikutus painottaa työntekijöiden sisäänvirtauksen taloudellista yhteyttä. (Zimmermann 1995, 2-3.)

Käytännössä työntömaahanmuuttoa aiheutuu monista eri syistä. Jos vastaanottavassa maassa on positiiviset taloudelliset olosuhteet verrattuna lähtöalueeseen, esimerkiksi parempien palkkojen, työolojen, sosiaaliturvan ja talouden rakenteiden muodossa, saa se aikaan työntömaahanmuuttoa. On olemassa myös demografisia tekijöitä, kuten työväestön koko ja ikärakenne, jotka vaikuttavat maahanmuuttajien työn tarjontapäätökseen. Perhemaahanmuutto ja turvapaikanhakijoiden tai pakolaisten virtaus ajatellaan myös työntömaahanmuutoksi. Koska kohdemaan poliittiset ratkaisut perheen

yhdistämisestä saattavat vaikuttaa perhemuuttoon, voitaisiin perhemuutto ajatella vetomaahanmuutoksi. Koska perhemaahanmuutto vaikuttaa tarjontakäyrään yksin vastaanottomaassa, se ajatellaan kuitenkin työntömuutoksi. Vain jos perheen yhdistämispolitiikkaa muutettaisiin vastauksena kokonaiskysynnän muutoksiin, voitaisiin sitä ajatella vetomaahanmuutoksi. (Bauer & Zimmermann 1999, 20–21.)

$A \rightarrow B = \text{vetomaahanmuutto}$, $A \rightarrow C = \text{työntömaahanmuutto}$

KUVIO 2 Maahanmuuton vaikutukset veto-työntö-mallissa

3 EUROOPAN UNIONIN VÄESTÖKEHITYS JA VÄESTÖRAKENTEEN VAIKUTUKSET TALOUSKASVUUN

Tässä luvussa käydään läpi nykyisen Euroopan unionin alueen väestön kehitystä. Miten kehitys on kulkenut eri maissa ja miltä tulevaisuus näyttää? Käydään läpi myös joidenkin tutkimusten ennusteita tulevalle talouskehitykselle.

3.1 Euroopan unionin maiden väestökehitys

Toisen maailmansodan jälkeen Euroopassa koettiin ennen näkemätön väestönmuutos. Muun muassa lääkkeiden kehitys ja parantunut hygienia aiheuttivat laskun kuolleisuudessa ja erityisesti imeväis- ja lapsikuolleisuus olivat pienempiä kuin aikaisemmin. Lasku kuolleisuudessa muodosti suuret ikäluokat, joissa on enemmän ihmisiä nuoremmista ikäluokissa kuin aiemmissa sukupolvissa. Tämän jälkeen syntyvyysaste alkoi laskea, koska ei tarvinnut enää synnyttää niin montaa lasta kuin aiemmin, jotta päädyttäisiin haluttuun perhekokoon. Kun syntyvyys laski, ei suuria ikäluokkia enää muodostunut, eli "baby boom" lakkasi. Eri aikaan aiheutuneet laskut kuolevaisuudessa ja syntyvytydessä saivat aikaan pullistuman väestön ikärakenteessa. Tämä ikäpullistuma liikkuu ajan myötä ikärakenteen läpi ja esimerkiksi tietyn ajan työkäisen tai iäkkäiden väestön osuus koko väestöstä on merkittävästi korkeampi kuin aikaisemmin tai tulevaisuudessa. (Bloom & Canning 2005.)

Kehittyneet maat ovat päätyneet väestökehityksen pitkälle edenneeseen vaiheeseen. Syntyvyysasteet ovat alle luonnollisen korvausasteen (syntyvyysaste, joka tarvittaisiin säilyttämään väestö samankokoisena kuin tällä hetkellä) ja väestö kasvaa hitaasti. Pohjois-Amerikassa kasvu jatkuu edelleen voimakkaana, koska maahanmuuttoaste ja syntyvyys ovat suhteellisen korkealla tasolla. Sen sijaan Länsi-Euroopassa väestönkasvu on suvantovaiheessa ja väestö alkaa vähentyä seuraavien vuosikymmenten aikana. Euroopassa vuosina 2001–2025 väestön on ennustettu vähenevän kokonaisuudessaan kuusi prosenttia ja Japanissa kolme prosenttia, kun taas Pohjois-Amerikassa koetaan 21 prosentin kasvu. Saharan alapuolisessa Afrikassa väestön ennustetaan kasvavan jopa 74 prosenttia. (Bloom ym. 2001, 30.) Euroopan komission (2009) ennusteiden mukaan, EU:n väestö tulee olemaan vuonna 2060 hieman suurempi kuin tällä hetkellä, mutta huomattavasti vanhempi. Vuonna 2008 kokonaisväestömäärä oli 495.4 miljoonaa, josta se tulee kasvamaan vuoteen 2035 mennessä miltei viisi prosenttia, jolloin väestömäärä saavuttaa huippunsa (520.1 miljoonaa). Tämän

jälkeen väestömäärä kutistuu miltei kolme prosenttia vuoteen 2060 mennessä. (Euroopan komissio 2009, 40.)

Iäkkäät tulevat olemaan yhä suurempi osa väestöstä, vaikka ikääntymisen vauhti ja ajoitus vaihtelee suuressi maiden ja alueiden välillä. Maailman mediaani-ikä on ennustettu kasvavan 37 vuoteen, eli yli kymmenellä vuodella vuosina 2000–2050. (IMF 2004, 5.) Vuosina 2008–2060 Euroopan unionin mediaani-ikä ennustetaan nousevan 40.4 vuodesta 47.9 vuoteen. (Euroopan komissio 2009, 41). EU:ssa taloudelliselta kannalta suurin merkitys on sillä, että työikäisten osuus väestöstä alkaa laskea vuodesta 2010 alkaen koko EU-alueella, ja tulee laskemaan 48 miljoonalla eli 16 prosentilla vuoteen 2050 mennessä. Erot jäsenmaiden välillä ovat suuria. 13 maassa (Espanja, Italia, Kreikka, Latvia, Liettua, Portugali, Puola, Saksa, Slovakia, Slovenia, Tsekki, Unkari ja Viro) työikäisen väestön lasku on yli 20 prosenttiyksikköä. (Carone ym. 2005, 23.)

TAULUKKO 1 EU-maiden työikäisten (15–64-vuotiaat) ja iäkkäiden (yli 65-vuotiaat) osuus väestöstä 2005 ja ennustetut osuudet vuosina 2025 ja 2050, (%)

	2005		2025		2050	
	15–64	65+	15–64	65+	15–64	65+
Alankomaat	67.5	14.2	62.2	21.7	58.6	25.6
Belgia	65.7	17.3	61.3	22.2	57.4	26.6
Britannia	65.9	16.1	63.3	19.4	60.7	22.9
Bulgaria	69.1	17.2	64.0	21.9	55.3	30.3
Espanja	68.7	16.8	64.7	20.4	53.4	31.8
Irlanti	68.6	11.0	66.1	15.1	59.1	24.2
Italia	66.2	19.6	62.9	24.4	53.3	33.3
Itävalta	67.8	16.2	64.1	22.0	56.6	29.4
Kreikka	67.7	18.0	64.4	22.4	55.1	31.3
Kypros	68.0	12.2	65.5	17.6	60.9	23.3
Latvia	68.9	16.6	64.4	19.5	58.7	25.9
Liettua	68.0	15.2	65.0	19.7	60.0	25.5
Luxemburg	67.4	14.1	66.7	16.4	62.4	21.0
Malta	69.4	13.2	63.9	22.3	58.0	29.3
Portugali	67.3	17.1	64.4	22.3	54.6	32.1
Puola	70.4	13.3	64.9	21.0	57.3	29.9
Ranska	65.1	16.5	60.6	22.6	56.8	26.9
Romania	69.5	14.8	67.1	18.9	58.2	28.5
Ruotsi	65.4	17.2	61.1	21.7	59.4	24.1
Saksa	66.8	18.9	62.5	25.1	54.9	32.5
Slovakia	71.5	11.7	67.0	18.3	58.3	28.3
Slovenia	70.3	15.5	63.3	22.5	55.5	30.2
Suomi	66.7	16.0	59.6	23.9	58.3	25.9
Tanska	66.1	15.1	62.3	21.3	60.1	23.8
Tsekki	71.1	14.1	64.2	20.5	57.0	27.6
Unkari	68.8	15.6	64.9	20.3	59.1	26.1
Viro	68.2	16.7	62.1	19.8	59.0	24.2

Lähde: YK 2008.

Ennusteiden mukaan iäkkäiden määrä tulee siis kasvamaan merkittävästi. EU:ssa iäkkäiden määrä tulee vuosina 2008–2060 miltei kaksinkertaistumaan kasvaen 85 miljoonasta 151 miljoonaan (30 prosenttia väestöstä) (Euroopan komissio 2009, 41). Iäkkäistä on myös tulossa yhä vanhempia. Yli 80-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa miltei kaksinkertaisella vauhdilla verrattuna yli 65-vuotiaiden osuuteen. (IMF 2004, 5.) Iäkkäimpien iäkkäiden (yli 80-vuotiaat) määrä EU:ssa tulee vuosina 2008–2060 miltei kolminkertaistumaan kasvaen 22 miljoonasta 61 miljoonaan. Yli 80-vuotiaiden osuus (12 prosenttia koko väestöstä) tulee olemaan miltei yhtä suuri kuin lasten, eli alle 15-vuotiaiden, osuus (14 prosenttia) väestöstä. (Euroopan komissio 2009, 41–42.) Demografinen ikääntyminen johtaa pienentyvään työvoimaan, mutta taloudellisesti aktiivisten muutos tulee olemaan pienempi, koska vain 60–80 prosenttia 15–64-vuotiaista on tällä hetkellä työllistettyjä tai itsensä työllistäneitä. (Malmberg ym. 2006, 137).

Keski- ja Itä-Euroopan maissa ikääntymisen odotetaan kiihtyvän vuoden 2015 tienoilla (IMF 2004, 5). Erona Länsi-Eurooppaan on se, että näillä alueilla korkeat kuolleisuusasteet ovat kasvattaneet väestön vähenemistä. Alkoholin käytön suuruus on osaltaan vaikuttanut nousuun esimerkiksi sydänsairauksien ja väkivallan aiheuttamissa kuolemissa. Tämän takia esimerkiksi kuolleisuus venäläisten miesten keskuudessa on noussut jyrkästi. Useissa Keski- ja Itä-Euroopan maissa terveydenhuoltojärjestelmät ovat huonossa kunnossa, joka vaikuttaa myös kuolleisuusasteisiin. (Bloom ym. 2001, 47.)

Vuosina 2007–2020 EU:n työvoima tulee kasvamaan 3.7 prosenttia, eli noin 8.6 miljoonalla. Työvoiman kasvu johtuu lähinnä naisten työvoiman tarjonnan kasvusta, kun taas miesten työn tarjonta pysyy koko ajan miltei samalla tasolla. Vuonna 2007 naisten työllisyysaste oli 58.4 prosenttia, josta sen ennustetaan kasvavan 63.4 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä ja 65.1 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Iäkkäimpien työikäisten (55–64-vuotiaat) työllisyysasteen ennustetaan kasvavan jopa tätä enemmän vuosina 2007–2060, kun 44.9 prosentista päädytään 54.5 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä ja 59.8 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä. Kokonaistyöllisyysasteen ennustetaan kasvavan 65.5 prosentista miltei 70 prosenttiin vuosina 2007–2060. Työvoiman positiivisen kasvutrendin ennustetaan kääntyvän vuoden 2020 jälkeen, kun miesten työvoiman tarjonta alkaa laskea. Näin ollen EU:n kokonaistyövoiman ennustetaan laskevan jopa 13.6 prosenttia, eli 33 miljoonalla. Naisten ja iäkkäimpien työikäisten osallistumisasteiden nousu tulee helpottamaan työvoiman ikääntymisen vaikutuksia, mutta vuoden 2020 jälkeen sekä työvoiman että työssäkäyvien määrät alkavat laskea. Osassa EU-maita kasvava nettomaahanmuutto tulee hillitsemään työvoiman laskua, mutta vuosina 2007–2060 kokonaistyövoiman ennustetaan vähenevän noin 19 miljoonalla. (Euroopan komissio 2009, 21, 55–57.)

Yksi suurin syy Euroopan unionin vanhenemiseen on alhainen syntyvyys. Vuonna 2004 syntyvyysaste koko EU-alueella oli keskimäärin 1.5 ja jokaisessa EU-maassa alle luonnollisen korvausasteen 2.1. Syinä alhaiseen syntyvyyteen ovat muun muassa ehkäisy, naisten korkea koulutus ja osallistuminen työmarkkinoille, sekä asenteiden muutokset naisten ja miesten roolista

yhteiskunnassa. Eurostat ennustaa pientä parannusta syntyvyyteen koko Euroopan unionin alueelle. Syntyvyyden ennustetaan kasvavan 1.6 lapseen vuoteen 2030 mennessä. Erityisesti uusimmissa EU-maissa, joissa syntyvyys oli alhaisella tasolla talousmuutosten aikaan 1990-luvulla, koetaan suuri elpyminen. EU-alueella on kuitenkin suuria eroja syntyvyydessä, jopa samanlaisessa taloudellisessa tilanteessa olevien maiden välillä. Esimerkiksi Ranskassa syntyvyys on 1.9 lasta naista kohden kun Saksassa ja Italiassa syntyvyys on vain 1.3. (Carone ym. 2005, 16.)

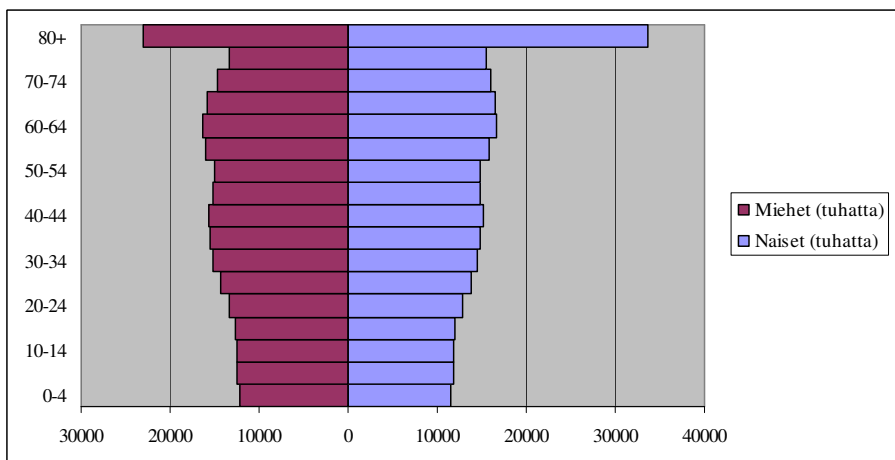
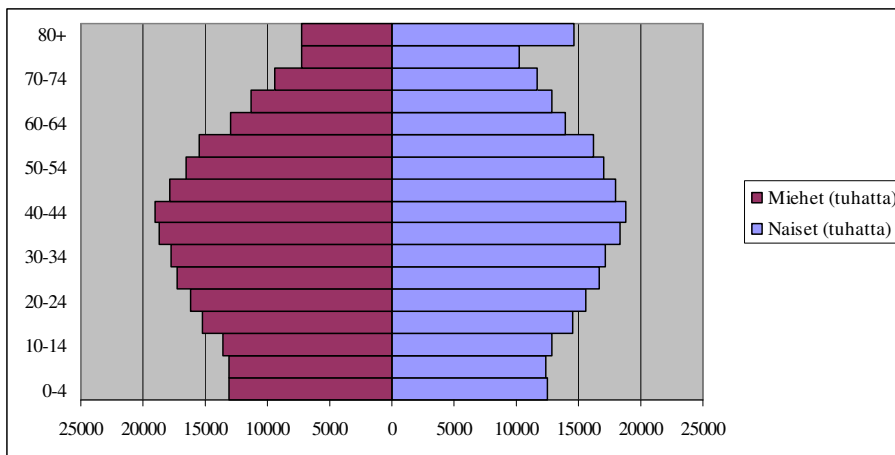
Itä-Euroopassa syntyvyys on historiallisesti ollut hyvin erilaista verrattuna Länsi-Eurooppaan. Syntyvyys laski koko 1900-luvun, ja toisen maailman sodan jälkeen koettiin vain pieni kasvu, jota seurasi taas lasku sen jälkeen kun abortti laillistettiin 1950-luvulla. Esimerkiksi Bulgaria, Latvia, Slovenia ja Tšekki ovat nykyään kymmenen alhaisimman syntyvyyden maiden joukossa maailmassa, ja niissä syntyvyys on siis selkeästi korvausasteen alapuolella. (Bloom ym. 2001, 46–47.)

Vuosina 1960–2000 odotettu elinikä EU-alueella kasvoi kahdeksalla vuodella, joka vastaa kolmea kuukautta vuodessa. Eurostat ennustaa kasvun jatkuvan edelleen tulevana vuosikymmeninä, mutta hieman hitaammin. (Carone ym. 2005, 17–18.) Euroopan komission (2009, 18) ennusteiden mukaan koko EU:lle odotettu elinikä tulee kasvamaan vuosina 2008–2060 miehille yhteensä 8.5 vuotta, eli 76 vuodesta 84.5 vuoteen. Vuosina 2008–2060 naisten odotettu elinikä kasvaa 82.1 vuodesta 89 vuoteen, eli kokonaisuudessaan kasvua ennustetaan 6.9 vuotta. Näin ollen myös ero naisten ja miesten odotetussa eliniässä tulee kaventumaan. (Euroopan komissio 2009, 18.) Vaikka odotettu elinikä kasvaa, se tulee osuus hyvässä kunnossa eletyistä vuosista muuttumaan, ei ole täysin selvää. Börsch-Supan & Ludwigin (2008, 7) mukaan terve odotettu elinikä Ranskassa on miltei neljä vuotta korkeampi kuin Yhdysvalloissa. Euroopassa terve odotettu elinikä on noin 10 vuotta korkeampi kuin keskimääräinen eläkeikä, joten näin ollen myös eläkeiän nostamisesta pitäisi keskustella.

Vuosien 2008–2060 aikana iäkkäiden huoltosuhteen EU:ssa (yli 65-vuotiaat suhteessa työkäisiin) on ennustettu yli kaksinkertaistuvan, 25.4 prosentista 53.5 prosenttiin. Suurin kasvu tulee tapahtumaan vuosina 2015–2035, jolloin vuosittainen kasvu on yli kaksi prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa sitä, että nykyisestä tilanteesta, jossa on neljä työkäistä jokaista iäkästä kohden, päädytään tilanteeseen, jossa jokaista vanhusta kohden olisi enää kaksi työkäistä. Kun huoltosuhdelaskelmiin lisätään lasten määrä, vuosina 2008–2060 huoltosuhteen ennustetaan kasvavan miltei 30 prosenttiyksikköä, 48.7 prosentista 78.5 prosenttiin. (Euroopan komissio 2009, 45.) Esimerkiksi Espanjassa väestö pysyy YK:n ennusteiden mukaan suunnilleen muuttumattomana seuraavien 50 vuoden aikana kun taas työllisten määrä suhteessa eläkeläisiin laskee tämän hetkisestä 4.5:stä alle kahteen vuoteen 2050 mennessä (Feldstein 2006, 1). Fehr, Jokisch & Kotlikoffin (2004, 2) mukaan euroalueella iäkkäiden huoltosuhte tulee kaksinkertaistumaan vuoteen 2040 mennessä. Iäkkäiden huoltosuhteen koko maailmalle on ennustettu kasvavan vuoden 2004 yhdeksästä prosentista 25 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä.

EU:ssa tilanne ikääntymisen suhteen on siis yksi maailman huonoimmista, poikkeuksena on vain Japani, jossa iäkkäiden huoltosuhteen ennustetaan kasvavan 71 prosenttiin. (Carone ym. 2005, 24.) Ikärakenteen muutosta voidaan tarkastella myös ikäpyramidiin avulla. Kuviossa 3 nähdään Euroopan unionin ikärakenne vuonna 2008 ja Eurostatin ennuste ikärakenteelle vuonna 2050.

Euroopan komission (2009) mukaan vuodesta 2015 lähtien EU:n väestö ei tule enää kasvamaan luonnollisen muutoksen voimin, koska kuolemien määrä vuodessa tulee ylittämään syntyneiden määrän. Kun luonnollinen muutos muuttuu negatiiviseksi, positiivinen nettomaahanmuutto on ainoa väestönkasvun lähde. Vuodesta 2035 lähtien nettomaahanmuuttovirrat (vaikka ovatkin positiivisia) eivät tule olemaan tarpeeksi suuria korvataksaan väestön luonnollista vähentymistä, joten väestömäärän ennustetaan vähenevän. Ennustekauden alussa kahdeksalla maalla on pienentyvä väestö (Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Saksa, Unkari ja Viro). Saksassa ja Unkarissa positiivinen maahanmuutto korvaa osittain luonnollisen väestön vähentymisen, mutta muissa maissa luonnollisen vähentymisen lisäksi myös negatiivinen nettomaahanmuutto tulee osaltaan nopeuttamaan väestön määrän pienentymistä. (Euroopan komissio 2009, 47.)

Lähde: Eurostat 2008. Population projections.
KUVIO 3 EU27:n ikärakenne 2008 ja 2050

Euroopan komission (2009) ennusteiden mukaan vuosina 2008–2060 maahanmuuttajien nettovirta koko EU-alueelle tulee olemaan yhteensä 59 miljoonaa, josta suurin osa kohdistuu euroalueelle (46.2 miljoonaa). Kasvavan maahanmuuttotrendin oletetaan kuitenkin laskevan ennusteaikana. Vuonna 2008 nettomaahanmuuttovirta oli yhteensä 1 680 000 maahanmuuttajaa (vastaa 0.33 prosenttia EU:n väestöstä), mutta vuonna 2020 nettovirta on enää 980 000 maahanmuuttajaa ja vuoteen 2060 mennessä noin 800 000. (0.16 prosenttia EU:n väestöstä). (Euroopan komissio 2009, 40.)

Nettomaahanmuuttovirtojen oletetaan keskittyvän muutamiin kohtemaihin: Italia (yhteensä 12 miljoonaa maahanmuuttajaa vuoteen 2060 mennessä), Espanja (11.6 miljoonaa), Saksa (8.2 miljoonaa) ja Britannia (7.8 miljoonaa). Bulgariassa, Latviassa, Liettuaassa, Puolassa, Romaniassa ja Virossa, joissa on tällä hetkellä negatiivinen nettomaahanmuuttoaste, muuttoaste tulee muuttumaan positiiviseksi tulevina vuosikymmeninä. (Euroopan komissio 2009, 18–19.)

TAULUKKO 2 Ennusteita EU27:lle

	2008	2060	Muutos 2008–2060
Väestö (miljoonaa)	495.4	504.5	+9.1
Mediaani-ikä	40.4	47.9	+7.5
Yli 65-vuotiaat (miljoonaa)	85	151	+66
Yli 80-vuotiaat (miljoonaa)	22	61	+39
Naisten työllisyysaste (%)	58.4*	65.1	+6.7
Iäkkäimpien työikäisten (55–64-v.) työllisyysaste (%)	44.9*	59.8	+14.9
Kokonaistyöllisyysaste (%)	65.5*	70	+4.5
Syntyvyys (lasta per nainen)	1.52	1.64	+0.12
Miesten odotettu elinikä	76	84.5	+8.5
Naisten odotettu elinikä	82.1	89	+6.9
Iäkkäiden huoltosuhte (%)	25.4	53.5	+28.1
Huoltosuhte (%)	48.7	78.5	+29.8
Maahanmuutto	1 680 000	800 000	-880 000

a Lähde: Euroopan komissio 2009.

b * = 2007

3.2 Väestörakenteen muutosten vaikutukset talouskasvuun

Kuinka tämän hetkinen väestönmuutos vaikuttaa taloudelliseen tulokseen tulevina vuosina? Joidenkin mielestä on vain vähän syytä huoleen. Väestön ikääntyminen on ollut kehittyneissä maissa tulossa jo kauan ja on ollut yhteydessä aikaan, jolloin tulotaso on kasvanut voimakkaasti. Iäkkäät ihmiset elävät nykyään terveempää elämää kuin aiemmin, joten he voivat vaikuttaa yhteiskuntaan paljon eläkkeelle siirtymisen jälkeenkin. Toiset näkevät ikääntymisessä enemmän riskejä, esimerkiksi mahdollisen hitaamman talouskasvun, innovaatioiden vähenemisen, rahoitusmarkkinoiden epätasapainon ja eläkejärjestelmien rahoitusvaikeudet. (IMF 2004, 1.)

Ikärakenteen muutoksilla näyttäisi olevan merkittävä vaikutus taloudelliseen kasvuun. Kun huoltosuhde, eli huollettavien (lasten ja eläkeläisten) suhde työväestöön, laskee, mahdollisuudet talouskasvuun kasvavat muodostaen demografista osinkoa (demographic dividend) (Bloom & Canning 2005, 16). Tällainen kehitys on havaittu esimerkiksi Euroopassa ja Japanissa, kun sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat siirtyivät työmarkkinoille (Bloom ym. 2001). Tämä on toisaalta vääristänyt ikärakenteet monissa kehittyneissä maissa (Bloom & Canning 2005, 9). Kun väestön kasvuaste ja työkäisten kasvuaste yhdistetään, saadaan selville ikärakenteen muutoksen vaikutukset talouskasvuun. Kun väestönkasvu on suuri, sillä on selkeä negatiivinen vaikutus per capita tulosten kasvuun. Tätä tulosta vastustaa kuitenkin tilastollisesti merkitsevä positiivinen vaikutus kun työkäinen väestö kasvaa. Jos ikärakenne pysyy vakiona, väestökasvun vaikutus on neutraali, mutta kun työväestön osuus nousee tai laskee, niin nousevat tai laskevat myös mahdollisuudet talouskasvuun. (Bloom ym. 2001, 19.)

Useasti tutkimuksissa tarkastellaan ikärakenteen vaikutuksia säästämiseen ja sen kautta talouskasvuun. Muutoksilla väestön ikärakenteessa on suuria vaikutuksia taloudelliseen suorituskykyyn, koska työn tarjonta ja säästämisaste vaihtelevat taloudentoimijoiden elinkaaren yli. Kasvanut pitkäikäisyys voi myös voimistaa työn tarjontaa ja säästämistä (Bloom, Canning, Fink & Finlay 2007, 3). Maissa, joissa on korkea lapsihuoltosuhde (alle 15-vuotiaiden määrä suhteessa työkäisiin), säästämisasteet ovat alhaisia ja tämä saattaa johtaa alhaiseen tuottavuuteen (Lindh & Malmberg 2007, 1).

Säästämisen elinkaarihypoteesin mukaan nuoret ovat yleensä nettokuluttajia, kun taas työkäiset ovat nettotuottajia ja -säästäjiä ja iäkkäät ovat jossain tämän välissä. Tämän teorian mukaan väestön ikärakenne on osittain vastuussa taloudellisesta tuottavuudesta. Suuret väestöosuudet nuoria tai iäkkäitä hidastavat talouskasvua, kun taas suuri osuus työkäisistä nopeuttaa kasvua. (Bloom & Canning 2005, 16.) Ihmiset säästävät enemmän 40–65-vuotiaina, kun he eivät enää niin suurella todennäköisyydellä investoi lapsiinsa, vaan heidän täytyy valmistautua eläkkeelle jäämiseen. Kun suuret ikäluokat tulevat 40 vuoden ikään, kansallinen säästämisaste kasvaa. (Bloom ym. 2001, 22.) Ero säästämisen ja kuluttamisen välillä muodostaa positiivisen

säästämisasteen kokonaistaloudelle. Mitä nopeampi väestönkasvu on, sitä korkeampi kansallinen säästämisaste yleensä on. Tämä selittää, miksi väestön ikääntyminen ja hitaampi väestönkasvu aiheuttavat laskun säästämisen osuudessa kansantulosta. Alhaisempi säästämisaste johtaa myös alhaisempiin investointiasteisiin. (Feldstein 2006, 3.)

Myös odotetun eliniän kasvulla voidaan olettaa olevan vaikutuksia talouskasvuun. Odotetun eliniän vaikutus voi johtua useista eri mekanismeista. Yleensä korkeampi eliniän odote kulkee käsi kädessä paremman terveyden kanssa, joka voi taas osaltaan parantaa työntekijöiden tuottavuutta (Bloom, Canning & Sevilla, 2004). Pidempi ennustettu elinikä voi myös muuttaa käytöstä yli ihmisen elinkaaren, joka johtaa esimerkiksi pidempään työelämään tai suurempiin säästöihin eläkeiän varalle. Kun annetaan pidempi eliniän odote, ihmiset voivat joko pysyä työelämässä pidempään tai kuluttaa vähemmän. Jos he työskentelevät pidempään, he voivat pitää kulutustasonsa samana ja heidän tarvitsee säästää vain yhtä paljon kuin aiemminkin ennen eläköitymistä. Jos he sen sijaan päättävät ottaa vastaan enemmän vapaa-aikaa ja eläköityä yhtä vanhana kuin aiemmin, heillä tulee olemaan alempi kulutustaso elämän läpi ja heidän tarvitsee säästää enemmän työiässä. (Bloom & Canning 2005, 24,36.)

Koska ihmisten terveys paranee ja odotettu elinikä kasvaa, optimaalinen vastaus työmarkkinoita kohtaavien ongelmien ratkaisussa saattaisi olla se, että työntekijät pysyisivät työelämässä pidempään. Kuitenkin esimerkiksi Euroopassa eläkkeelle jäämistä on rajoitettu erilaisilla laeilla. Yhdessä anteliaiden eläkejärjestelmien kanssa, tämä näyttäisi johtavan aikaiseen eläköitymiseen ja kasvavaan tarpeeseen säästää vanhuuden varalle. Työmarkkinat näyttäisivät kohtaavan tulevaisuudessa työvoimapulaa, mutta useasti markkinoiden reaktioiden oletetaan korjaavan tämän ongelman. Nousevat palkat lisäävät työmarkkinoille osallistumista, erityisesti naisten ja nuorempien iäkkäiden joukossa. (Bloom & Canning 2005, 30–37.)

Vuosina 2004–2010 EU15:llä bruttokansantuotteen keskimääräinen kasvun ennustetaan olevan 2.2 prosenttia, mutta tästä eteenpäin kasvu tulee hidastumaan. Vuosina 2011–2030 BKT:n kasvu tulee olemaan 1.8 prosenttia ja vuosina 2031–2050 enää vain 1.3 prosenttia. EU:n uusimmille jäsenmaille BKT:n kasvun hidastuminen tulee olemaan vielä suurempi, kun vuosien 2004–2010 4.7 prosentista päädytään 3.0 prosentin kasvuun vuosina 2011–2030 ja vuosina 2031–2050 päästään vain 0.9 prosentin kasvuun. Koko aikavälillä ainoastaan muutamalle pienelle maalle (Irlanti, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg ja Viro) on ennustettu 2.5 prosentin keskimääräistä kasvua. Italiassa, Itävallassa, Kreikassa, Portugalissa ja Saksassa talouskasvun odotetaan olevan vähemmän kuin 1.5 prosenttia. (Carone ym. 2005, 32–33.) Myös Euroopan komission (2009, 22) laskelmien mukaan, vuosittaisen keskimääräisen oletetun BKT:n kasvuasteen EU:ssa ennustetaan laskevan koko tarkasteluajanjakson ajan. Vuosien 2007–2020 aikaisesta 2.4 prosentin kasvusta päädytään 1.7 prosenttiin vuosina 2021–2040 ja vain 1.3 prosenttiin vuosina 2041–2060.

Laskevien BKT:n kasvulukujen lisäksi kasvun lähteet tulevat muuttamaan huomattavasti. Työn tuotantopanos aiheuttaa positiivisen

lisäyksen kasvuun EU:ssa vuoteen 2020 asti, mutta muuttuu selvästi negatiivisesti siitä eteenpäin. Ajan myötä tuottavuudesta tulee kasvun tärkein lähde. EU27:lle tuottavuuden kasvun ennustetaan pysyvän suhteellisen tasaisena koko ennusteaikana, lähellä 1.7 prosenttia. Pientä kasvua kasvuasteessa ennustetaan 2030-luvulle asti, koska osassa jäsenmaita tuottavuus kasvaa muiden maiden kiinniottamisen takia. Kiinniottavien jäsenmaiden tuottavuuden ennustetaan konvergoivan 1.7 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. Uusissa jäsenmaissa ennustetaan suurempaa laskua BKT:n kasvuasteissa vuosina 2008–2060 kuin vanhemmissa jäsenmaissa. Tämä johtuu pääosin uusien jäsenmaiden vähemmän suotuisista demografisista ennusteista. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että kasvuennusteet pohjautuvat ennusteisiin tulevasta työn tuottavuuden ja työllisyyden kasvusta, joten ennusteisiin tulee suhtautua kriittisesti. (Euroopan komissio 2009, 64, 67–68.)

Ikääntymisen taloudellisten vaikutusten ennustetaan olevan huomattavia miltei kaikissa jäsenmaissa, ja nämä vaikutukset tullaan huomamaan jo tämän vuosikymmenen aikana. Kun tarkasteluvuosina 2007–2060 poliittisten rakenteiden oletetaan pysyvän samanlaisina kuin tällä hetkellä yli koko ennusteaajan, iästä johtuva julkinen kulutus tulee kasvamaan koko EU:ssa keskimäärin noin 4.75 prosenttiyksikköä bruttokansantuotteesta vuoteen 2060 mennessä. Suurin osa julkisen kulutuksen kasvusta vuosina 2007–2060 tulee eläkkeistä (+2.4 prosenttiyksikköä BKT:sta), terveydenhuollosta (+1.5 prosenttiyksikköä BKT:sta) ja pitkän aikavälin hoidosta (+1.1 prosenttiyksikköä BKT:sta). Mahdolliset säästöt julkisessa kulutuksessa, jotka aiheutuvat koulutus- ja työttömyysmenojen pienentymisestä, tulevat olemaan rajallisia (-0.2 prosenttiyksikköä BKT:sta molemmista). (Euroopan komissio 2009, 23.)

Kasvu julkisissa ikään liittyvissä kuluissa tulee olemaan erityisen merkittävää yhdeksässä EU-maassa (Luxemburg, Kreikka, Slovenia, Kypros, Malta, Romania, Espanja, Alankomaat ja Irlanti), joissa kulujen ennustetaan kasvavan seitsemän prosenttiyksikköä tai enemmän suhteessa BKT:seen. Joissain maissa kasvu tosin lähtee erittäin alhaiselta tasolta. Nämä maat ovat tähän mennessä tehneet vai pieniä muutoksia uudistaakseen eläkejärjestelmänsä. Toisena maaryhmänä ovat Belgia, Suomi, Tsekki, Liettua, Slovakia, Britannia, Saksa ja Unkari, joissa ikääntymisen kustannukset ovat rajoittuneemmat, mutta silti korkeat, neljästä seitsemään prosenttiyksikköä BKT:sta. Suurin osa näistä maista on ottanut selviä askelia uudistaakseen julkisen kulutuksen järjestelmiä, jotta tulevia kasvuja kuluissa saataisiin rajoitettua. Sen sijaan julkisten kustannusten kasvu tulee olemaan maltillisempaa, neljä prosenttia BKT:sta tai sen alle, Bulgariassa, Ruotsissa, Portugalissa, Itävallassa, Ranskassa, Tanskassa, Italiassa, Latviassa, Virossa ja Puolassa. Suurin osa näistä maista ovat ottaneet käyttöön selkeät uudistukset eläkejärjestelmissä, useissa tapauksissa on siirrytty osittain yksityisiin eläkejärjestelmiin (Bulgaria, Viro, Latvia, Puola, Ruotsi). (Euroopan komissio 2009, 178–179.)

4 MAAHANMUUTTO EUROOPAN UNIONISSA

Tässä luvussa käsitellään maahanmuuttoa Euroopan unionissa. Ensin katsotaan miten Euroopan unionin yhteinen maahanmuuttopolitiikka on kehittynyt. Tämän jälkeen tarkastellaan maahanmuuttoliikkeitä EU-alueelle. Katsotaan miten maahanmuuttoliikkeet ovat kehittyneet vuosien aikana, mitkä maat ovat tällä hetkellä suurimmat maahanmuuttajia vastaanottavat maat, minkälaisia EU:hun tulevat maahanmuuttajat ovat koulutustasoltaan ja mitkä ovat tärkeimmät maahanmuuttajille myönnettyjen oleskelulupien syyt.

4.1 Euroopan unionin yhteinen maahanmuuttopolitiikka ja sen kehitys

Työperäiseen maahanmuuttoon on yleisesti suhtauduttu negatiivisesti, mutta näitä näkemyksiä on EU:ssa yritetty saada muuttumaan, koska työvoiman vaihto ja työn maahanmuutto tulevat olemaan tulevaisuudessa väistämättömiä (Bauer & Zimmermann 1999, 197). EU:ssa on tarve yhteiselle maahanmuuttopolitiikalle, koska jokaisen yksittäisen jäsenmaan maahanmuuttopolitiikka vaikuttaa muihinkin jäsenmaihin. Kun ulkomaalainen on saapunut EU:n alueelle, hänellä on oikeus matkustaa Schengen-alueella, tarjota palveluja muissa jäsenvaltioissa ja muuttaa muihin jäsenvaltioihin, kun EU:n alueella pitkään oleskelleen asema on saatu. Tämän takia Euroopan komission mielestä EU:ssa tulisi sopia läpinäkyvistä ja yhtenäisemmistä säännöistä, joita sovellettaisiin taloudellisista syistä jäsenvaltioiden alueelle pyrkiviin maahanmuuttajiin. (Euroopan komissio 2005, 4.) Monet suhtautuvat kuitenkin yhteisten maahanmuuttopolitiikkalinjausten kehittämiseen kriittisesti. Castlesin (2004, 3) mukaan maahanmuuttopolitiikat ovat usein epäonnistuneet tai niillä on ollut ei-haluttuja seurauksia, koska päättäjät eivät ole suhtautuneet maahanmuuttoon pitkän aikavälin sosiaalisena prosessina.

Euroopan yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehitys alkoi jo 1985 Schengenissä allekirjoitetun sopimuksen myötä, jota laajennettiin 1990 allekirjoitetulla Schengenin yleissopimuksella (tuli voimaan 1995) (Europa 2008). Pää tavoitteena oli poistaa EU:n sisäiset rajatarkastukset, luoda yhtenäisempi ja tiukempi ulkoinen rajakontrolli sekä yhdenmukaistaa viisumi- ja turvapaikkapolitiikkaa (Bauer & Zimmermann 1999, 75). Kun Amsterdamin sopimus allekirjoitettiin 1997, Schengen-alueeseen kuului 13 maata (Malmberg ym. 2006, 191) ja sopimuksen myötä Schengen-järjestelmästä tuli osa Euroopan unionia. Tällä hetkellä kaikki Euroopan unionin maat kuuluvat Schengen-alueeseen, paitsi Britannia ja Irlanti, jotka soveltavat Schengenin sopimusta vain joiltain osin. (Europa 2008.)

Lokakuussa 1999 Eurooppa-neuvoston kokouksessa Tampereella, EU:n päämiehet myönsivät, että maahanmuuttoasioiden hallintaan tarvitaan

yhtenäisempi strategia. Kokouksessa sovittiin EU:n yhteisen maahanmuuttopolitiikan luomisesta siten, että maahanmuuttoa koskevat kansalliset lainsäädännöt yhdenmukaistettaisiin niin, että maahanmuuttovirrat sovitettaisiin talouden vaatimuksiin. Komissio antoi vuonna 2001 ehdotuksen neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä palkkatyötä tai itsenäistä ammatinharjoittamista varten. Euroopan unionin muut toimielimet antoivat myönteiset lausunnot, mutta neuvostossa asiakirja oli vain ensimmäisessä käsittelyssä. (Euroopan komissio 2004, 1, 3.) Vuonna 2005 Euroopan komissio julkaisi Vihreän kirjan, jonka tarkoituksena oli ”käynnistää perusteellinen keskustelu tarkoituksenmukaisesta yhteisön säännöstöstä, jota sovellettaisiin taloudellisista syistä maahan muuttaviin henkilöihin, sekä tällaisen yhteisen sääntelykehyksen tuottamasta lisäarvosta” (Euroopan komissio 2005, 1).

Euroopan unionin kehittyessä maahanmuuttoasiat ovat pysyneet koko ajan asialistalla, mutta varsinaisia päätöksiä on tehty vähän. Komission (2005) mukaan taloudellisista syistä muuttavien henkilöiden pääsy EU:hun muodostaa perustan maahanmuuttopolitiikalle. Jotta työperäistä maahanmuuttoa koskeva EU:n yhteinen politiikka onnistuisi, tulisi maahanmuuttovirtoja hallita yhteistyössä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Komissio huomioi myös, että jäsenmaiden tulisi kehittää toimia, joilla maahanmuuttajat saataisiin kotiutumaan mahdollisimman hyvin ja nopeasti kohdemaahan. EU:n yhteisen maahanmuuttajärjestelmän tulisi olla läpinäkyvä, mahdollisimman vähän byrokratiaa sisältävä, sekä kaikkia tahoja hyödyttävä. Yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehityksen myötä EU:n jäsenmaiden tulisi myös kiinnittää huomiota mahdollisiin haittavaikutuksiin, joita maastamuutto aiheuttaa lähtömaalle. (Euroopan komissio 2005, 11–12.)

Vuonna 2006 Eurooppa-neuvosto hyväksyi komission laillista maahanmuuttoa koskevan toimintasuunnitelman, jossa käsitellään erikseen myös työperäistä maahanmuuttoa. Toimintasuunnitelman ehdotuksen mukaan komissio laati säädösehdotuksia, joista yksi on erittäin pätevien työntekijöiden maahantuloa ja oleskelua käsittelevä ehdotus, joka tunnetaan myös nimellä EU:n sininen kortti. Ehdotuksen tarkoituksena on vahvistaa EU:n kykyä houkutella kolmansien maiden kansalaisia korkeaa pätevyyttä vaativaan työhön ja parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä sekä rajoittaa aivovientä. Ehdotuksen tavoitteena on helpottaa pätevien työntekijöiden maahantuloa yhdenmukaistamalla maahantuloon ja oleskeluun sovelletut vaatimukset EU:ssa, yksinkertaistaa maahanpääsymenettelyjä ja parantaa jäsenvaltioiden alueella jo oleskelevien henkilöiden oikeudellista asemaa. (Europa 2007.)

Myös 2007 allekirjoitetussa Lissabonin sopimuksessa (tuli voimaan 1. joulukuuta 2009) käsitellään yhteisen maahanmuuttopolitiikan muodostamista. 63 a artiklan mukaan ”Unioni kehittää yhteisen maahanmuuttopolitiikan, jolla pyritään kaikissa vaiheissa varmistamaan muuttovirtojen tehokas hallinta, jäsenvaltioissa laillisesti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu sekä laittoman maahanmuuton ja ihmiskaupan ehkäiseminen ja tehostettu torjunta.” Työperäisellä maahanmuutolla on kuitenkin erilainen asema kuin turvapaikanhakijoilla ja 63 a artiklan kohdassa

5 sanotaankin ” Tämä artikla ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon kolmansista maista tulevia kolmansien maiden kansalaisia päästetään niiden alueelle hakemaan työtä palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.” (Lissabonin sopimus 2007, 60–62.)

Yhteisen maahanmuuttopolitiikan ensimmäiset hankkeet, kuten EU:n sininen kortti ja palautusdirektiivi (jonka tarkoituksena on kannustaa maahanmuuttajia vapaaehtoiseen kotimaahan paluuseen) on jo pantu alulle. Euroopan parlamentti näkeekin seuraavien vuosien tavoitteenaan kehittää yhdenmukaistettua ja inhimillistä maahanmuuttopolitiikkaa, jossa suhtaudutaan lailliseen ja työperäiseen maahanmuuttoon avoimesti, mutta laittomaan maahanmuuttoon suhtaudutaan tiukasti. Lissabonin sopimuksen tullessa voimaan, Euroopan parlamentti sai maahanmuuttopolitiikan alalla täydet lainsäädäntövaltuudet. (Euroopan parlamentti 2009.)

4.2 Maahanmuutto Euroopan unioniin

4.2.1 Maahanmuuttoliikkeiden kehitys

Yli kaksi vuosisataa Euroopan maat olivat pääasiallisesti maastamuuttomaita, mutta viimeisen 60 vuoden aikana kaikista Länsi-Euroopan maista on vähitellen tullut kohdemaita kansainvälisille maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille. Tänä päivänä kaikilla Länsi-Euroopan mailla ja monilla Keski-Euroopan EU-maista on positiivinen nettomaahanmuuttoaste (maahanmuuttajat – maastamuuttajat). Suuressa osassa Euroopan maita on ollut sekä positiivinen luonnollinen kasvuaste (enemmän syntyi kuin kuoli) ja positiivinen nettomaahanmuutto. Useissa maissa, kuten Italiassa, Kreikassa, Sloveniassa, Slovakiassa ja Tšekissä on saatu väestönkasvua aikaan ainoastaan maahanmuuton avulla. Sen sijaan esimerkiksi Saksassa ja Unkarissa, maahanmuutosta saadut virrat eivät ole tarpeeksi suuria pysäyttämään väestön määrän laskua, mutta toisaalta viimeaikainen väestömäärän lasku olisi ollut huomattavasti suurempi ilman positiivista nettomaahanmuuttoastetta. Vain muutamissa maissa, esimerkiksi Baltian maissa, Bulgariassa, Puolassa ja Romaniassa oli negatiivinen luonnollinen kasvu sekä negatiivinen nettomaahanmuuttoaste. (Malmberg ym. 2006, 129, 134.) Vuonna 2005 EU15-maista ainoastaan Alankomaissa, Luxemburgissa, Ranskassa, Suomessa ja Tanskassa luonnollinen väestönkasvu oli maahanmuuttoa tärkeämpi väestönkasvun lähde (Kohonen 2007, 6).

1960-luvulla Euroopassa tapahtui muutos muuttoliikkeissä, kun ensimmäistä kertaa EU25:lle nettomaahanmuuttoasteesta tuli positiivinen, vaikka muuttoliike Euroopan ulkopuolelle jatkuikin edelleen voimakkaana. Tärkeimpänä syynä muutokselle oli, että jotkut Länsi-Euroopan maat, esimerkiksi Alankomaat, Itävalta, Luxemburg ja Ruotsi, alkoivat hankkia työvoimaa ulkomailta. Kuitenkin jo 1970-luvulla maahanmuutto Länsi-Eurooppaan hiljeni. Öljykriisin ja baby boom -sukupolven yltäessä työikään,

useimmat maahanmuuttajia vastaanottavat maat lopettivat työvoiman hankkimisen ulkomailta. Tämä aiheutti muuttoliikettä takaisin esimerkiksi Etelä-Eurooppaan ja Turkkiin. Toisaalta muodostui myös muuttoliikettä Länsi-Eurooppaan, koska aiemmin muuttaneiden perheenjäsenet muuttivat heidän perässään. Maahanmuutto oli suurinta Alankomaissa, Portugalissa, Ranskassa ja Saksassa. Esimerkiksi Portugalin tapauksessa tämä johtui siitä, että entisistä siirtomaista tuli paljon paluumuuttajia. Samanlainen hidas muuttoliike jatkui 1980-luvulla, mutta maahanmuuttajat alkoivat koostua yhä enemmän turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. (Malmberg ym. 2006, 129–130.)

1990-luvun alun muuttoliikkeitä leimasi kommunismin romahtaminen. Neuvostoliiton ja entisen Jugoslavian hajoaminen sekä Keski- ja Itä-Euroopassa rautaesiripun purkaminen aiheutti suuren liikkeen Euroopan sisäisessä itä-länsi -maahanmuutossa. Muuttoliikettä tapahtui etnisenä maahanmuuttovirtana, pakolaisvirtana sekä uutena työperäisenä maahanmuuttona. 1990-luvulla suurin osa nykyisen Euroopan unionin ulkopuolisesta maahanmuutosta oli peräisin latinalaisesta Amerikasta, Pohjois-Afrikasta, Venäjältä ja Kazakstanista. 1990-luvun alussa Saksa oli suurin maahanmuuttajia vastaanottava maa EU:ssa, kun taas 1990-luvun jälkipuoliskolla Espanjasta ja Italiasta tuli pääasialliset kohteet. Kokonaisuudessa Alankomailla, Britannialla, Espanjalla, Italialla, Kreikalla, Ranskalla ja Saksalla oli suurimmat maahanmuuttajien nettomaahanvirrat. Maastamuutto oli puolestaan suurinta Bulgariassa, Latviassa, Puolassa, Romaniassa ja Virossa. (Malmberg ym. 2006, 130.)

Viime vuosina maahanmuuttoa on leimannut työperäinen maahanmuutto uusista EU:n jäsenmaista (erityisesti Bulgariasta, Liettuesta, Puolasta ja Romaniasta) Länsi-Eurooppaan (erityisesti Britanniaan, Espanjaan, Italiaan, Irlantiin ja Portugaliin). Myös muut Länsi-Euroopan maat kokevat jatkuvaa maahanmuuttoa perheiden yhdistymisen kautta. Turvapaikanhakijoiden ja etnisen maahanmuuton virtaus on laskenut, kun taas ajoittainen maahanmuutto Pohjois- ja Länsi-Afrikasta, Lähi-idästä sekä Aasiasta on alkanut kasvaa. Myös Ukrainasta on tullut uusi tärkeä maahanmuuttajia lähettävä maa. (Malmberg ym. 2006, 130.) Ranskalla ja Britannialla on paljon maahanmuuttajia entisistä siirtomaista kun taas Saksalla ja Itävallalla on suhteellisen paljon maahanmuuttajia Turkista ja Itä-Euroopasta, erityisesti Puolasta. Ruotsissa on suuri ulkomaalainen väestö, joista monet ovat Lähi-idän maista. Yksi tärkeä ominaisuus useissa maissa onkin se, että ne ottavat vastaan etnisesti samanlaisia maahanmuuttajia. (Angrist & Kugler 2003, 8.)

4.2.2 Muuttoliikkeiden suuruus ja tärkeimmät kohdemaat

Euroopassa kuolemat ylittivät syntymät vuonna 2000 ja tämä on aiheuttanut vuosina 2000–2004 paikallisen väestön vähentymisen keskimäärin 976 000 ihmisellä vuosittain. Euroopan unionin väkiluku laskisi, jos nettomaahanmuutto ei kumoaisi tätä vaikutusta. Vuonna 2004 Euroopan Unionin väestö kasvoi 2.2 miljoonalla, josta 80 prosenttia tuli nettomaahanmuutosta, joka on yli kolminkertaistunut sitten vuoden 1997.

(Sardon 2006, 1, 5). Vuosina 2000–2005 kokonaismaahanmuutto EU:n alueella (sisäinen ja ulkoinen maahanmuutto yhteensä) oli vuosittain noin 1.6 miljoonaa, joka vastaa noin 0.32 prosenttia väestöstä (taulukko 3). Suurin osa maahanmuutosta kohdistuu vanhoihin EU-maihin, kun taas monista uusista jäsenmaista on koettu maastamuuttoa, tosin suurin osa tästä muuttoliikkeestä kohdistuu edelleen Euroopan unionin alueelle. Eurostat ennustaa maahanmuuton vähenevän aina vuoteen 2015 asti, jonka jälkeen maahanmuuttovirta tasaantuisi ja olisi 800 000 maahanmuuttajaa (0.2 % väestöstä) aina vuoteen 2050 asti. Tämä tarkoittaisi yhteensä miltei 40 miljoonan ihmisen maahanmuuttoa EU-alueelle vuoteen 2050 mennessä. (Carone ym. 2005, 20.)

Maahanmuutosta on siis viime aikoina tullut merkittävä tekijä väestönkasvussa Euroopan unionissa. EU:n väestönkasvu saa alkunsa lähinnä vanhemmissa jäsenmaissa, joissa on vahvimmat maahanmuuton vetovaikutukset. Näitä maita ovat perinteiset maahanmuuttajien kohdemaat kuten Britannia, Ranska ja Saksa, sekä uudet vastaanottavat maat kuten Espanja ja Italia. Taulukossa 3 on listattu absoluuttiset maahanmuuton määrät joihinkin EU-maihin. Absoluuttisesti mitattuna vuonna 2006 Euroopan unionin tärkeimmät maahanmuuton kohdemaat olivat Espanja 802 000 maahanmuuttajalla, Saksa 558 000, Britannia 451 000, Italia 181 000 ja Ranska 135 000 maahanmuuttajalla. (taulukko 3.) Huomattavin muutos Euroopan unionin maahanmuuttokehityksessä on ollut se, että nykyään Etelä-Euroopan maat ovat kaikista houkuttelevimpia kohdemaita ja tämä on kasvattanut kyseisten maiden väestöä huomattavasti. Esimerkiksi Espanjassa maahanmuutto oli vielä vuonna 1999 vain hieman alle 100 000 henkilöä, kun se jo seuraavana vuonna oli yli 330 000 ja vuonna 2006 yli 800 000.

Nettomaahanmuutolla mitattuna Espanja ja Italia ovat selkeästi tärkeimpiä maahanmuuton kohdemaita. YK:n (2008) mukaan vuosina 2000–2005 nettomaahanmuutto Espanjassa oli vuosittain keskimäärin 501 000 ja Italiassa 350 000. Myös Britannia, Ranska ja Saksa ovat olleet vuosina 2000–2005 merkittäviä maahanmuuttajia vastaanottavia maita. (taulukko 4.) Vuonna 2004 Espanjassa nettomaahanmuutto oli 629 500, Italiassa 379 700 ja Britanniassa 207 700. Tämä on eteläisen Euroopan maille täysin päinvastainen tilanne kuin ennen, koska ne vielä vähän aikaa sitten olivat maahanmuuttajia lähettäviä maita. (Sardon 2006, 6–7.) YK:n ennusteiden mukaan Espanja ja Italia pysyvät suurimpina nettomaahanmuuttomaina, vuosina 2045–2050 Italian nettomaahanmuuton ennustetaan olevan 150 000 ja Espanjalla 147 000. Näitä maita suurempi nettomaahanmuuttomaa olisi ainoastaan Britannia 175 000 maahanmuuttajalla (taulukko 4).

TAULUKKO 3 Kokonaismaahanmuutto EU-maihin 1999–2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Alankomaat	78 365	91 383	94 507	86 619	73 566	65 121	63 415	67 657
Belgia	57 784	57 295	65 974	70 230	68 800	72 446	77 411	83 433
Britannia	239479	260424	262239	288770	327405	434322	405111	451702
Bulgaria	-	-	-	-	-	-	-	-
Espanja	99 122	330881	394048	443085	429524	645844	682711	802971
Irlanti	22 200	27 800	32 700	39 900	42 400	41 800	66 100	88 900
Italia	268007	271517	232816	388086	-	319331	206840	181495
Itävalta	72 379	65 954	74 786	92 567	97 164	108947	101455	85 384
Kreikka	-	-	-	-	-	-	-	-
Kypros	-	-	-	-	-	-	-	-
Latvia	-	-	-	-	-	-	-	-
Liettua	-	-	-	-	-	-	-	-
Luxemburg	11 776	10 792	11 055	10 988	12 554	12 245	13 759	13 731
Malta	-	-	-	-	-	-	-	-
Portugali	10 541	15 932	151433	71 974	31 754	34 096	28 092	42 180
Puola	17 323	15 897	21 466	30 243	30 325	36 851	38 512	34 210
Ranska	82 753	91 875	106863	124334	136412	141593	135893	135122
Romania	-	-	-	-	-	-	-	-
Ruotsi	34 573	42 629	44 117	47 603	47 988	47 580	51 297	80 398
Saksa	673873	648846	685259	658341	601759	602182	579301	558467
Slovakia	5 861	4 622	4 723	4 784	4 562	7 919	7 665	11 309
Slovenia	-	-	-	-	-	-	-	-
Suomi	7 937	9 108	11 037	9 972	9 432	11 511	12 744	13 868
Tanska	20 28	22 903	25 202	22 032	18 742	18 799	20 13	-
Tsekki	6 810	4 227	11 323	43 648	57 438	50 804	58 576	66 125
Unkari	20 151	20 184	20 308	17 972	19 365	22 164	25 582	19 367
Viro	-	-	-	-	-	-	-	-

Lähde: OECD 2009

Toisaalta monet suositut maahanmuuttajia vastaanottavat maat kohtaavat myös paljon maastamuuttoa. Saksan nettomaahanmuutto oli vuosina 2001 ja 2002 yli 200 000. Vuonna 2004 nettomaahanmuutto oli kuitenkin laskenut vain 82 500 maahanmuuttajaan. Jyrkkä lasku Saksan nettomaahanmuutossa on johtunut sekä saapuneiden määrän laskusta, että maasta lähtevien määrän noususta. Esimerkiksi vuonna 2004 Saksasta muutti pois noin 700 000 ihmistä. (Sardon 2006, 6–7.) Absoluuttisella nettomaahanmuutolla mitattuna maastamuuttoliike on ollut suurinta Bulgariasta, Puolasta ja Romaniasta (taulukko 4). Yleinen trendi on kuitenkin se, että myös suurimmasta osasta uusia EU-maita on tullut nettomaahanmuuttomaita. (Malmberg ym. 2006, 130.)

Euroopan komission (2008) mukaan EU-alueella asuu yhteensä noin 22 miljoonaa ulkomaisten kansalaista. Kaikista EU-maista ei löydy tilastollista tietoa, kuinka suuri osuus maahanmuuttajista on kotoisin muista EU-maista ja kuinka suuri osuus EU:n ulkopuolelta. Kun tarkastellaan maita, joista tilastotietoa löytyy, miltei 7.6 miljoonaa maahanmuuttajaa on EU:n sisältä ja noin 12.6 miljoonaa EU:n ulkopuolelta (taulukko 5).

Vaikka Saksan suosio maahanmuuttomaana on viime vuosina laskenut, on siellä selkeästi Euroopan unionin suurin ulkomaalainen väestö, kun tarkastellaan ulkomaalaisen väestön osuutta koko väestöstä. Euroopan komission (2008) mukaan Saksassa asuu noin 6.7 miljoonaa ulkomaisten kansalaista eli 8.9 prosenttia koko väestöstä on ulkomaalaisia. Näistä 4.3 miljoonaa (5.8 prosenttia väestöstä) on Euroopan unionin ulkopuolelta. Saksan

jälkeen suurimmat ulkomaalaisen väestön omaavat maat ovat Ranska 3.3 miljoonalla, Britannia 2.9 miljoonalla, Italia 2.4 miljoonalla ja Espanja miltei 2 miljoonalla ulkomaan kansalaisella. Kun katsotaan ulkomaan kansalaisten osuutta koko väestöstä, esimerkiksi Itävallassa ja Ruotsissa on suuri maahanmuuttajaväestö; Itävallassa ulkomaalaisia on yhteensä 777 000, joka vastaa 9.5 prosenttia koko väestöstä ja Ruotsissa on yhteensä 463 000 maahanmuuttajaa, joka vastaa 5.1 prosenttia koko väestöstä. Myös esimerkiksi Kreikassa ja Virossa on paljon ulkomaisten kansalaisia suhteessa koko väestöön, ja suuri osa näistä maahanmuuttajista tulee EU-maiden ulkopuolelta. Kreikan väestöstä 5.5 prosenttia on maahanmuuttajia EU:n ulkopuolelta ja Viron 95 000 ulkomaan kansalaisesta peräti 92 000 on EU-maiden ulkopuolelta (suurin osa venäläisiä). Vähiten maahanmuuttajia on Puolassa ja Romaniassa, joissa vain 0.1 prosenttia koko väestöstä koostuu ulkomaisten kansalaisista. (taulukko 5.)

TAULUKKO 4 Nettomaahanmuutto ja sen ennusteet EU-maissa.

	Nettomaahanmuutto (tuhansia vuodessa)				Nettomaahanmuuttoaste, %			
	2000–	2005–	2020–	2045–	2000–	2005–	2020–	2045–
	2005	2010	2025	2050	2005	2010	2025	2050
Alankomaat	22	20	20	20	1.4	1.2	1.1	1.1
Belgia	39	40	20	20	3.8	3.8	1.8	1.8
Britannia	190	190	169	175	3.2	3.1	2.6	2.4
Bulgaria	-8	-10	-10	-10	-1.1	-1.4	-1.5	-1.8
Espanja	501	350	137	147	12.0	7.9	2.8	2.9
Irlanti	46	40	20	20	11.5	9.1	3.8	3.2
Italia	350	330	150	150	6.0	5.6	2.5	2.6
Itävalta	44	32	20	20	5.4	3.9	2.3	2.3
Kreikka	31	30	30	30	2.8	2.7	2.7	2.7
Kypros	6	5	5	5	7.1	5.8	5.0	4.3
Latvia	-4	-2	-2	0	-1.7	-0.9	-0.9	0.0
Liettua	-7	-20	-1	0	-2.1	-6.0	-0.8	0.0
Luxemburg	4	4	4	4	9.0	8.4	7.1	5.6
Malta	2	1	1	1	4.5	2.5	2.3	2.4
Portugali	58	40	20	20	5.6	3.8	1.9	2.0
Puola	-40	-24	2	2	-1.0	-0.6	0.1	0.1
Ranska	152	100	100	100	2.5	1.6	1.5	1.5
Romania	-54	-40	1	1	-2.5	-1.9	0.1	0.1
Ruotsi	37	30	25	25	4.2	3.3	2.5	2.4
Saksa	186	110	110	110	2.3	1.3	1.4	1.5
Slovakia	2	4	4	4	0.4	0.7	0.7	0.8
Slovenia	5	4	4	4	2.3	2.2	2.2	2.2
Suomi	7	11	6	6	1.3	2.1	1.2	1.2
Tanska	9	6	6	6	1.7	1.1	1.1	1.1
Tseki	13	45	21	21	1.3	4.4	2.0	2.1
Unkari	14	15	15	15	1.4	1.5	1.5	1.6
Viro	0	0	0	0	0.1	0.0	0.0	0.0
Yhteensä	1605	1311	877	896	3.0	2.4	1.7	1.7

Lähde: YK 2008.

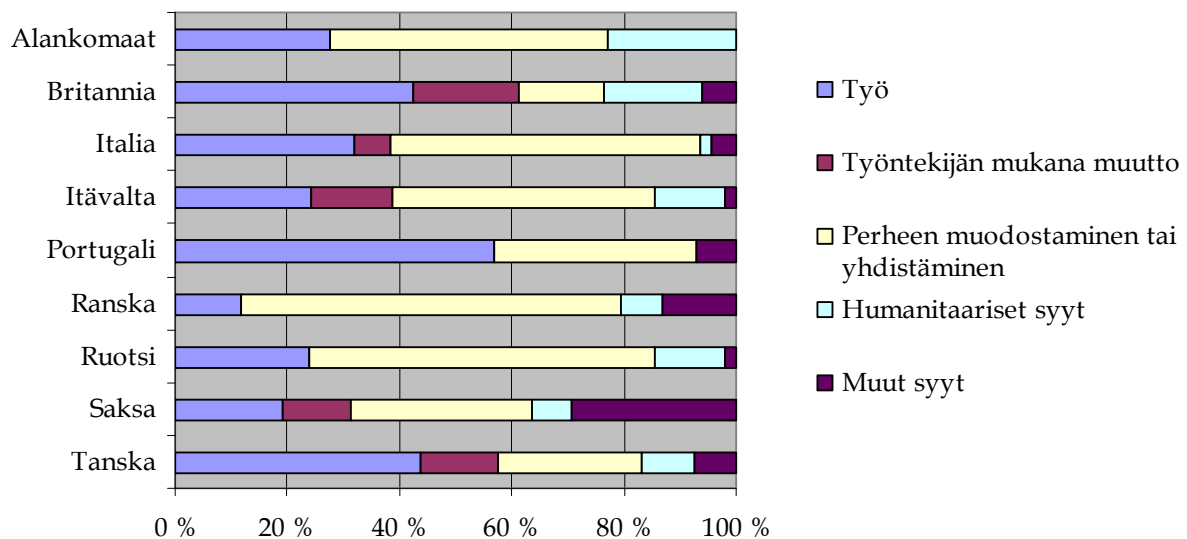
TAULUKKO 5 EU-maissa asuvien ulkomaiden kansalaisten osuus väestöstä

	Yhteensä		Muista EU-maista		EU:n ulkopuolelta	
	tuhansia	%	tuhansia	%	tuhansia	%
Alankomaat	699	4.3	261	1.6	438	2.7
Belgia	871	8.4	618	6.0	253	2.4
Britannia	2 857	2.9	1 131	1.1	1 726	1.8
Bulgaria	26	0.3	-	-	-	-
Espanja	1 977	4.6	594	1.4	1 383	3.2
Irlanti	223	5.5	152	3.7	71	1.8
Italia	2 402	4.1	-	-	-	-
Itävalta	777	9.5	272	3.3	505	6.2
Kreikka	762	7.0	163	1.5	599	5.5
Kypros	65	9.4	35	5.1	30	4.3
Latvia	103	3.9	(10)	(0.4)	93	3.5
Liettua	21	0.6	(5)	(0.1)	16	0.5
Luxemburg	177	39.0	-	-	-	-
Malta	13	3.2	6	1.5	7	1.7
Portugali	449	4.3	90	0.9	359	3.4
Puola	49	0.1	(12)	(0.03)	37	0.1
Ranska	3 263	5.6	1 278	2.2	1 985	3.4
Romania	26	0.1	-	-	-	-
Ruotsi	463	5.1	205	2.3	258	2.8
Saksa	6 739	8.9	2 385	3.1	4 354	5.8
Slovakia	22	0.4	(12)	(0.2)	(10)	(0.2)
Slovenia	37	1.9	(4)	(0.2)	(33)	(1.7)
Suomi	108	2.1	46	0.9	62	1.2
Tanska	268	4.9	91	1.7	177	3.2
Tseki	254	2.5	126	1.2	128	1.3
Unkari	142	1.4	92	0.9	50	0.5
Viro	95	6.9	(3)	(0.2)	92	6.7
Yhteensä	22 221		7 591		12 666	

Lähde: Euroopan komissio 2008, 56.

4.2.3 Syitä maahanmuuton sallimiselle

Tärkeimmät syyt maahanmuuton sallimiselle Euroopan unionin ulkopuolisista maista EU:hun ovat väliaikainen ja pitkäaikainen työperäinen maahanmuutto, perheen yhdistäminen tai muodostaminen, turvapaikan haku (noin 350 000 hakijaa EU25:ssä 2005), paluumuutto sekä paluumuuttajien perheenjäsenten virta. Vuonna 2004 EU15:ssä noin 25 prosenttia EU:n ulkopuolisten kansalaisten oleskeluluvista oli myönnetty työn takia ja 45 prosenttia perheen yhdistämiseen. Tilastot oleskeluluvista eivät kuitenkaan anna koko kuvaa tilanteesta. Luvut eivät esimerkiksi sisällä kausittaista tai väliaikaista työperäistä maahanmuuttoa, joka on yleistä Espanjassa, Italiassa, Itävallassa, Ranskassa ja Saksassa. (Malmberg ym. 2006, 131–132.)

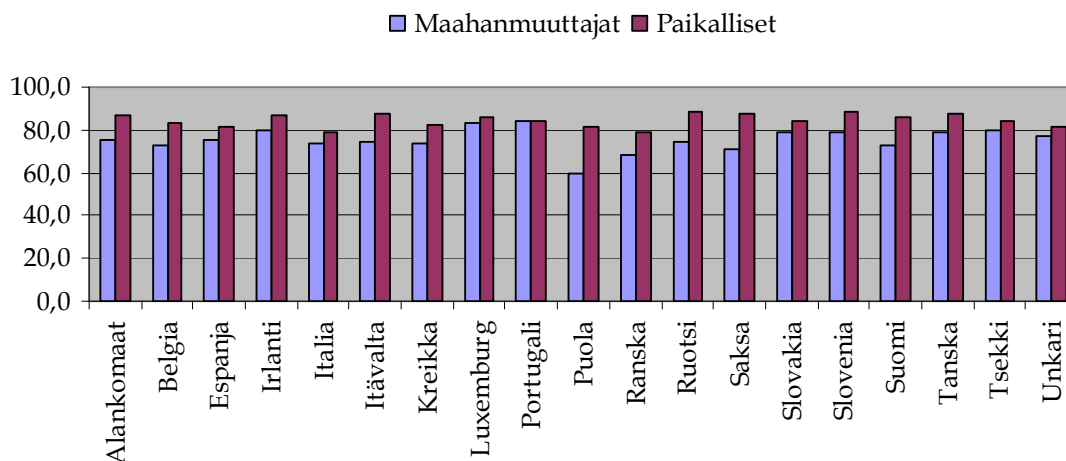
Lähde: OECD 2007.

KUVIO 4 Maahanmuuton syyt vuonna 2005

EU-maat painottavat erilaisten maahanmuuton syiden tärkeyttä omilla tavoillaan. Kuvio 4 nähdään OECD:n raportoimat oleskelulupien perusteet eräiden EU-maiden osalta vuonna 2005. Esimerkiksi Portugalissa yli puolet oleskeluluvista myönnettiin kun pääasiallisena syynä maahanmuutolle oli työ. Myös Britanniassa ja Tanskassa työperäiset syiden osuus oli huomattava, yli 40 prosenttia oleskeluluvista. Alankomaissa, Italiassa, Itävallassa, ja Ruotsissa työperäisten syiden osuus oli 25–35 prosenttia, mutta tärkeimpänä syynä (yli 50 prosenttia) oleskeluluvan myöntämiselle oli perheen muodostaminen tai yhdistäminen ja työntekijän mukana muuttaminen. (kuvio 4.) Britanniassa ja Italiassa turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten osuus kaikista maahanmuuttajista oli merkittävä, yli 20 prosenttia kaikista oleskeluluvista vuonna 2004 (Malmberg ym. 2006, 132).

4.2.4 Maahanmuuttajien koulutus ja työllisyys

Vanhoissa EU:n jäsenmaissa keskimäärin noin 25 prosenttia maahanmuuttajista on korkeasti koulutettuja, noin 35 prosentilla on ylemmän ja vajaalla 40 prosentilla korkeintaan alemman toisen asteen tutkinto. Viimeaikaisen työperäisen maahanmuuton ensisijaiset kohdemaat eroavat toisistaan erityisesti vähän koulutettujen osalta. Etelä-Euroopassa vähän koulutettujen osuus maahanmuuttajista on noin 40–50 prosenttia, kun taas Irlannissa ja Iso-Britanniassa osuus on vain 25 prosenttia. Kuitenkin Espanja ja Portugali ovat Irlannin ja Iso-Britannian tavoin onnistuneet maahanmuuttajien avulla lisäämään korkeasti koulutettujen määrää koko maassa. Muita EU-maita, joissa korkeasti koulutettujen osuus maahanmuuttajien keskuudessa on paikallista väestöstä korkeampi, ovat Puola, Slovakia, Tanska, Tšekki ja Unkari. (Kohonen 2007, 17.)

Lähde: OECD 2009.

KUVIO 5 Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ja paikallisten työllisyysasteet 2006

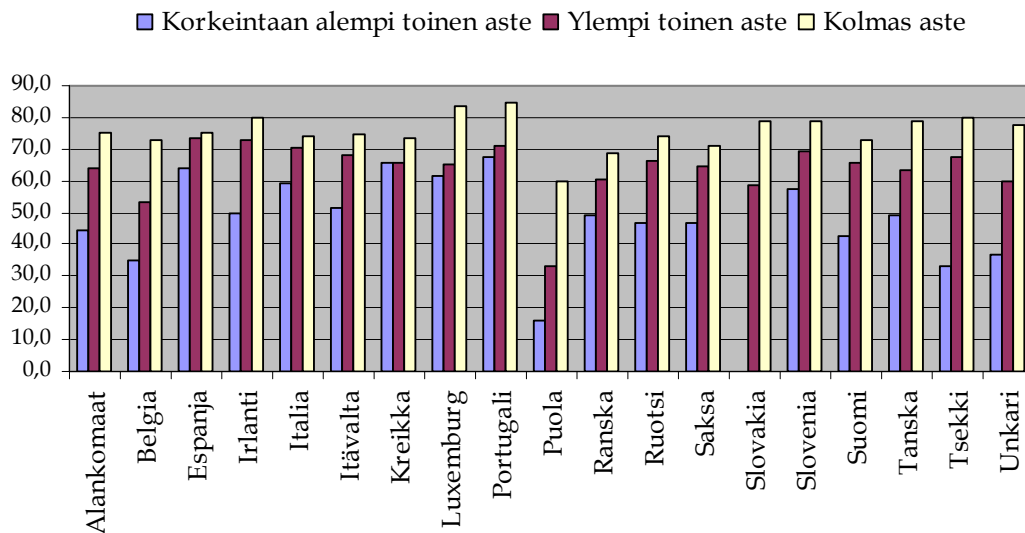
Maahanmuuttajien aktiivisuutta työmarkkinoilla mitataan työvoimaan osallistumisasteella. Vuonna 2005 maahanmuuttajien työvoimaan osallistumisaste oli EU15:ssä keskimäärin vain noin pari prosenttiyksikköä paikallisten osallistumisastetta alhaisempi. Eteläisen Euroopan jäsenmaissa, Irlannissa, Luxemburgissa, Slovakiassa, Tsekissä ja Unkarissa maahanmuuttajien työvoimaan osallistumisaste oli jopa korkeampi kuin paikallisten keskuudessa. (Kohonen 2007, 22.)

Maahanmuuttajien työllisyysaste EU15-maissa on kasvanut 1990-luvun alusta keskimäärin noin kahdeksan prosenttiyksikköä (Kohonen 2007, 22). Kuvio 5 nähdään korkeasti koulutettujen paikallisten sekä ulkomailla syntyneiden työllisyysasteet vuonna 2006. Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllisyystilanne oli korkein Portugalissa, Luxemburgissa, Irlannissa, Tsekissä ja Tanskassa. Portugalissa maahanmuuttajien ja paikallisten työllisyystaso on miltei yhtä suuri. Kuitenkin esimerkiksi Puolassa maahanmuuttajien työllisyysaste on huomattavasti alempi kuin paikallisten, maahanmuuttajien työllisyysaste on noin 60 prosenttia verrattuna paikallisten yli 80 prosenttiin. (kuvio 5). Eräs keskeinen selitys maahanmuuttajien hyvälle työllisyystilanteelle erityisesti Etelä-Euroopan maissa on se, että nämä maat ovat onnistuneet työllistämään sekä vähän että korkeammin koulutetut maahanmuuttajansa (Kohonen 2007, 23).

Kuviossa 6 on esitetty maahanmuuttajien työllisyysasteet riippuen koulutustasosta. Kaikissa tarkastelluissa maissa korkeimmin koulutetuilla on korkein työllisyys. Kuitenkin esimerkiksi Espanjassa ja Kreikassa erot työllisyystasoissa koulutusasteittain eivät ole suuret. Tämä kuvastaa sitä, että maat ovat osanneet käyttää hyväksi maahanmuuttajien potentiaalin. (kuvio 6.) Monissa uusimmissa EU:n jäsenmaissa erot vähän ja korkeasti koulutettujen työllisyysasteissa ovat suurimmat. Näissä maissa lisäksi korkeasti koulutettujen osuus oli maahanmuuttajien keskuudessa korkeampi kuin syntyperäisen keskuudessa. Koska uusissa jäsenmaissa koulutetun työvoiman

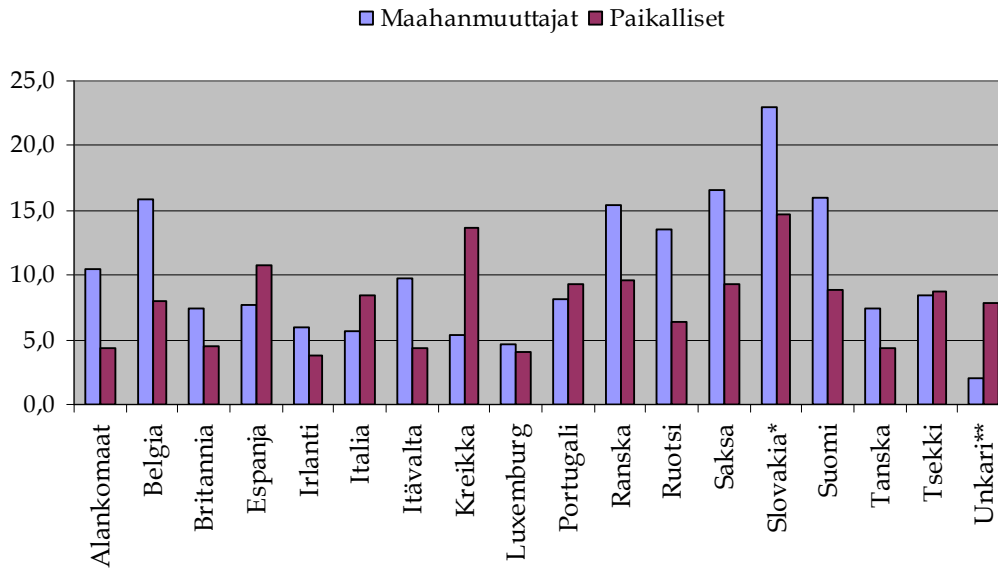
tarve on ollut suuri, on näissä maissa maahanmuuttajien tarjoama inhimillinen pääoma onnistuttu hyödyntämään keskimääräistä paremmin. Tarkasteltaessa maahanmuuttajien työllisyyttä, täytyy myös muistaa, että monet maahanmuuttajat saattavat olla ylipäteviä. Varsinkin Etelä-Euroopan maissa ja Luxemburgissa keskimääräistä useampi koulutettu maahanmuuttaja tekee työtä, joka ei vastaa tämän koulutustaustaa. (Kohonen 2007, 23–24.)

Maahanmuuttajien osallistumista kohtemaan työvoimaan voidaan tarkastella myös työttömyyslukujen kautta. Etelä-Euroopan maissa (Espanja, Italia, Kreikka ja Portugali) sekä Tsekissä ja Unkarissa maahanmuuttajien työttömyysaste on alhaisempi kuin paikallisilla. Esimerkiksi Alankomaissa, Itävallassa ja Ruotsissa maahanmuuttajien työttömyys on puolestaan selkeästi korkeampaa kuin syntyperäisen väestön. (kuvio 7.) Tämä kuvastaa osaltaan myös maahanmuuttajien lähtökohtia. Alankomaissa yli 20 prosenttia ja Itävallassa sekä Ruotsissa yli 10 prosenttia oleskeluluvista myönnettiin humanitaarisista syistä (kuvio 5).

Lähde: OECD 2009.

KUVIO 6 Maahanmuuttajien työllisyys koulutusluokittain vuonna 2006.

Lähde: OECD 2009. *=2005, **=2004

KUVIO 7 Maahanmuuttajien ja paikallisten työttömyysasteet 2006

4.2.5 Tulevan maahanmuuton mahdollisia lähteitä

Väestörakenteellisten erojen takia Euroopan unionin maat voisivat houkuttaa työvoimaa useilta Euroopan lähialueilta. Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa (öljyntuottajamaiden ulkopuolella) työvoiman ennustetaan kasvavan vuoden 2005 118 miljoonasta 184 miljoonaan (+66 miljoonaa) vuoteen 2025 mennessä ja 236 miljoonaan (+118 miljoonaa) vuoteen 2050 mennessä. Samaan aikaan Turkin työvoima kasvaa tämän hetkisestä 35 miljoonasta 47 miljoonaan (+12 miljoonaa) vuoteen 2025 ja 51 miljoonaan (+16 miljoonaa) vuoteen 2050 mennessä. (Malmberg ym. 2006, 141.) Turkissa on paljon työikäisiä ja ongelmana onkin nuorten suuri työttömyys. Turkin työllisyysaste oli vuonna 2006 vain 46 prosenttia. (World Bank 2008.) Huonon työllisyystilanteen takia voidaan olettaa, että monet turkkilaiset näkevät EU:n houkuttelevana maahanmuuttokohteena.

Laskennallisesti maahanmuuton lisääminen Euroopan ja sen ympäröivien alueiden väestörakenteellisten ja maahanmuuton erojen takia olisi mahdollista. Kuitenkin 90–100 miljoonan ihmisen nettomaahanmuutto, vaikkakin 45 vuoden aikana, olisi todennäköisesti Euroopan sietokyvyn ulkopuolella. Täytyy pitää myös mielessä, että Pohjois-Afrikka, Lähi-itä ja Keski-Aasia eivät voi ratkaista omia työllisyysongelmiaan ylimääräisen työvoiman viennillä. Myös näillä alueilla tarvitaan taloudellisia ja työmarkkinauudistuksia, jotta voidaan tulla toimeen nopean työikäisen väestön kasvun kanssa. (Malmberg ym. 2006, 141.)

5 MAAHANMUUTTO IKÄÄNTYMISONGELMAN RATKAISUNA JA MAAHANMUUTON VETOVAIKUTUKSET EUROOPAN UNIONISSA

Tutkimukset maahanmuuton vaikutuksista kohdemaan talouteen ovat yleensä keskittyneet tarkastelemaan vaikutuksia paikallisen työväestön palkkoihin ja työllisyyteen. Näiden tutkimusten avulla ei kuitenkaan saada kuvaa siitä, millaisia vaikutuksia maahanmuutolla on, kun kohdemaan väestö ikääntyy kiihtyvällä vauhdilla. Ennusteita on vaikea laatia, mutta tässä luvussa on tarkoitus käydä läpi muutamia aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Tarkastellaan muun muassa sitä, kuinka paljon eri ennusteiden mukaan maahanmuuttoa tulisi lisätä, jotta työvoiman osuus koko väestöstä saataisiin pidettyä nykyisellä tasolla.

Kun puhutaan tulevaisuuden maahanmuutosta Euroopan unioniin, yleisenä oletuksena on, että EU tulee olemaan edelleen houkutteleva kohde maahanmuuttajille. Mitkä ovat tärkeimmät syyt maahanmuuton takana, sekä veto- että työntöpuolella? Erityisesti vetovaikutusten ymmärtäminen tulee tulevaisuudessa olemaan ratkaisevana tekijänä, jotta voidaan tehdä oikeanlaisia poliittisia toimenpiteitä maahanmuuttajavirtojen säilyttämiseksi tarvittavan suurina EU:ssa. Tämän takia tehdään lyhyt katsaus Euroopan komissio vuonna 2000 laatimaan raporttiin maahanmuuton veto- ja työntövaikutuksista.

5.1 Maahanmuutto ikääntymisongelman ratkaisuna

EU tulee tarvitsemaan merkittävää nettomaahanmuuttoa, jotta työikäisen väestön osuus suhteessa kokonaisväestöön saataisiin pysymään samalla tasolla kuin vuonna 2008. Vuosina 2008–2020 tarvittaisiin yli 25 miljoonan ylimääräisen maahanmuuttajan virtaa. Eli kun otetaan mukaan Eurostatin väestöennusteissa (baseline-malli) jo olevat maahanmuuttajat, olisi maahanmuuttovirta yhteensä vuosina 2008–2020 miltei 44 miljoonaa, eli 9 prosenttia EU:n vuoden 2008 väestöstä. Bulgaria, Latvia, Liettua, Malta, Puola, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi ja Tsekki tarvitsevat baseline-mallin mukaisen maahanmuuton lisäksi yli kahdeksan prosentin maahanmuuttoa suhteessa vuoden 2008 väestöönsä, jotta nykyinen työvoiman määrä suhteessa väestöön pystytään säilyttämään, jolloin kyseisten maiden kokonaismaahanmuuttovirta tulisi olemaan kymmenen prosenttia tai jopa sen yli suhteessa vuoden 2008 väestöön. (Euroopan komissio 2009, 47.)

Eurostat on muodostanut erilaisia tulevaisuuden skenaarioita, joiden avulla voidaan esimerkiksi arvioida erilaisten maahanmuuttoon liittyvien poliittisten toimenpiteiden vaikutuksia, vertaamalla baseline-skenaariota ei maahanmuuttoa -skenaarioon. Ongelmana tässä yhteydessä on se, että baseline

tekee hyvin erilaisia oletuksia nettomaahanmuuton trendeistä eri maille. Yleisesti ottaen eri tutkimusten lopputuloksena on havaittu, että jos maahanmuuttoa halutaan rajoittaa, tulevat per capita tulot kasvamaan alhaisemmalla tasolla, kuin tilanteessa, jossa maahanmuuttoa on olemassa. (Prskawetz, Fent, Barthel, Crespo-Cuaresma, Lindh, Malmberg & Halvarsson 2007, 82–83.)

Eurostatin ei maahanmuuttoa -väestöskenaariossa oleteta siis, ettei maahanmuuttoa ole olemassa ollenkaan. Kun oletetaan nolla nettomaahanmuuttoa, työikäisen väestön määrä tulee vähitellen laskemaan alhaisemmalle tasolle kuin baseline-mallissa. Vuoteen 2030 mennessä työvoiman määrä tulisi olemaan 10 prosenttia vähemmän ja vuoteen 2060 mennessä 20 prosenttia vähemmän kuin baseline-mallilla. Maailmanlaajuisen työvoiman käyttäminen hyväksi nettomaahanmuuton lisäämisellä tulee olemaan ajan mittaan yhä tärkeämpää. Täytyy myös varmistaa, että maahanmuuttajat saadaan integroitua tehokkaasti EU:n yhteiskuntaan ja talouteen. (Euroopan komissio 2009, 18.)

Myös YK (2001) on laatinut useita ennusteita EU:n tulevalle väestökehitykselle. Tarkastelussa on Euroopan unionin 15 ensimmäistä jäsenmaata (EU15). Ensimmäisessä laaditussa mallissa (baseline-malli) maahanmuuton oletetaan olevan vuosittain lähellä 300 000 maahanmuuttajaa vuosina 1995–2050. Näin ollen maahanmuutto EU15-alueelle olisi vuosina 1995–2050 yhteensä 16.4 miljoonaa. Mallissa väestön oletetaan kasvavan vuoteen 2005 asti, jonka jälkeen väestö pienenee kiihtyvällä tahdilla. Vuonna 2005 väestö on yhteensä 376.5 miljoonaa, josta päädytään 331.3 miljoonaan vuoteen 2050 mennessä, joten väestön määrä laskee yhteensä 45.2 miljoonaa. Tämä luku vastaa seitsemän pienimmän jäsenmaan (EU15) väestöä (Irlanti, Itävalta, Luxemburg, Portugal, Ruotsi, Suomi ja Tanska). Vuosina 1995–2005 työikäisen väestön ennustetaan kasvavan 249 miljoonasta 252 miljoonaan, mutta tästä eteenpäin alkaa nopea lasku. Työikäinen väestö tulee laskemaan 188 miljoonaan vuoteen 2050 mennessä (1995–2050 61 miljoonan lasku), joka vastaa yhtä neljäsosaa suhteessa vuoden 1995 tasoon. Vuosina 1995–2050 yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa tasaisesti 58 miljoonasta 96 miljoonaan, joka vastaa 65 prosentin kasvua. (YK 2001, 89.)

Toisessa YK:n (2001) laatimassa ennusteessa 15–64-vuotiaiden määrä EU15:ssä pidetään samalla tasolla kuin 1995 eli 249 miljoonassa (joka on myös suurin mahdollinen taso, joka voidaan saavuttaa ilman maahanmuuttoa). Jotta työikäinen väestö pystyttäisiin pitämään vakiotasolla, tarvittaisiin vuosina 1995–2050 yhteensä 79.6 miljoonaa maahanmuuttajaa, eli keskimäärin 1.4 miljoonaa maahanmuuttajaa vuosittain. Väestön ikärakenteen epäsäännöllisyyksistä johtuen, tarvittavien maahanmuuttajien tarve tulee kasvamaan nopeasti ja tämän jälkeen se laskee. Maahanmuuttajien tarvittava määrä tulisi huippuunsa vuosina 2025–2030, jolloin vuosittainen nettomaahanmuuton tarve olisi yli 2.8 miljoonaa. Vuoteen 2050 mennessä kokonaisväestömäärä olisi 418.5 miljoonaa, josta vuoden 1995 jälkeen muuttaneita ja heidän jälkeläisiään olisi 107.7 miljoonaa, eli 25.7 prosenttia koko väestöstä. (YK 2001, 90.)

Jos työvoimaan osallistumisasteet pidetään tämän hetkiselällä tasolla ja maahanmuuttoa ei ole ollenkaan, Malmberg ym. (2006) mukaan Länsi- ja Keski-Euroopan työvoima tulee laskemaan 26 miljoonalla vuosina 2005–2025 ja 66 miljoonalla vuosina 2005–2050. Työvoiman maahanmuutolla tämä työvoiman lasku voitaisiin korvata kokonaan. Jotta näihin lukuihin päästäisiin, vuosina 2005–2025 EU:n tulisi lisätä työvoimaansa vuosittain 1.3 miljoonalla maahanmuuttajalla. Vuosina 2025–2050 tämän luvun pitäisi nousta 1.6 miljoonaan maahanmuuttajaan vuosittain. Jos oletetaan, että 70 prosenttia saapuneista maahanmuuttajista liittyisi työvoimaan, tulisi vuosien 2005–2025 nettomaahanmuuton olla 1.9–2.0 miljoonaa ja vuosina 2025–2050 2.3 miljoonaa vuosittain. Näin ollen vuosina 2005–2050 tarvittaisiin yhteensä 95 miljoonan työikäisen maahanmuutto, jotta saataisiin tarvittavat 66 miljoonaa aktiivisesti työvoimaan osallistuvaa maahanmuuttajaa. Näiden lukujen saavuttamiseksi tarvittaisiin huomattavasti korkeampaa nettomaahanmuuttoa kuin viime vuosina. (Malmberg ym. 2006, 140–141.)

Fehr, Jokisch & Kotlikoff (2003, 6, 20) tarkastelevat maahanmuuton vaikutuksia baseline-mallilla Euroopassa, Japanissa ja Yhdysvalloissa. Baseline-skenaariossa maahanmuutto pidetään nykyisellä tasolla. Malli sisältää odotetun eliniän lisäykset ajan yli ja valtion oletetaan pitävän yllä nykyiset eläke- ja sosiaaliavustusjärjestelmät. Baseline-mallin tuloksia verrataan tilanteeseen, jossa maahanmuutto kaksinkertaistettaisiin vuosina 2001–2050. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että 50 vuoden ajan joka vuosi Euroopan unionin alueelle muuttaisi keskimäärin 900 000 maahanmuuttajaa. Maahanmuuton kaksinkertaistamisella on merkittäviä vaikutuksia makromuuttajiin Euroopan unionissa, mutta vaikutukset ovat huomattavasti pienemmät kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Verrattuna baseline-malliin, työn tarjonta kasvaisi 6.5 prosenttia vuosina 2001–2030 ja 21 prosenttia vuoteen 2100 mennessä. Koska EU:ssa maahanmuutto on vähäisempää kuin Yhdysvalloissa, maahanmuuton kaksinkertaistamisella on pienempi vaikutus makrotalouteen Euroopassa. Kuitenkin Eurooppa hyötyy maahanmuutosta enemmän, koska sen väestö ikääntyy nopeammin. (Fehr ym. 2003, 6, 20–21.)

Usein maahanmuuttoa esitetään ratkaisuksi tiettyjen alojen työvoimapulaan. Maahanmuutto nähdään esimerkiksi ratkaisuna alhaisen koulutustason aloille, joita paikalliset työntekijät eivät halua tehdä (Euroopan komissio 2008, 49). Coleman ja Rowthornin (2004, 37) mukaan todisteet useista maista kuitenkin viittaavat, että alhaisen koulutustason omaavien maahanmuuton vaikutukset paikalliseen työvoimaan voivat olla negatiivisia. Esimerkiksi Britanniassa on ylitarjontaa, eikä alitarjontaa, kouluttautumattomasta työvoimasta. Kyseisestä ryhmästä suuri osa on työttömänä ja kuuluu etnisiin vähemmistöihin. Näin ollen ei ole mitään syytä luulla, että alhaisen taitotason työntekijöiden massamaahanmuutto olisi hyväksi paikallisille työntekijöille, joiden kanssa he tulisivat kilpailemaan, vaikka tällainen maahanmuuttovirta saattaisi olla työnantajille lyhyellä aikavälillä houkutteleva ratkaisu. (Coleman & Rowthorn 2004, 37.) Täytyy kuitenkin muistaa, ettei tutkimus tarkastele maahanmuuttoa väestön ikääntymisen näkökulmasta. Ikääntyvät väestöt aiheuttavat myös muutoksen

kulutustottumuksissa, ja esimerkiksi terveydenhuollon ja vapaa-ajan palveluiden kysyntä kasvaa, joka taas kasvattaa työvoiman kysyntää kyseisillä aloilla (Boswell 2005, 5).

Bloom ym. (2001) pohtivat maahanmuuton lisäämistä Saharan alapuolisesta Afrikasta Eurooppaan. Koska palkkataso on Euroopassa korkeampi kuin Saharan alapuolisessa Afrikassa, maahanmuutto on monille afrikkalaisille houkutteleva vaihtoehto. Nämä kaksi aluetta ovat myös väestörakenteellisesti hyvin erilaisessa tilanteessa. Afrikassa suurin osa väestöstä on nuoria, kun taas Euroopassa suurin osa on työikäistä väestöä, joten maahanmuutolla voitaisiin täydentää molempien alueiden väestökehitystä. Voi näyttää siltä, että työntekijöiden maahanmuutto Saharan alapuolisesta Afrikasta Eurooppaan voisi olla hyödyllistä molemmille alueille. Käytännössä kuitenkin Euroopan rajoitukset maahanmuutolle pitävät Afrikasta Eurooppaan muuttavien lukumäärän alhaisena. (Bloom ym. 2001, 45–46.)

Työvoimaan osallistumisasteessa, maahanmuutossa tai eläkeiässä tarvittaisiin suuria lisäyksiä, jotta työntekijöiden määrä suhteessa väestöön saataisiin tulevaisuudessa pysymään samalla tasolla kuin nykyään. Jos uudistuksia tehtäisiin yhtä aikaa, tarvittavat muutokset olisivat huomattavasti pienempiä. Esimerkiksi työvoimaan osallistumisasteen lisääminen 3.75 prosenttiyksiköllä, maahanmuuton kasvattaminen kymmeneen prosenttiin suhteessa väestöön ja eläkeiän nostaminen 2.3 vuodella olisi yhdessä tarpeeksi, jotta työntekijöiden määrä suhteessa kokonaisväestöön saataisiin pysymään nykyisellä tasolla vuoteen 2050 asti. (IMF 2004, 21.) Maahanmuutto ei siis todennäköisesti ole itsessään ratkaisu Euroopan unionin ikääntymiseen, mutta yhdessä muiden poliittisten toimenpiteiden kanssa voidaan saada aikaan merkittäviä muutoksia.

TAULUKKO 6 Tutkimustuloksia

Tutkimus	Alue	Malli	Lopputulos
YK 2001	EU15	Baseline-malli (1995–2050 16.4 miljoonaa maahanmuuttajaa)	1995–2050 työikäinen väestö pienenee 61 miljoonalla
YK 2001	EU15	Pidetään työikäinen väestö samalla tasolla kuin 1995	1995–2050 tarvitaan 79.6 miljoonaa maahanmuuttajaa
Malmberg ym. 2006	EU25+	Ei maahanmuuttoa	2005–2050 työikäinen väestö laskee 66 miljoonaa
Malmberg ym. 2006	EU25+	Pidetään työikäinen väestö samalla tasolla kuin 2005	2005–2050 tarvitaan 95 miljoonaa maahanmuuttajaa
Euroopan komissio 2009	EU27	Ei maahanmuuttoa	2060 työikäinen väestö 20 % pienempi kuin baseline-mallissa
Euroopan komissio 2009	EU27	Pidetään työikäinen väestö samalla tasolla kuin 2008	2008–2020 tarvitaan 44 miljoonaa maahanmuuttajaa

EU25+= EU25 + Islanti, Norja ja Sveitsi

5.2 Maahanmuuton vetovaikutukset EU:ssa (Euroopan komissio 2000)

Euroopan komission (2000) tutkimuksessa tarkastellaan kansainvälisen maahanmuuton veto- ja työntötekijöitä. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa maahanmuuttajilta, jotta voidaan ymmärtää suoria ja epäsuoria syitä EU-alueelle suuntautuvan kansainvälisen maahanmuuton takana. Tuloksia on tarkoitus käyttää pohjana politiikkainstrumenttien kehitykselle ja saada apua tulevan maahanmuuton ennustamiseen. Tarkastelussa on kolme maahanmuuttajia lähettävää maata Välimeren alueelta: Turkki, Marokko ja Egypti, sekä kaksi maata Länsi-Afrikasta: Senegal ja Ghana. Maahanmuuttajia vastaanottavista maista tutkimukseen on otettu Italia ja Espanja, koska maista on tarpeeksi maahanmuuttoaineistoa, ja näissä maissa on suhteellisen uudet ja suuret maahanmuuttajaväestöt. Espanjassa tarkastellaan maahanmuuttajia Marokosta ja Senegalista ja Italiassa tarkastellaan maahanmuuttajia Ghanasta ja Egyptistä. Kolmantena kohdemaana on Alankomaat, jossa tarkastelussa ovat turkkilaiset ja marokkolaiset maahanmuuttajat. (Euroopan komissio 2000, 1.)

Tutkimuksessa tehtiin sekä mikro- että makrotason kyselyt. Aineistoa kerättiin sekä maahanmuuttaja- että ei-maahanmuuttajakotitalouksilta lähtömaassa, jotta näitä ryhmiä voidaan verrata keskenään, ja maahanmuuttajilta kohdemaissa. Mikrotason kyselyn tarkoituksena on saada käsitys kotitalouksien ja yksilöiden taustoista ja ratkaisevista tekijöistä maahanmuuttopäätöksen takana. Mikrotason tutkimukset, jotka tehdään usein kohdemaassa, keskittyvät itse maahanmuuttajiin: keitä he ovat, mistä he tulevat ja miksi he muuttavat. Makrotason kyselyn tarkoituksena on saada tietoa rakenteellisista näkökohdista ihmisten ympäristössä, sekä lähtö- että kohdemaissa, jotka vaikuttavat heidän päätöksiinsä ja mahdollisuuksiinsa muuttaa. Makrotason aineistonkeräys kohdemaissa painottaa maahantulo- ja integrointisääntöjen tärkeyttä, maahanmuuttajaväestön olemassaoloa, paikallisen väestön asenteita maahanmuuttajia kohtaan, sekä myös taloudellisia indikaattoreita kuten työllisyysrakennetta, palkkatasoa, kausityöläisten tarvetta, työttömyystasoa, maahanmuuttajaorganisaatioiden olemassaoloa, vientiä ja investointeja ulkomaille (Euroopan komissio 2000, 17, 21–22, 57.)

Maahanmuuton syyt ovat monimutkaisia sekä yhteydessä keskenään. Makrotason tekijät, kuten esimerkiksi työllisyystaso ja -vaihtoehdot, palkkataso, liikenneyhteydet, sukulaisuussuhteet ja perintöjärjestelmät, talouden kehitys, alueellinen epätasa-arvo ja väestön etninen rakenne voivat selittää maahanmuuton suuruutta asuinalueiden välillä. Lisäksi ihmisten ja kotitalouksien ominaispiirteet vaikuttavat päätökseen muuttaa. (Euroopan komissio 2000, 57.)

Kyselyssä maahanmuuttajilta kysyttiin pääsyitä muuttopäätöksen takana. Vaihtoehtoina oli kolme eri kategoriaa: taloudelliset syyt (esimerkiksi työllisyystilanne, paremman työn saaminen, parempi tulotaso, korkeamman

elintason saavuttaminen), perhesyyt (esimerkiksi perheen yhdistäminen, avioliitto) ja muut syyt (esimerkiksi opiskelu, sodan tai vainojen pelko, eläköityminen, maasta poistaminen). Tulokset ovat selkeitä: maahanmuuttajamiehille taloudelliset syyt ovat selkeästi tärkeimpiä, kun taas naisille perhesyyt ovat suurin tekijä muuttopäätöksen takana. Muiden syiden olemassaolo pääsyynä maahanmuuton takana on usein vähäistä. (Euroopan komissio 2000, 74.)

Maahanmuuttajilta kysyttiin myös motiiveja valita tietty kohdema. Jos maahanmuuttajalla on jo ennen muuttoa sukulaisia, ystäviä ja/tai saman yhteisön jäseniä jossain kohdemaassa, aiheuttaa se tutkimuksen mukaan vahvan kannusteen valita kyseinen kohdealue. Muina tärkeinä tekijöinä kohdemaan valinnassa on muun muassa yhteinen kieli, informaatio ja mielikuvat maasta, jotka on saatu esimerkiksi median kautta, oletus todennäköisyydestä löytää työ ja oletus maahantulo- ja integraatiokäytännöistä. Myös vahvat työntö- ja vetotekijät, kuten työmarkkinoiden ja talouden tasapaino, sekä myös poliittiset ja ympäristölliset olot ja esimerkiksi edistyminen teknologiassa, voivat lisätä maahanmuuttajien halua muuttaa uuteen kohteeseen. (Euroopan komissio 2000, 5.)

Euroopan komissio (2000) tarkasteli myös sitä, ovatko maastamuuton pääsyyt yhteydessä kohdemaahan valintaan. Huomataan, että useasti maastalähdön syyt eroavat kohdemaan valinnan syistä. Esimerkiksi monet turkkilaiset lähtevät maasta taloudellisten syiden takia, mutta valitsevat kohdemaan perhesyiden takia. Myös egyptiläisille ja ghanalaisille miehille taloudellisten syiden vallitsevuus pääsyynä laski huomattavasti kun tarkastellaan päätöstä lähteä maasta tiettyyn kohdemaahan, ja näin ollen perhesyistä tuli tärkeämpi tekijä kuin aiemmin. Marokkolaisten ja senegalilaisten maahanmuuttajamiesten syyt lähteä ja valita tietty maa, eivät sen sijaan eronneet huomattavasti toisistaan. (Euroopan komissio 2000, 79.)

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös eroja valita kohdemaaksi EU-maa tai joku muu maa. Esimerkiksi turkkilaisille maahanmuuttajille erot ovat selkeitä: perhesyyt määrittävät kaksi kolmesta muutosta EU-maihin, kun taas yhden neljästä muutosta muihin maihin. Taloudelliset syyt ovat tärkeämpiä, kun valitaan EU:n ulkopuolinen kohdema. Muuttaessa EU:n ulkopuolelle myös ”muut syyt” on mainittu useasti, eli esimerkiksi koulutusmahdollisuudet ja helppo sisäänpääsy ovat tärkeitä syitä muutettaessa EU:n ulkopuolelle. Tämä kuvastaa sitä, että EU-maat houkuttelevat yleisesti ottaen vähemmän koulutuksen takia maahanmuuttavia kuin muut maat. Tämä ei ole yllättävää, kun ajatellaan Euroopan unionin rajoittavia maahantulokäytäntöjä. Miltei ainoat tavat päästä sisään EU-maihin laillisesti on perheen yhdistämisen, avioliiton tai turvapaikan kautta. Muutamia poikkeuksia tehdään korkean koulutuksen ja tiettyjen ammattikuntien edustajille. (Euroopan komissio 2000, 77, 81.)

On myös tärkeä tietää, kuinka paljon maahanmuuttajat tietävät kohdemaista ennen muuttoaan. Oikean informaation puuttuminen voi johtaa harhaan oikean kohdemaan valinnassa. Onko maahanmuuttajilla esimerkiksi tarpeeksi tietoa tulotasosta, jotta he voivat tehdä päätöksen muutosta kyseiseen

maahan? Euroopan komission (2000, 89–92, 96) mukaan tarkastelussa olleista viidessä lähettäjämaassa ilman informaatiota olevien maahanmuuttajien määrä vaihtelee 20 ja 40 prosentin välillä. Ghanalaisilla on parhaiten tietoa, kun taas turkkilaisilla ei usein ole tietoa ollenkaan. Ghanalaisilla oli myös informaatiota monista eri aiheista. Aiheet, joista maahanmuuttajat ilmoittivat tietävänsä useimmiten, olivat työmahdollisuudet ja palkkataso. Vähiten mainittiin olevan tietoa kohdemaan veroista. Muita tärkeitä aiheita, joista monet maahanmuuttajat tiesivät ennen muuttoa, olivat työttömyys- ja työkyvyttömyyskorvaukset, lapsilisät, terveydenhuoltojärjestelmät ja koulutusjärjestelmät. Tärkeimpänä tiedon lähteenä ovat sukulaiset ja ystävät kohdemaassa. Lisäksi useimmat maahanmuuttajat saivat tietoa mediasta (televisio, radio, lehdet), koulusta ja joskus jopa turisteilta. (Euroopan komissio 2000, 89–92, 96.)

6 MAAHANMUUTTOON VAIKUTTAVAT TEKIJÄT EUROOPAN UNIONISSA JA EU:N TULEVAISUUS MAAHANMUUTTOALUEENA

Tässä luvussa muodostetaan yksinkertaisia regressiota EU:n maahanmuuttoliikkeisiin vaikuttavista tekijöistä. Tarkastelussa ovat siis vain EU-maiden vetovaikutukset, eikä tässä osiossa pohdita syitä maahanmuuton takana. Maahanmuutto EU:n ulkopuolelta nähdään homogeenisena, ja mallinnetaan ainoastaan syitä tiettyyn maahan muuttamiselle. Mallissa ei ole siis mukana esimerkiksi etäisyyttä lähtö- ja kohdemaan välillä. Tarkastelussa ovat mukana maat, joista löytyy aineistoa EU:n ulkopuolelta niihin kohdistuvasta maahanmuutosta. Maahanmuuttajaksi EU:n ulkopuolelta luokitellaan maahanmuuttajat, jotka ovat EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisia. Luvussa pohditaan myös regressioanalyysillä saatujen tulosten pohjalta EU:n tulevaisuutta maahanmuuttoalueena.

6.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmä

6.1.1 Aineiston kuvaus

Tutkimuksessa tarkastellaan Euroopan unionin ulkopuolelta EU:hun kohdistuviin maahanmuuttoliikkeisiin vaikuttavia tekijöitä vuosina 2002–2007. Tutkimuksessa on mukana 17 Euroopan unionin maata, koska kaikista EU-maista ei löydy tarpeeksi tilastotietoa maahanmuuttoliikkeistä. Tutkimuksessa on kuitenkin maita laidasta laitaan, joten tutkimusta voidaan pitää kattavana. Mukana on esimerkiksi vanhoja (Alankomaat, Britannia), uusia (Romania, Tsekki), pieniä (Luxemburg, Suomi) ja suuria (Saksa, Espanja) EU-maita. Malliin valitut maat ja tarkastellut vuodet valittiin siis yksinkertaisesti olemassaolevan aineiston mukaisesti. Tilastotietoa maahanmuuttoliikkeistä EU:n ulkopuolelta on rajoitetusti, josta todennäköisesti johtuu, ettei tällaisia tutkimuksia ole tehty aiemmin.

Tarkastelussa on siis paneeliaineisto vuosilta 2002–2007. Tutkimuksen aineisto on kerätty Eurostatin tilastollisesta tietokannasta. Tarkasteltavat maat ovat Alankomaat, Britannia, Espanja, Itävalta, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Suomi, Tanska, Tsekki ja Unkari

6.1.2 Aineiston muuttajat

Tutkimuksessa selitetään EU:n ulkopuolisista maista Euroopan unionin maihin kohdistuvaa maahanmuuttoa erilaisilla muuttujilla. Mallissa selitettävänä muuttujana on EU:n ulkopuolisista maista muuttaneiden maahanmuuttajien määrän logaritmi. Logaritmuunnoksella päästään eroon ilman logaritmia

otetun mallin epälineaarisuusongelmista. Log-lineaarisella regressiomallilla saadaan selville selittävien muuttujien prosenttivaikutukset selitettävässä muuttujassa (Stock & Watson 2003, 211). Esimerkiksi kuinka monta prosenttia per capita bruttokansantuotteen kasvu tuhannella eurolla kasvattaa tai laskee maahanmuuttajien määrää EU:n ulkopuolisista maista.

Selittävänä muuttujana mallissa on muun muassa maahanmuuttajaväestön määrä. Kyseinen muuttuja sisältää maahanmuuttajat sekä EU:n sisältä, että ulkopuolelta. Verkostomaahanmuuttomallin mukaan maahanmuutto lisääntyy kun kohdemaassa on muita maahanmuuttajia, koska maahanmuuttajaverkostojen olemassaolo laskee muuton kustannuksia ja muutosta aiheutuvia riskejä (Massey ym. 1993, 19). Maahanmuutto kohdistuu siis niihin maihin, joissa on jo ennestään muita maahanmuuttajia. Malliin on valittu maahanmuuttajien kokonaismäärä, koska tarkempaa aineistoa ei ole saatavilla. Maahanmuuttajaväestönmuuttujan voidaan ajatella myös kuvastavan paikallisen väestön asenteita maahanmuuttoa kohtaan. Mitä enemmän maahanmuuttajia maassa on, sitä vapaamielisemmin maahanmuuttoon suhtaudutaan paikallisen väestön keskuudessa.

TAULUKKO 7 Regressiomallin muuttujien selitykset ja tunnuslukuja

Muuttuja	Selitys	Keskiarvo	Minimi	Maksimi
Maahanmuuttoliike	Vuoden aikana EU:n ulkopuolelta muuttaneiden maahanmuuttajien määrä	68563.2	285	531331
Logmaahanmuuttoliike	Logaritmi maahanmuuttoliikkeestä	9.61	5.65	13.18
Maahanmuuttajaväestö	Maahanmuuttajaväestö, tuhansia	1089.43	22.251	7335.592
Väestö	Keskimääräinen väestömäärä, tuhansia	16830.63	446.175	82534.18
BKT	Ostovoimastandardoinnilla korjattu BKT per capita euroina markkinahintaan, tuhatta euroa	22.61	6	66.6
BKT:n kasvu	BKT:n kasvu% edelliseen vuoteen verrattuna	4.2	-0.2	12.2
Työttömyys	Työikäisten (15-64-vuotiaat) kokonaistyöttömyysaste, %	7.33	2.6	18.7
Työllisyys	Työikäisten kokonaistyöllisyysaste, %	66.16	56.2	77.4
Julkinen kulutus	Julkinen kulutus, % BKT:sta	44.09	33.2	57
Koulutusmenot	Julkisen sektorin menot koulutukseen, % BKT:sta	5.38	3.28	8.44
Eliniän odote	Odotettu elinikä	76.95	70.38	81.09
Inflaatio	Vuoden keskimääräinen inflaatio	3.35	-1.1	22.5
Huoltosuhte	0-14- ja yli 65-vuotiaiden osuus suhteessa työikäisiin	47.03627	38.9	54.8
Väestötiheys	Asukkaita per neliökilometri	127.82	17.1	485.3
Syntyvyys	Keskimääräinen lapsien lukumäärä naista kohden	1.46	1.17	1.88

Muuttujien tarkemmat selitykset liitteessä 3

Tässä tutkimuksessa ollaan erityisesti kiinnostuneita siitä, kuinka paljon bruttokansantuotteen taso vaikuttaa maahanmuuttoliikkeeseen. BKT on yleinen hyvinvoinnin mittari ja voidaan olettaa, että maat, joissa BKT on korkealla tasolla, ovat houkuttelevampia maahanmuuton kohdemaita, kuin maat, joissa BKT on alhaisella tasolla. Bruttokansantuotetta voidaan myös ajatella muuttujana, joka kuvastaa maan tulotasoa, ja se on mallissa mukana kattavan palkkatietoaineiston puuttumisen vuoksi. Bruttokansantuotteen on ennustettu laskevan ikääntymisen myötä, joten halutaan saada selville, onko BKT:n kehityksellä vaikutuksia myös maahanmuuttoliikkeeseen. Mallin bruttokansantuotemuuttuja on ostovoimapariteettikorjattu, jotta maiden väliset hintatasoerot on saatu tarkastelusta pois. Maahanmuuton oletetaan siis kohdistuvan maihin, joissa bruttokansantuote on korkealla tasolla. Toisena bruttokansantuotemuuttujana mallissa on BKT:n kasvuprosentti verrattuna edelliseen vuoteen. Myös BKT:n kasvuprosentin kasvulla oletetaan olevan maahanmuuttoa lisäävä vaikutus.

Eliniän odote on mukana mallissa, koska se on BKT:n lisäksi hyvä mittari hyvinvoinnille. Jos odotettu elinikä on maassa korkea, oletetaan yleisen hyvinvoinnin ja esimerkiksi terveydenhuollon olevan korkealla tasolla, ja tämä tekee kyseisestä maasta houkuttelevan maahanmuuttokohteen. Myös julkisen kulutuksen ja esimerkiksi koulutukseen käytettävien julkisten menojen tasoa voidaan ajatella osaltaan hyvinvoinnin mittareina. Julkisen kulutuksen muuttujaan kuuluvat muun muassa valtionavut ja sosiaalimaksut. Maissa, joissa julkinen kulutus on korkealla tasolla ja on olemassa esimerkiksi kattava sosiaaliturva, panostetaan paljon kansalaisten hyvinvointiin ja tällaiset maat voivat houkuttaa paljon maahanmuuttajia. Erityisesti maahanmuuttajille, joilla on lapsia, julkisen sektorin panostukset koulutukseen voivat olla ratkaisevana tekijänä maahanmuuttokohteen valinnassa. Näin ollen myös koulutusmenojen kasvun oletetaan kasvattavan maahanmuuttoliikettä.

Maahanmuuton taustalla on usein paremman työn, tai ylipäänsä työn, löytäminen. Tämän takia selittävinä muuttujina mallissa on mukana kokonaistyöttömyys ja -työllisyysasteet. Maahanmuuttoa voidaan olettaa kohdistuvan eniten maihin, joissa työttömyys on alhaisella ja työllisyys korkealla tasolla. Oletettavasti tulevaisuudessa, väestön ikääntyessä, työttömyys tulee olemaan alhaisemmalla tasolla kuin tällä hetkellä, joten tämän kehityksen myötä maahanmuuttoliike voisi kasvaa aikaisempaan tasoon verrattuna. Tulevaisuuden työttömyydestä ei kuitenkaan ole olemassa selkeitä ennusteita. Työllisyysasteelle löytyy sen sijaan joitain ennusteita tulevalle kehitykselle, joten niitä käytetään apuna tarkasteltaessa EU:n tulevaisuutta maahanmuuttoalueena.

TAULUKKO 8 Regression tärkeimpien muuttujien arvoja vuodelta 2006

Maa	Maahanmuut- toliike	Maahanmuut- tajaväestö	Väestö	BKT
Alankomaat	35736	691.357	16346.101	30.9
Britannia	310295	3425	60621.244	28.5
Espanja	498622	4002.509	44116.441	24.6
Itävalta	39702	814.065	8282.424	29.2
Kypros	8518	98	772.549	21.3
Latvia	1242	456.758	2287.948	12.4
Liettua	1841	32.862	3394.082	13.1
Luxemburg	2219	181.8	472.637	63.1
Romania	6629	25.993	21587.666	9.1
Ruotsi	54916	479.899	9080.505	28.7
Saksa	237740	7289.149	82376.451	27.4
Slovakia	5213	25.563	5391.409	15
Slovenia	16510	48.968	2006.868	20.7
Suomi	8500	113.852	5266.268	27.1
Tanska	17448	270.051	5437.272	29.1
Tsekki	55213	258.36	10269.134	18.3
Unkari	8851	156.16	10071.37	15

Maa	BKT:n kasvu	Työttömyys	Työllisyys	Julkinen kulutus
Alankomaat	3.4	3.9	74.3	45.6
Britannia	2.9	5.4	71.6	44.2
Espanja	4	8.6	64.8	38.5
Itävalta	3.5	4.8	70.2	49.4
Kypros	4.1	4.7	69.6	43.4
Latvia	12.2	7	66.3	38.2
Liettua	7.8	5.7	63.6	33.6
Luxemburg	5.6	4.7	63.6	38.6
Romania	7.9	7.6	58.8	35.3
Ruotsi	4.2	7.1	73.1	54.1
Saksa	3.2	10.3	67.5	45.3
Slovakia	8.5	13.4	59.4	36.9
Slovenia	5.8	6.1	66.6	44.6
Suomi	4.9	7.8	69.3	48.7
Tanska	3.4	4	77.4	51.6
Tsekki	6.8	7.2	65.3	43.8
Unkari	4	7.5	57.3	51.9

Maa	Huoltosuhde	Eliniän odote	Inflaatio	Syntyvyys
Alankomaat	48.2	79.96	1.7	1.72
Britannia	51.2	79.55	2.3	1.84
Espanja	45.3	81.08	3.6	1.38
Itävalta	47.8	80.13	1.7	1.4
Kypros	43.8	80.33	2.2	1.45
Latvia	45.2	70.91	6.6	1.35
Liettua	46.6	71.09	3.8	1.31
Luxemburg	48.2	79.41	3	1.65
Romania	43.6	72.65	6.6	1.32
Ruotsi	52.8	80.96	1.5	1.85
Saksa	50.1	79.88	2.8	1.33
Slovakia	39.5	74.45	4.3	1.24
Slovenia	42.4	78.27	2.5	1.31
Suomi	49.8	79.55	1.3	1.84
Tanska	51.2	78.43	1.9	1.85
Tsekki	40.6	76.75	2.1	1.33
Unkari	45.4	73.51	4	1.34

Mallissa on mukana myös inflaatio, jolla pyritään kuvaamaan maiden yleistä taloudellista vakautta. Jos talous on epävakaa, inflaatio on korkealla tasolla ja tämän takia maahanmuuttoliike on vähäistä. Myös syntyvyyden kasvaessa maahanmuuttoliikkeen odotetaan olevan vähäisempää, koska syntyvyys laskee yleensä talouskasvun myötä (Klasen 1999, 8), ja oletettavasti maahanmuutto kohdistuu maihin, joissa talouskasvu on korkealla tasolla. Syntyvyys on otettu malliin, koska Eurostatilla on siitä selkeät ennusteluvut vuoteen 2060 asti, joten regression tuloksia voidaan käyttää hyväksi tarkasteltaessa tulevia maahanmuuttoliikkeitä.

Eurostatilla on ennusteet myös huoltosuhteen kehityksestä, joten se on otettu mukaan tarkasteluun. Huoltosuhteen voidaan ajatella mittaavan ikääntymisen vaikutuksia muuttoliikkeeseen. Huoltosuhteen vaikutukset eivät ole selkeitä, koska sen kasvun voisi olettaa lisäävän muuttoa uusien työpaikkojen muodostuessa esimerkiksi vanhustenhuoltoon, mutta toisaalta ikääntyminen voi tarkoittaa huonompaa tulotasoa, koska huollettavia on taloudessa enemmän kuin ennen, ja näin ollen maahanmuuttoliike laskisi.

Kokonaisväestön määrä ja väestötiheys ovat mukana mallissa, koska oletetaan, että maahanmuutto kohdistuu maihin, joiden asukasluku ja väestötiheys ovat korkealla tasolla. Muuttoliike kohdistuu yleensä suuriin kaupunkeihin ja kasvukeskuksiin, joten voidaan olettaa, että maahanmuuttoliike väestötiheydeltä suuriin maihin on vilkkaampaa kuin harvaan asuttuihin maihin. Väestön määrän vaikutus kuvastaa todennäköisesti kuitenkin ennen kaikkea sitä, kuinka paljon informaatiota maahanmuuttajilla on eri kohdemaista. Esimerkiksi Britanniaasta ja Saksasta voi olla tietoa huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi Romaniasta tai Suomesta. Maahanmuuton voidaan olettaa kohdistuvan alueille, joista maahanmuuttajilla on eniten tietoa.

6.1.3 Käytetty menetelmä

Koska tarkastelussa käytetään paneeliaineistoa, tulee regressioanalyysissä käyttää joko kiinteiden vaikutusten (fixed effects) tai satunnaisvaikutusten (random effects) mallia. Tärkein ero kiinteiden vaikutusten ja satunnaisvaikutusten mallien välillä on se, korreloivatko regression yksilövaikutukset mallin selittävien muuttujien kanssa (Greene 2008, 183).

Stock & Watsonin (2003, 278–279) mukaan yksinkertainen paneeliregressiomalli voidaan kirjoittaa muodossa:

$$(1) \quad Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it} + \beta_2 Z_i + u_{it},$$

jossa Y_{it} on selitettävä muuttuja havainnolle i periodilla t , ja X_{it} on selittävä muuttuja havainnolle i periodilla t . Z_i on havaitsematon muuttuja, joka vaihtelee yksiköittäin (maittain), mutta ei muutu ajan myötä, ja u_{it} on mallin virhetermi. Tarkoituksena on estimoida β_1 , eli X :n vaikutus Y :hyn, kun havaitsemattomat vaikutukset Z pidetään vakiona.

Koska Z_i vaihtelee maittain, mutta pysyy samana ajan yli, voidaan yhtälöllä (1) tulkita olevan n leikkauspistettä (parametria) jokaiselle maalle. Olkoon $\alpha_i = \beta_0 + \beta_2 Z_i$, jolloin yhtälö (1) tulee muotoon:

$$(2) \quad Y_{it} = \beta_1 X_{it} + \alpha_i + u_{it}.$$

Yhtälö (2) on kiinteiden mallien regressiomalli, jossa $\alpha_1, \dots, \alpha_n$ ovat estimoitavia tuntemattomia parametreja, joita kutsutaan yksilöefekteiksi (individual effects). α_i voidaan tulkita yksilökohtaisiksi efekteiksi, kun ajatellaan populaation regressiosuora i :n:lle maalle; tämä populaation regressiosuora on $\alpha_i + \beta_1 X_{it}$. Populaatioregressiosuoran kulmakerroin β_1 , on sama kaikille yksiköille, mutta suoran leikkauspiste vaihtelee yksiköiden välillä. Vaihtelu leikkauspisteessä johtuu muuttujasta Z_i , joka vaihtelee yksiköittäin, mutta ei ajan kuluessa. (Stock & Watson 2003, 278–279.)

Usean selitettävän muuttujan tapauksessa X_{it} korvataan listalla $X_{1,it}, X_{2,it}, \dots$, joten kiinteiden vaikutusten malli tulee muotoon:

$$(3) \quad Y_{it} = \beta_1 X_{1,it} + \dots + \beta_k X_{k,it} + \alpha_i + u_{it}$$

(Stock & Watson 2003, 280–281.)

Satunnaisvaikutusten mallin mukaan yksilöefektit ja mallin muut selittäjät eivät korreloi keskenään, eli α_i on itsenäinen muuttuja. Malli tulee näin ollen muotoon:

$$(4) \quad Y_{it} = \alpha + \beta_1 X_{it} + \alpha_i + u_{it},$$

eli se poikkeaa kiinteiden vaikutusten mallista vakiotermin (α) verran. Lisäksi yksilöefektit (α_i) tulkitaan nyt yksikkökohtaisiksi virhetermeiksi (satunnaisvirheiksi), eikä yksikkökohtaisiksi vakioparametreiksi. (Baum 2006, 227.)

Oikean mallin valintaan tutkimuksessa käytettiin Hausmanin testiä. Testin oletusten mukaan satunnaisvaikutusten malli on harhaton ja tehokas, jos regression yksilövaikutukset korreloivat mallin selittävien muuttujien kanssa. Jos taas korreloimattomuusehto ei päde, kiinteiden vaikutusten estimaattori on sekä harhaton että tehokas ja satunnaisvaikutusten estimaattori harhainen. (Baum 2006, 230.) Hausmanin testin mukaan nollahypoteesia korreloimattomuudesta ei voida kumota ($\text{Prob} > \chi^2 = 0.1656$), joten tutkimuksessa käytetään satunnaisvaikutusten mallia. Satunnaisvaikutusten mallin valintaa testattiin myös Breusch ja Paganin Lagrange Multiplier -testillä, jonka tulos varmistaa, että mallissa on satunnaisvaikutuksia.

Paneeliregressioiden ongelmana on usein heteroskedastisuus, jolla tarkoitetaan satunnaismuuttujien (virhetermin) varianssin vaihtelevuutta (Greene 2008, 148). Koska satunnaisvaikutusten mallin mukaan maiden välinen

havaitsematon heterogeenisuus on satunnaista, pidetään kiinteiden vaikutusten mallia usein parempana vaihtoehtona paneeliregressioanalyysissä kuin satunnaisvaikutusten mallia. Tämä ei kuitenkaan pidä aina paikkaansa. Havaitsematon heterogeenisuus kuvastaa maiden välistä eroa selitettävässä muuttujassa, jota ei ole pystytty mittaamaan, eli satunnaisvaikutusten malli erottelee satunnaisen virheen muuttujien sisäiseen ja väliseen osatekijään, joista jälkimmäinen kuvastaa satunnaisvirhettä esimerkiksi maiden välillä. Haittana satunnaisvaikutusten mallissa saattaa kuitenkin olla kertoimien tulkinnan vaikeutuminen. (Bartels 2008, 8.)

6.2 Regression tulokset

Tutkimuksessa muodostettiin viisi regressiota maahanmuuttoliikkeiden logaritmile. Näin haluttiin tarkastella useamman selittävän muuttujan lisäämisen vaikutuksia malliin. Regressioiden tulokset on esitelty taulukossa 9.

Toisin kuin verkostomaahanmuuttomalli olettaa, maahanmuuttajaväestön olemassaolo näyttäisi vähentävän maahanmuuttoliikettä. Neljän eri regression (2-5, taulukko 9) mukaan maahanmuuttajaväestön määrän kasvaessa tuhannella, muuttoliike vähenee noin 0.01 prosenttia, ja näistä kolmen regression mukaan tulos on tilastollisesti merkitsevä. Sen sijaan ensimmäisen regression mukaan maahanmuuttajaväestön kasvu tuhannella kasvattaisi maahanmuuttoliikettä 0.02 prosenttia, ja tulos on tilastollisesti merkitsevä. Koska luvut ovat kuitenkin pieniä ja maahanmuuttajaväestöjen määrät suhteessa kokonaisväestöihin ovat suhteellisen pienet, maahanmuuttajaväestön olemassaololla ei näyttäisi olevan merkittävää vaikutusta maahanmuuttoliikkeisiin. Tulos saattaisi olla erilainen, jos mallissa olisi kokonismaahanmuuttajaväestön sijaan EU:n ulkopuolisista maista muuttaneiden maahanmuuttajaväestö. Esimerkiksi Espanjassa, johon kohdistuva muuttoliike EU:n ulkopuolelta on suurta (taulukko 8), on huomattavasti enemmän maahanmuuttajia EU:n ulkopuolelta kuin EU:n sisältä (taulukko 5). Sen sijaan esimerkiksi Liettua ja Unkari joihin kohdistuva muuttoliike EU:n ulkopuolelta on vähäistä, omaavat miltei yhtäsuuret maahanmuuttajaväestöt sekä EU:n sisältä että ulkopuolelta. EU:n ulkopuolisten maiden kansalaisten muodostamasta maahanmuuttajaväestöstä ei kuitenkaan ole olemassa tarpeeksi tilastotietoa.

Maiden kokonaisväestön määrä näyttäisi olevan tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä maahanmuuttoliikkeisiin. Mitä suurempi maa väestöllä mitattuna, sitä suurempi maahanmuuttoliike kyseiseen maahan kohdistuu. Tämä voi kuvastaa myös sitä, että maahanmuuttajilla on enemmän informaatiota suurista EU-maista, kuten esimerkiksi Britannia ja Saksasta, joten kyseisiin maihin muuttaminen on helpompaa, kuin muutto tuntemattomampiin maihin. Väestön kasvu tuhannella kasvattaa maahanmuuttoliikettä noin 0.006 prosenttia.

TAULUKKO 9 Regressioanalyysin tulokset

Selittävät muuttujat: Logmaahanmuuttoliike					
Selittävät muuttujat	1	2	3	4	5
Maahanmuuttajaväestö	0.00026** (0.00013)	-0.00012*** (0.00004)	-0.00011 (0.00008)	-0.00010* (0.00006)	-0.00020** (0.00009)
Väestö		0.00006*** (7.9e-06)	0.00006*** (8.8e-0.6)	0.00006*** (0.00001)	0.00008*** (0.00001)
BKT	-0.03404** (0.01541)	-0.02382 (0.01815)	-0.032001 (0.02022)	-0.03670* (0.01968)	-0.01697 (0.01689)
BKT:n kasvu				0.01358 (0.03233)	-0.01318 (0.02861)
Työttömyys	-0.06284** (0.02716)	-0.07371*** (0.02111)	-0.06909*** (0.01447)	-0.05940*** (0.01368)	-0.04936** (0.02469)
Julkinen kulutus		0.01186 (0.03157)	0.02792 (0.03247)	0.02567 (0.03467)	0.01489 (0.03066)
Koulutuskulut			-0.02536 (0.11495)	0.00633 (0.14340)	0.27566* (0.16469)
Elinikä	0.33478*** (0.08290)	0.30861*** (0.08446)	0.26615*** (0.26615)	0.21128*** (0.0741)	0.12542 (0.08680)
Inflaatio			-0.06538*** (0.02357)	-0.06358** (0.02832)	-0.0510 (0.03352)
Syntyvyys				1.25859 (0.785398)	1.78407*** (0.61632)
Työllisyys					0.01652 (0.02797)
Huoltosuhte					-0.14173*** (0.04415)
Väestötiheys					-0.00066 (0.00155)
Vakio	-15.1099** (6.0606)	-14.3461*** (5.3811)	-11.3722*** (4.2693)	-9.1409** (4.0275)	0.6974 (4.0400)
N	81	81	64	64	63
R ²	0.7551	0.8379	0.8677	0.8106	0.8000
Wald chi2	60.93	181.51	349.56	418.74	407.99
Prob>chi2	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000	0.000

a Regressiomalli estimoitu Statalla käyttäen komentoa xtreg..., re cluster (id), joka sallii korrelaation maiden välillä

b Keskivirheet heteroskedastisuuskorjattuja

c Tilastolliset merkitsevyydet: *10 %, **5 % ja ***1 %

Yksi tutkimuksen tärkein tarkasteltava muuttuja on bruttokansantuote. Toisin kuin oletettiin, maahanmuuttoliike näyttäisi vähenevän bruttokansantuotteen kasvaessa. Regressioiden mukaan BKT:n kasvaessa tuhannella eurolla, maahanmuuttoliike EU:n ulkopuolisista maista vähenee noin kolme prosenttia. Tämä tulos on tosin tilastollisesti merkitsevä vain regressiomallissa yksi ja neljä. Tulos johtuu todennäköisesti uusien ja vanhojen EU-maiden välisistä eroista bruttokansantuotteen kehityksessä. Vanhoissa jäsenmaissa BKT on koko tarkasteluajan ollut korkealla tasolla ja BKT on kasvanut maltillisesti. Uusissa jäsenmaissa BKT:n alkutaso on ollut selkeästi alhaisemmalla tasolla ja kasvu on ollut nopeaa, erityisesti Euroopan unioniin liittymisen jälkeen, mutta maahanmuuttoliike on edelleen suhteellisen pientä. Myös bruttokansantuotteen kasvuprosentti on otettu mukaan kahteen regressioon. Regression neljä mukaan BKT:n kasvu yhdellä prosenttiyksiköllä kasvattaa maahanmuuttoliikettä reilun prosentin verran. Tämä tulos on siis yhtenevä

tehtyjen oletusten kanssa, mutta se ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä. Toisaalta regression viisi mukaan vaikutus on päinvastainen regressioon neljä verrattuna, ja BKT:n kasvu yhdellä prosenttiyksiköllä laskee maahanmuuttoliikettä reilun prosentin. Tämäkään tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. BKT:n tasosta ja kasvusta ei voida siis vetää suoria johtopäätöksiä maahanmuuttoliikkeiden suuruuteen, vaan tämä vaatisi tarkempaa tutkimusta.

Työttömyyden vaikutukset maahanmuuttoliikkeisiin ovat vahvat ja tilastollisesti merkitsevät kaikissa tarkastelluissa regressioissa. Työttömyyden kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike vähenee kuudesta seitsemään prosenttia. Tämä tulos on linjassa tehtyjen oletusten kanssa. Suurella osalla maahanmuuttajista maahanmuuttopäätöksen takana on pyrkimys päästä töihin, tai parempaan työhön kuin kotimaassaan. Näin ollen on selvää, että työttömyysasteen kasvaessa kyseisestä maasta tulee vähemmän houkutteleva maahanmuuttokohde. Työllisyys on mukana ainoastaan yhdessä regressiossa, eikä se näytä olevan tilastollisesti merkitsevä. Tehtyjen oletusten mukaisesti työllisyyden kasvu kuitenkin kasvattaa maahanmuuttoliikettä, työllisyyden kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike kasvaa 1.7 prosenttia.

Myös odotetulla eliniällä on selkeät vaikutukset maahanmuuttoliikkeisiin, ainoastaan regressiossa viisi tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. Keskimääräisen odotetun eliniän kasvaessa yhdellä vuodella maahanmuuttoliike kasvaa 13–33 prosenttia, riippuen regressiomallista. Vahva tulos johtuu siitä, että odotettu elinikä on kasvanut suhteellisen hitaasti, mutta varmasti, ja mukana on vain kuusi tarkasteluvuotta. On selvää, että EU-maat ovat houkuttelevia maahanmuuttomaita, koska niissä panostetaan ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin.

Inflaation vaikutus muuttoliikkeisiin on regressioiden mukaan myös tilastollisesti merkitsevä. Kun inflaatio kasvaa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike vähenee noin kuusi prosenttia. Kaikkia EU-maita voidaan pitää suhteellisen vakaina maina, mutta uusimmissa EU-maissa tilanne ei kuitenkaan ole aivan yhtä vakaa kuin vanhemmissa EU:n jäsenmaissa. Inflaatio on tarkasteluajanjaksona ollut korkealla tasolla juuri uusimmissa EU-maissa, jotka eivät ole olleet kovinkaan suosittuja maahanmuuttomaita (esimerkiksi Romania). Vanhoissa EU-maissa inflaatio on pysynyt suhteellisen tasaisena koko tarkastellun ajan, joka johtuu osaltaan myös kyseisten maiden osallistumisesta Euroopan talous- ja rahaliittoon.

Syntyvyydellä on prosentuaalisesti selkeästi suurin vaikutus maahanmuuttoliikkeisiin. Syntyvyyden kasvaessa yhdellä lapsella, maahanmuuttoliike EU:n ulkopuolelta kasvaa yli sadalla prosentilla. Tämä tulos johtuu todennäköisesti siitä, että syntyvyys on pysynyt tarkasteluajanjakson ajan miltei muuttumattomana, muutokset ovat olleet korkeintaan muutaman kymmenesosan kasvua. Monet maat ovat viime vuosina kannustaneet syntyvyyden kasvattamiseen juuri ikääntymisen ehkäisemiseksi, joten miltei kaikissa tarkastelluissa maissa syntyvyys on ollut lievässä kasvussa, eikä tämä kasvu ole todennäköisesti vaikuttanut talouskasvuun negatiivisesti.

Huoltosuhte on lisätty yhteen regressiomalliin, jotta saadaan tietoa ikääntymisen vaikutuksista maahanmuuttoliikkeeseen. Regressiomallin viisi (taulukko 9) mukaan huoltosuhteen kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike laskee noin 14 prosenttia. Näin ollen tulevaisuudessa ikääntymisen kiihtyessä ja huoltosuhteen kasvaessa maahanmuuttoliike tulee laskemaan huomattavasti. Tulos on tilastollisesti merkitsevä yhden prosentin tasolla.

Tuloksia tarkasteltaessa täytyy kuitenkin muistaa, että regressiot voivat olla harhaisia ja ongelmat saattavat johtua monista eri tekijöistä. Erityisesti ongelmana mallintamisessa on lyhyt aikajakso ja myös suhteellisen pieni maiden määrä. Pidempi aikaväli auttaisi ratkaisemaan mallin mahdollisia tehokkuusongelmia. Pidempää aikaväliä ei kuitenkaan ole mahdollista tarkastella, ja suurin ongelma onkin tilastollisen aineiston puute, erityisesti Euroopan unionin ulkopuolisesta maahanmuutosta tarvittaisiin parempaa aineistoa. Mallissa mahdollisena ongelmana on myös EU:n uusien ja vanhojen jäsenmaiden erilaisuus maahanmuuttokohteina, sekä talousalueina. Tämän ongelman voisi ratkaista esimerkiksi tekemällä omat mallinnukset sekä uusille että vanhoille jäsenmaille tai lisäämällä malliin dummy-muuttujia. Ongelmana saattaa olla myös se, että kaikki maahanmuuttoliikkeet EU:n ulkopuolelta nähdään tarkastelussa homogeenisena, eikä tätä voida pitää realistisena oletuksena. Kuitenkin esimerkiksi regressioiden selitysasteet ovat suhteellisen korkeat (0.7551–0.8677), joten käytetyt mallit selittävät hyvin maahanmuuttoliikkeitä.

6.3 EU:n tulevaisuus maahanmuuttoalueena

Tässä luvussa yleistetään regressioista saadut tulokset koko Euroopan unionin alueelle. Saatuja tuloksia eri muuttujien vaikutuksista maahanmuuttoliikkeeseen käytetään apuna arvioitaessa tulevia maahanmuuttoliikkeitä. Pohjana ovat siis ennusteet näiden muuttujien tulevasta kehityksestä ja regressioilla saadut tulokset. Vuonna 2008 nettomaahanmuutto EU:hun oli 1 680 000 (taulukko 2), joten yksinkertaisuuden ja paremman aineiston puutteen vuoksi kyseistä määrää käytetään apuna laskelmissa. Näin ollen siis maahanmuuttoliikkeen oletetaan muuttuvan jokaisena tarkasteltavana vuonna suhteessa vuoden 2008 nettomaahanmuuton tasoon. Täytyy kuitenkin huomioida, että regressiotarkastelussa selitettävänä muuttujana oli maahanmuuttajien kokonaisvirta, eikä nettomaahanmuutto, joten tämä voi aiheuttaa vääristymää johtopäätöksissä.

Euroopan komission (2009) mukaan vuosina 2008–2060 Euroopan unionin väestömäärä tulee kasvamaan 9.1 miljoonalla (taulukko 2), eli 172 000 vuosittain. Tehtyjen regressioiden mukaan väestönkasvu tuhannella kasvattaa maahanmuuttoliikettä noin 0.006 prosenttia, joten vuosittainen 172 000 väestönkasvu kasvattaa muuttoliikettä 1.03 prosenttia. Näin ollen väestönkasvu aiheuttaa vuosina 2008–2060 noin 917 000 maahanmuuttajan liikkeen EU:n

ulkopuolelta EU:hun. Vuosittainen maahanmuuttoliikkeen kasvu vuosina 2008–2060 tulee olemaan kuitenkin vain noin 17 300 maahanmuuttajaa, joten käytännössä väestön vaikutuksen maahanmuuttoliikkeeseen tulevat olemaan suhteellisen pienet.

Vuosina 2008–2060 naisten odotettu elinikä kasvaa 6.9 vuodella ja miesten 8.5 vuodella (taulukko 2). Oletetaan näin ollen keskimääräisen odotetun eliniän kasvavan noin seitsemällä vuodella, eli 0.13 vuodella jokaisena ennustevuotena. Koska yhden vuoden lisäys odotettuun elinikään kasvattaa maahanmuuttoa keskimäärin 25 prosentilla, vuosittain eliniän kasvu kasvattaa maahanmuuttoa 3.3 prosentilla. Näin ollen eliniän lisäys aiheuttaa 55 400 maahanmuuttajan virran joka vuosi. Yhteensä vuosina 2008–2060 miltei 3 miljoonan maahanmuuttajaa muuttaa Euroopan unioniin odotetun eliniän kasvun myötä. Onkin selvää, että yleinen hyvinvointi ja kattavat terveydenhuoltojärjestelmät EU:ssa ovat tärkeimpiä tekijöitä, jotka vetävät maahanmuuttajia puoleensa.

Euroopan komission (2009, 22) mukaan vuosina 2007–2020 EU:n vuosittainen keskimääräinen BKT:n kasvuaste on 2.4 prosenttia, ja kasvuaste laskee tästä eteenpäin. Vuosina 2021–2040 BKT:n ennustetaan kasvavan 1.7 prosenttia vuosittain ja vuosina 2041–2060 enää vain 1.3 prosenttia. Ennusteiden mukaan bruttokansantuote jatkaa siis kasvuaan, mutta pienemmällä tasolla kuin aiemmin. Oletetaan, että regressio neljä pitää paikkansa ja BKT:n kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä maahanmuuttoliike kasvaa noin 1.3 prosentilla (taulukko 9). Näin ollen BKT:n kasvun aiheuttama lisäys maahanmuutossa olisi vuosina 2008–2020 vuosittain 52 400, vuosina 2021–2040 37 100 ja vuosina 2041–2060 28 400 maahanmuuttajaa. Yhteensä vuosina 2008–2060 BKT:n kasvu aiheuttaisi siis miltei kahden miljoonan lisäyksen maahanmuuttajavirtaan. Toisaalta, kun oletetaan regression viisi pitävän paikkaansa, BKT:n kasvu yhdellä prosenttiyksiköllä laskisi maahanmuuttajien määrää noin 1.3 prosentilla, ja näin ollen muuttoliike laskee saman verran kuin regression neljä tapauksessa maahanmuutto kasvaa. BKT:n kasvun vaikutukset, olkoon sitten negatiiviset tai positiiviset, ovat kuitenkin suhteellisen pienet, kun ajatellaan maahanmuuttajien kokonaisvirtaa.

Euroopan komission (2009) mukaan vuosina 2008–2060 naisten työllisyysaste tulee kasvamaan 58.4 prosentista 65.1 prosenttiin, eli yhteensä 6.7 prosenttiyksikköä, ja 55–64-vuotiaiden työllisyysaste kasvaa samana aikana 14.9 prosenttiyksikköä. Näin ollen kokonaistyöllisyyden odotetaan kasvavan noin 4.5 prosenttiyksikköä vuosina 2008–2060, eli kasvu tulee olemaan hieman alle 0.1 prosenttiyksikköä vuosittain. Regression viisi (taulukko 9) mukaan työllisyyden vaikutus maahanmuuttoon on kasvattava, työllisyyden kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä muuttoliike kasvaa noin 1.7 prosenttia. Näin ollen kokonaistyöllisyyden kasvu lisää maahanmuuttoa vuosittain noin 2 400 maahanmuuttajalla, joten yhteensä vuosien 2008–2060 aikana maahanmuuton lisäys on vain noin 128 000.

Vuosina 2008–2060 syntyvyyden ennustetaan kasvavan EU:ssa 0.12 lapsella, eli vuosittain 0.0023 lapsella. Jos oletetaan, että syntyvyyden kasvu yhdellä vuodella kasvattaa maahanmuuttoliikettä 125 prosenttia, kuten

regression neljä (taulukko 9) mukaan tapahtuu, tulee syntyvyyden vaikutus maahanmuuttoon olemaan vain noin 15 prosenttia koko ennustekautena. Näin ollen syntyvyyden kasvu kasvattaa muuttoliikettä vuosina 2008–2060 yhteensä vain 254 000 maahanmuuttajalla, eli vuosittain syntyvyyden kasvusta johtuvaa maahanmuuttoa muodostuu ainoastaan 4 800. Ennustettu kasvu syntyvyydessä ei siis tule kasvattamaan maahanmuuttoliikettä merkittävästi.

Selkeästi negatiivinen vaikutus maahanmuuttoliikkeeseen näyttäisi olevan huoltosuhteen kasvulla. Väestöllisen huoltosuhteen ennustetaan kasvavan vuosina 2008–2060 miltei 30 prosenttiyksiköllä (taulukko 2). Regression viisi (taulukko 9) mukaan huoltosuhteen kasvu yhdellä prosenttiyksiköllä tulee vähentämään maahanmuuttoa noin 14 prosentilla. Tarkasteluaikana huoltosuhte tulee kasvamaan vuosittain keskimäärin 0.57 prosenttiyksikköä, joten maahanmuutto tulee pienentymään joka vuosi noin 134 000 maahanmuuttajalla. Koko ennustekaudella tämä tarkoittaa maahanmuuton pienentymistä miltei seitsemällä miljoonalla maahanmuuttajalla. Näin ollen tarkastelussa olleista muuttujista juuri huoltosuhteella, eli ikääntymistä mittavalla muuttujalla, näyttäisi olevan tulevaisuudessa suurin vaikutus muuttoliikkeeseen ja tämä vaikutus on negatiivinen.

Tämän tutkimuksen mukaan EU tulee edelleen houkuttelemaan maahanmuuttoa, erityisesti korkea elinikä sekä mahdollinen alhainen työttömyystaso ovat tärkeitä tekijöitä positiivisen maahanmuuttoliikkeen saavuttamiselle. Kuitenkin tekijät, jotka houkuttelevat maahanmuuttoa saavat aikaan vain pienen lisäyksen muuttoliikkeeseen verrattuna tekijöihin, jotka vähentävät maahanmuuttoa. Näin ollen voidaan olettaa, ettei Euroopan unioni tulevaisuudessa tule enää olemaan yhtä suosittu maahanmuuttokohde kuin se on viime vuosina ollut. Tämä tulos on yhteneväinen esimerkiksi Euroopan komission (2009) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan vuosittainen maahanmuuttoliike Euroopan unioniin tulee yli puolittumaan vuosien 2008–2060 aikana. EU tulee siis tulevaisuudessa houkuttelemaan edelleen maahanmuuttoa, mutta vähenevässä määrin.

Täytyy kuitenkin muistaa, että tutkimuksen regressiomalleissa saattaa olla erilaisia tehokkuusongelmia. Myös tarkastelussa EU:n tulevaisuudesta maahanmuuttoalueena on käytetty hyvin yksinkertaistettuja lukuja ja käsittely on muutenkin suhteellisen pintapuolista. On myös tärkeää huomata, että jos maahanmuuttoa saadaan kasvatettua ennustettua enemmän, tulee tämä osaltaan hidastamaan huoltosuhteen kasvua, ja näin ollen huoltosuhteen maahanmuuttoa vähentävä vaikutus tulee olemaan ennustettua pienempi. Maahanmuutto lisää myös esimerkiksi väestön määrä, joka taas osaltaan saa aikaan lisää maahanmuuttoa.

TAULUKKO 10 Eri muuttujista johtuvat vaikutukset EU:hun kohdistuvaan maahanmuuttoliikkeeseen

	Vaikutus maahanmuuttoon vuosittain	Vaikutus maahanmuuttoon yhteensä 2008–2060
Väestönkasvu	+17 300	+917 000
Odotetun eliniän kasvu	+55 400	+3 miljoonaa
BKT:n kasvu	+28 400–+52 400 TAI -28 400 --52 400	+/- 2 miljoonaa
Työllisyysasteen kasvu	+2 400	+128 000
Syntyvyyden kasvu	+4 800	+254 000
Huoltosuhteen kasvu	-134 000	-7 miljoonaa

Euroopan unionille tulee tulevaisuudessa siis olemaan yhä vaikeampaa saada houkutelua maahanmuuttajia EU:n ulkopuolelta. Tarkastelluista muuttujista odotetun eliniän kasvu saa eniten aikaan maahanmuuttoa, mutta elinikää tulee olemaan vaikea saada enää ennustettua korkeammalle tasolle. Euroopan unionin tulisikin kiinnittää yhä enemmän huomiota aktiivisiin toimiin, joilla maahanmuuttoa saataisiin houkutelua jatkuvasti lisää. Joitain toimia EU:ssa on jo tehty (esimerkiksi EU:n sinisen kortin kehitystyö), mutta selkeästi enemmän toimia tarvittaisiin. Maahanmuuttajien maahantuloa ja siihen liittyvää byrokratiaa tulisi helpottaa huomattavasti ja maahanmuuttajien integraatiota yhteiskuntaan ja talouteen tehostaa. Työperäisen maahanmuuton lisäksi voisi olla hyödyllistä lisätä myös pakolaisten määrää Euroopan unionissa. Esimerkiksi Cortes (2004) on tutkinut eroja työperäisten maahanmuuttajien ja pakolaisten palkkatasoissa ja englannin kielen taidoissa Yhdysvalloissa. Tutkimuksen mukaan pakolaisten palkkakehitys ja englannin oppiminen on nopeampaa kuin työperäisten maahanmuuttajilla, joten ajan kuluessa pakolaiset jopa ansaitsivat paremmin ja työskentelivät enemmän kuin työperäiset maahanmuuttajat (Cortes 2004, 14). Näin ollen voidaan ajatella, että myös pakolaiset panostavat talouteen ajan kuluessa samalla tavalla kuin työperäiset maahanmuuttajat. Tulevaisuudessa voisikin olla hyödyllistä tehdä tutkimus pakolaisten panostuksista talouteen Euroopan unionin kannalta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tehdä katsaus Euroopan unionin väestön ja maahanmuuttoliiikkeiden kehitykseen, sekä tarkastella erilaisten taloudellisten ja demografisten tekijöiden vaikutuksia maahanmuuton suuruuteen. Tutkimuksessa katsottiin väestön ikääntymisen ennustettuja vaikutuksia EU:n taloudelle ja sitä, kuinka paljon maahanmuuttoa tulevaisuudessa tarvitaan, jotta työikäinen väestö saadaan pysymään nykyisellä tasolla. Tutkimuksen empiirisessä osiossa käytettiin satunnaisvaikutusten regressiomallia, jolla selvitettiin, kuinka erilaiset tekijät vaikuttavat EU:n ulkopuolelta EU:n alueelle kohdistuvaan maahanmuuttoon. Tarkastelussa oli mukana 17 EU-jäsenmaata ja vuodet 2002–2007. Saatujen tulosten pohjalta pohdittiin EU:n tulevaisuutta maahanmuuttajien kohdealueena.

EU:ssa on päädytty väestökehityksen pitkälle edenneeseen vaiheeseen, jossa syntyvyysasteet ovat alle luonnollisen korvausasteen ja väestö kasvaa hitaasti. Iäkkäät tulevat olemaan yhä suurempi osa väestöä. Euroopan komission (2009, 41) mukaan vuonna 2008 iäkkäiden määrä EU:ssa oli 85 miljoonaa, josta se tulee kasvamaan 151 miljoonaan vuoteen 2060 mennessä. Taloudelliselta kannalta suurin merkitys on sillä, että työikäisten osuus väestöstä alkaa laskea vuodesta 2010 lähtien koko EU-alueella, ja tulee laskemaan 48 miljoonalla eli 16 prosentilla vuoteen 2050 mennessä (Carone ym. 2005, 23). Euroopan komission (2009) mukaan vuodesta 2015 lähtien EU:n väestö ei tule enää kasvamaan luonnollisen muutoksen voimin, joten positiivinen nettomaahanmuutto tulee olemaan ainoa väestönkasvun lähde. Vuodesta 2035 lähtien nettomaahanmuuttovirrat (vaikka ovatkin positiivisia) eivät tule olemaan tarpeeksi suuria korvataksaan väestön luonnollista vähentymistä, joten väestömäärän ennustetaan vähenevän. Väestön ikääntymisellä tulee olemaan selkeitä vaikutuksia EU:n talouteen. Euroopan komission (2009, 22) mukaan EU:n vuosittainen keskimääräinen BKT:n kasvuaste vuosina 2008–2020 on 2.4 prosenttia, ja kasvuaste laskee tästä eteenpäin. Vuosina 2021–2040 BKT:n ennustetaan kasvavan 1.7 prosenttia vuosittain ja vuosina 2041–2060 enää vain 1.3 prosenttia.

Maahanmuutosta on viime aikoina tullut merkittävä tekijä väestönkasvussa Euroopan unionissa. EU:n väestönkasvu saa alkunsa lähinnä vanhemmissa jäsenmaissa, joissa on vahvimmat maahanmuuton vetovaikutukset. Näitä maita ovat perinteiset maahanmuuttajien kohdemaat kuten Britannia, Ranska ja Saksa, sekä uudet vastaanottavat maat kuten Espanja ja Italia (taulukko 3). Euroopan komission (2008) mukaan EU:n alueella asuu yhteensä noin 22 miljoonaa ulkomaiden kansalaista. Kun tarkastellaan maita, joista löytyy tarpeeksi tarkkaa tilastotietoa maahanmuuttajista, havaitaan, että miltei 7.6 miljoonaa maahanmuuttajaa on EU:n sisältä ja noin 12,6 miljoonaa EU:n ulkopuolelta (taulukko 5).

Työssä tarkasteltiin useampia tutkimuksia, joissa on katsottu sitä, kuinka paljon EU tulee tarvitsemaan nettomaahanmuuttoa, jotta työikäisen väestön osuus suhteessa kokonaisväestöön saataisiin pysymään samalla tasolla kuin tällä hetkellä. Esimerkiksi Euroopan komission (2009, 47) mukaan jo pelkästään vuosina 2008–2020 tarvittaisiin yli 25 miljoonan ylimääräisen maahanmuuttajan virtaa, jotta työikäinen väestön osuus pysyisi samalla tasolla kuin vuonna 2008. Eli kun otetaan mukaan Eurostatin väestöennusteissa (baseline-malli) jo olevat maahanmuuttajat, olisi vuosina 2008–2020 maahanmuuttovirta yhteensä miltei 44 miljoonaa (Euroopan komissio 2009, 47).

Työn empiirisessä osiossa muodostettiin regressiomalli, jossa EU:n ulkopuolelta EU:hun kohdistuvan maahanmuuttoliikkeen logaritmia selitettiin erilaisilla muuttujilla, kuten BKT:n kasvulla, väestön määrällä, työttömyyden tasolla ja huoltosuhteella. Esimerkiksi väestön määrä ja odotettu elinikä ovat tilastollisesti merkitsevässä positiivisessa suhteessa maahanmuuttoliikkeeseen. Väestön kasvu tuhannella kasvattaa maahanmuuttoliikettä noin 0.006 prosentilla ja odotetun eliniän kasvu yhdellä vuodella kasvattaa maahanmuuttoliikettä 13–33 prosenttia. Työttömyys, inflaatio ja huoltosuhde ovat sen sijaan negatiivisessa suhteessa maahanmuuttoliikkeeseen. Työttömyyden kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike vähenee 6–7 prosenttia, inflaation kasvaessa prosenttiyksiköllä maahanmuuttoliike vähenee noin kuusi prosenttia ja huoltosuhteen kasvaessa yhdellä prosenttiyksiköllä, maahanmuuttoliike laskee noin 14 prosenttia. BKT:n kasvun suhteesta maahanmuuttoliikkeeseen ei saada selviä tuloksia, vaan tarvittaisiin tarkempaa tutkimusta.

Regressioiden tulokset yleistettiin koko EU:n tasolle, ja saatuja tuloksia eri muuttujien vaikutuksista maahanmuuttoliikkeeseen käytettiin apuna arvioitaessa tulevia maahanmuuttoliikkeitä. Pohjana olivat Euroopan komission (2009) ennusteet eri muuttujien tulevalle kehitykselle. Esimerkiksi väestönkasvu tulee kasvattamaan maahanmuuttoliikettä EU:n ulkopuolelta EU:hun vuosina 2008–2060 noin 917 000 maahanmuuttajalla, ja odotetun eliniän kasvu aiheuttaa miltei kolmen miljoonan maahanmuuttajan muuttoliikkeen. Kuitenkin tekijät, jotka houkuttelevat maahanmuuttoa saavat aikaan vain pienen lisäyksen muuttoliikkeeseen verrattuna tekijöihin, jotka vähentävät maahanmuuttoa. Esimerkiksi huoltosuhteen ennustetaan kasvavan peräti 30 prosenttiyksiköllä vuosina 2008–2060, joka aiheuttaa maahanmuuttoliikkeen pienentymisen miltei seitsemällä miljoonalla maahanmuuttajalla.

Tämän tutkimuksen mukaan EU tulee edelleen tulevaisuudessa houkuttelemaan maahanmuuttoa, erityisesti korkea elinikä kasvattaa alueen houkuttelevuutta maahanmuuttokohteena. Kuitenkin esimerkiksi huoltosuhteen kasvu vaikuttaa maahanmuuttoon selkeästi vähentävästi, joten voidaan olettaa, ettei Euroopan unioni tulevaisuudessa tule enää olemaan yhtä suosittu maahanmuuttokohde kuin se on ollut viime vuosina. Euroopan unionin tulisikin kiinnittää yhä enemmän huomiota aktiivisiin toimiin, joilla maahanmuuttoa saataisiin houkuteltua lisää.

LÄHTEET

- Angrist J. D. & Kugler A. D. 2003. Protective or Counter-Productive? Labour Market Institutions and the Effect of Immigration on EU Natives. *The Economic Journal* 113 (488), F302–F331
- Baltagi B. H. 1995. *Econometric Analysis of Panel Data*. Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons Ltd
- Bartels B. L. 2008. Beyond “Fixed Versus Random Effects”: A framework for improving substantive and statistical analysis of panel, time-series cross-sectional, and multilevel data. Viitattu 15.12.2009. <http://polmeth.wustl.edu/retrieve.php?id=838>
- Bauer T. & Zimmermann K. F. 1999. Assessment of Possible Migration Pressure and its Labour Market Impact Following EU Enlargement to Central and Eastern Europe. IZA Research Report No. 3.
- Baum C. F. 2006. *An Introduction to Modern Econometrics Using Stata*. College Station, Texas: Stata Press.
- Bloom D.E. & Canning D. 2005. Global Demographic Change: Dimensions and Economic Significance. Harvard Initiative for Global Health Working Paper Series. Working Paper No. 1
- Bloom D.E., Canning D., Fink G. & Finlay J.E. 2007. Does Age Structure Forecast Economic Growth? NBER Working Paper 13221.
- Bloom D. E., Canning D. & Sevilla J. 2001. Economic Growth and the Demographic Transition. NBER Working Paper No. 8685
- Bloom D. E., Canning D. & Sevilla J. 2004. The demographic dividend: a new perspective on the economic consequences of population change. RAND.
- Borjas G. J. 1994. The Economics of Immigration. *Journal of Economic Literature* 32, 1667–1717
- Boswell C. 2005. Migration in Europe. Migration Research Group. Hamburg Institute of International Economics. A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration.
- Börsch-Supan A. & Ludwig A. 2008. Old Europe ages: Reforms and Reform Backlashes. Mannheim Research Institute for the Economics of Aging (MEA). (Tulevasta NBER:n kirjasta Demography and the Economy, toim. John B. Shoven)
- Carone G., Costello D., Diez Guardia N., Mourre G., Przywara B. & Salomäki A. 2005. The economic impact of ageing populations in the EU25 Member States. *European Economy*. European Commission. Directorate-General for Economic and Financial Affairs. Economic Papers Number 236.
- Castles S. 2004. Why migration policies fail. *Ethnic and Racial Studies* 27 (2), 205–227.
- Chiswick B. R. & Miller P. W. 2007. The International Transferability of Immigrants’ Human Capital Skills. IZA Discussion Paper 2670.

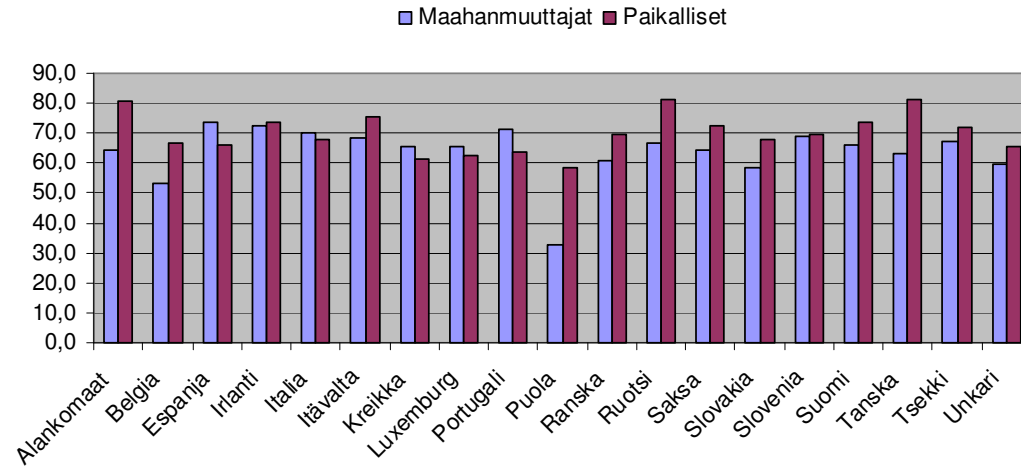
- Coleman D. & Rowthorn R. 2004. The Economic Effects of Immigration into the United Kingdom. *Population and Development Review* 30 (4), 579–624
- Cortes K. E. 2004. Are Refugees Different from Economic Immigrants? Some Empirical Evidence on the Heterogeneity of Immigrant Groups in the United States. *The Review of Economics and Statistics* 86 (2), 465– 480
- Euroopan komissio. 2000. Push and pull factors of international migration: a comparative report. European Communities.
- Euroopan komissio. 2004. Kohti EU:n yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa. Oikeus- ja sisäasioiden pääosasto. Bryssel.
- Euroopan komissio. 2005. Vihreä kirja: Taloudellisista syistä tapahtuvan maahanmuuton hallinnassa sovellettavasta EU:n strategiasta. KOM(2004) 811. Bryssel.
- Euroopan komissio. 2008. Employment in Europe 2008. Euroopan komissio: Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities
- Euroopan komissio. 2009. 2009 Ageing Report: economic and budgetary projections for the EU- 27 Member States (2008–2060). European Economy 2/2009 (provisional version). Joint report prepared by the European Commission (DG ECFIN) and the Economic Policy Committee (AWG). European Communities.
- Euroopan parlamentti. 2009. Haasteet vuosina 2009–2014. http://www.europarl.europa.eu/news/expert/thematic_note_page/008-51951-075-03-12-901-20090316TMN51949-16-03-2009-2009/default_p001c006.fi.htm
- Europa. 2007. Erittäin pätevien työntekijöiden maahantulo ja oleskelu (EU:n sininen kortti). Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Viitattu 17.12.2009. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l14573.fi.htm
- Europa. 2008. Schengen-alue ja -yhteistyö. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Viitattu 17.12.2009. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020.fi.htm
- Eurostat. 2008. Population Projections. EUROPOP2008. Eurostat Statistics Database. Viitattu 17.12.2009. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database>
- Fehr H., Jokisch S. & Kotlikoff L. 2003. The Developed World's Demographic Transition – The Roles of Capital Flows, Immigration, and Policy. NBER Working Paper 10096.
- Fehr H., Jokisch S. & Kotlikoff L. 2004. The Role of Immigration in Dealing with Developed World's Demographic Transition. NBER Working Paper 10512.
- Feldstein M. S. 2006. The Effect of the Ageing European Population on Economic Growth and Budgets: Implications for Immigration and Other Policies. NBER Working Paper No. 12736

- Greene W. H. 2008 (1990). *Econometric Analysis*. 6. painos. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education
- Harris J. R. & Todaro M. P. 1970. Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis. *The American Economic Review* 60 (1), 126–142
- International Monetary Fund. 2004. How Will Demographic Change Affect the Global Economy? Teoksessa *World Economic Outlook. The Global Demographic Transition. World Economic and Financial Surveys*. IMF, 137–180
- Klasen S. 1999. Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions. *World Bank Policy Research Report Working Paper No. 7*. Washington DC: The World Bank.
- Kohonen A. 2007. Työperäinen maahanmuutto Euroopan unionissa. *BoF Online* (13). Suomen Pankki. Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto. Viitattu 17.12.2009. http://www.bof.fi/NR/rdonlyres/66444AD8-C757-48BC-B411-4819010209F5/0/BoF_Online_13_2007_Kohonen.pdf
- Lindh T. & Malmberg B. 2007. Demographically based global income forecasts up to the year 2050. *International Journal of Forecasting* 23, 553–567
- Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta. 2007. Euroopan unionin virallinen lehti C306. 17.12.2007
- Malmberg B., Tamas K., Bloom D., Munz R. & Canning D. 2006. *Global Population Ageing, Migration and European External Policies. Final Report*. (2010 julkaistava kirja, Malmberg B., Tamas K., Bloom D., Munz R. & Canning D. *Global Population Ageing and Migration in Europe*. Routledge)
- Massey D. S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A. & Taylor J. E. 1993. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review* 19 (3), 431–466
- OECD. 2007. StatExtracts. Country statistical profiles 2007. Viitattu 17.12.2009. <http://stats.oecd.org/WBOS/index.aspx>
- OECD. 2009. StatExtracts. Country statistical profiles 2009. Viitattu 17.12.2009. <http://stats.oecd.org/WBOS/index.aspx>
- Pischke J-S & Velling J. 1997. Employment Effects of Immigration to Germany: An Analysis Based on Local Labor Markets. *The Review of Economics and Statistics* 79 (4), 594–604
- Prskawetz A., Fent T., Barthel W., Crespo-Cuaresma J., Lindh T., Malmberg B. & Halvarsson M. 2007. The Relationship Between Demographic Change and Economic Growth in the EU. Institut für Demographie Vienna Institute of Demography. Research Report 32. Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Sardon J-P. 2006. Recent Demographic Trends in Europe and the Other Developed Countries. *Population (English Edition)* 61 (3), 197–266.
- Schwartz A. 1976. Migration, Age, and Education. *The Journal of Political Economy* 84 (4) Part 1, 701–719

- Stark O. & Bloom D. E. 1985. The New Economics of Labor Migration. The American Economic Review 75 (2), Papers and Proceedings of the Ninety-Seventh Annual Meeting of the American Economic Association, 173-178
- Stock J. H. & Watson M. W. 2003. Introduction to Econometrics. International Edition. Boston, MA: Addison Wesley.
- World Bank. 2008. Investing in Turkey's Next Generation: The School-to-Work Transition and Turkey's Development. Human Development Sector Unit. Turkey Country Unit. Europe and Central Asia Region. Report No. 44048 - TU
- YK. 2001. Replacement Migration: Is It a Solution to Declining and Ageing Populations? Population Division. Department of Economic and Social Affairs. United Nations: New York.
- YK. 2008. World Population Prospects: The 2008 Revision. Population database. Viitattu 17.12.2009. <http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2>
- Zimmermann K. F. 1995. European Migration: Push and Pull. Proceedings of the World Bank Annual Conference on Development Economics 1994. World Bank Economic review, and World Bank Research Observer, 313-342 .

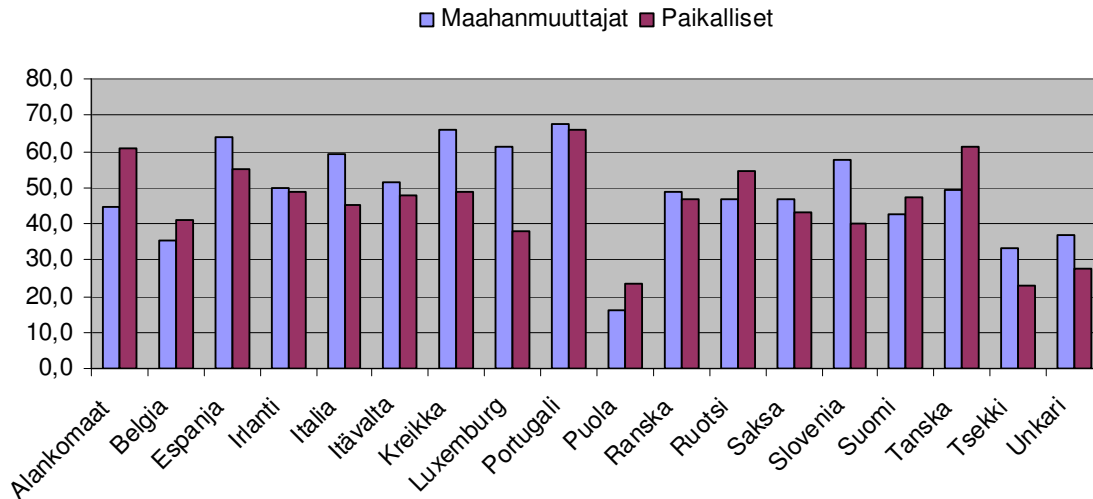
LIITTEET

LIITE 1 Ylemmän toisen asteen käyneiden paikallisten ja maahanmuuttajien työllisyysasteet 2006

Lähde: OECD 2009.

LIITE 2 Korkeintaan alemman toisen asteen koulutuksen saaneiden paikallisten ja maahanmuuttajien työllisyysasteet 2006.

Lähde: OECD 2009.

LIITE 3 Käytettyjen muuttujien selitykset

Muuttuja	Selostus	Lähde	Päivämäärä, jolloin ladattu tietokannasta
Maahanmuuttoliike	EU:n ulkopuolelta vuoden aikana muuttaneiden kokonaismäärä	Eurostat	9.11.2009
Maahanmuuttajaväestö	Ulkomaisten kansalaiset, Citizenship: Foreigners	Eurostat	4.8.2009
Väestö	Vuoden keskimääräinen väestöluku	Eurostat	5.8.2009
BKT	Ostovoimastandardoinnilla korjattu BKT per capita euroina markkinahintaan	Eurostat	5.8.2009
BKT:n kasvu	Reaalinen BKT:n kasvuprosentti verrattuna edelliseen vuoteen	Eurostat	7.12.2009
Työttömyys	Vuoden keskimääräinen kokonaistyöttömyysaste 15-64-vuotiaat, LFS	Eurostat	4.8.2009
Työllisyys	Kokonaistyöllisyysaste 15-64-vuotiaat, LFS	Eurostat	4.8.2009
Julkinen kulutus	Julkisyhteisöjen kokonaiskulutus, % BKT:sta	Eurostat	7.12.2009
Koulutusmenot	Julkinen kulutus koulutukseen, % BKT:sta	Eurostat	4.11.2009
Eliniän odote	Väestön keskimääräinen odotettu elinikä	Eurostat	29.8.2009
Inflaatio	Keskimääräinen vuosittainen inflaatio, HICP - all items	Eurostat	7.8.2009
Väestötiheys	Asukkaita per neliökilometri	Eurostat	4.11.2009
Syntyvyys	Keskimääräinen lapsien lukumäärä naista kohden	Eurostat	5.8.2009
Huoltosuhte	0-14- ja yli 65-vuotiaiden osuus suhteessa työikäisiin (15-64-vuotiaisiin)	Eurostat	5.8.2009

a Lähde: Eurostat Statistics Database:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/themes>

b LFS = Eurostatin Labour Force Survey:n mukainen luku

LIITE 4 Muuttujien väliset korrelaatiot

	Maahanmuuttajaväestö	Väestö	BKT	BKT:n kasvu	Työttömyys	Julkisen kulutuksen	Koulutuskulut	Elinikä	Inflaatio	Syntyvyys	Työllisyys	Huolto suhde	Väestö tiheys
Maahanmuuttajaväestö	1.0000												
Väestö	0.9498	1.0000											
BKT	0.1080	0.0316	1.0000										
BKT:n kasvu	-0.3715	-0.3822	-0.3803	1.0000									
Työttömyys	0.1978	0.1746	-0.4439	0.2809	1.0000								
Julkisen kulutuksen	-0.0042	-0.0567	0.2829	-0.6198	-0.4044	1.0000							
Koulutuskulut	-0.2337	-0.2961	0.0440	-0.3122	-0.3766	0.7092	1.0000						
Elinikä	0.3268	0.2880	0.6745	-0.6409	-0.3102	0.5072	0.2821	1.0000					
Inflaatio	-0.1445	-0.0476	-0.4040	0.3833	0.2320	-0.4893	-0.4170	-0.5709	1.0000				
Syntyvyys	-0.0998	-0.0727	0.5950	-0.4049	-0.4656	0.5110	0.5730	0.5678	-0.4043	1.0000			
Työllisyys	0.0185	-0.0129	0.3993	-0.4482	-0.5586	0.5778	0.7042	0.6092	-0.5223	0.7782	1.0000		
Huolto suhde	0.2139	0.2086	0.4646	-0.4251	-0.3841	0.5063	0.5391	0.4567	-0.3075	0.7856	0.6365	1.0000	
Väestö tiheys	0.2829	0.3448	0.3096	-0.3968	-0.3235	0.0092	-0.1819	0.2466	-0.1158	0.2339	0.2927	0.0519	1.0000